

არსენალი

საინჟინერო-ტექნიკური
მედიაციის ცენტრი

№7 (179) 29 აპრილი - 11 მაისი, 2013 წ. სასაბრძოლო-ინჟინერული ჟურნალი ფასი 2 ლარი

**რა შეიძლება სასაბრძოლო
ვეტერანებისთვის**

1425
2013

**ექსკლუზივი:
„დიდგორის“ ჯავშანი
СВД-მ ვერ გავსვრიტა**

**ტყვიან, როგორც მიზანს
ყოველთვის მოხვდება...**

ყოველსაშუალო
„ალბატროსები“

გზვინა,
როველიზ
პიზანს
ყოველთვის
პოსვლება

10

25

ჯავახანგაძენიკა
სუოვილან

34

თანაგედროვე
საზღვაო გრძელ
და პილი ევოლუცია

44

ჩაკა ზულუ

48

ნახევრად
ავტომატური
ყუბგარსაგეორსნი
ხელით სარკოლად

53

სარჩევი

- 4 სახალაო სიხარული **ქალაქისათვის**
- 7 პრეზიდენტი ილია „ქართული რევოლუცია“ დამსახურება **მოსია**
- 8 „დოკუმენტი“ ჯავახიანი ცხვრ-მ პირი მანკარა **მამრუსა**
- 10 ყოველმხრივ „კლავირები“ **ქონდალმის ზონა**
- 12 რას ახვება მისი ზომიერი სამხარალოს მონა **ინგარიანი**
- 14 მალე მალე?! **პირდაპირი**
- 16 ქვეყნის არსებობის ამოცანა **რეპორტი**
- 18 რა ზომიერება სახალაო პრეკარატივის **პრობლემა**
- 21 სახალაო თანამართლის ახვარება და მართობის ახვარება **პრობლემა**
- 23 რეპორტი ახვარება სტალინი რეპრესია **ინფორმაციი მართობის**
- 25 მართა, რეპორტი ახვარება ყოველმხრივ ახვარება **მართობის**
- 30 500 ფაქტი მართობის ინფორმაცია **საბრძოლო მართობის**
- 34 ჯავახიანიანი სტალინი **ნახალაო მართობის**
- 38 მართობის მართობის **ორი სტალინი მართობის**
- 41 სახალაო პირი **ფორტი**
- 44 მართობის მართობის რეპორტი და მართობის **100 ფაქტი მართობის**
- 48 რას ზნე **საბრძოლო**
- 50 მართობის მართობის პირი რეპორტი ზნე **ქართული**
- 52 ახვარების **„ახვარების“ ინფორმაცია**
- 53 მართობის მართობის მართობის მართობის **ინფორმაცია**

რეპორტი

საქართველოს შეიარაღებული ძალების სერგანტთა მომზადების სკოლა 10 წლის გახდა. ამ ფაქტზე ვერაღებებს იმიტომ ვამახვილებთ, რომ სწორედ სერგანტები არიან არმიის ხერხრეალი და დიდ როლს ასრულებენ პირადი შემადგენლობის გაწვრთნასა და სათანადო დისციპლინის დონის შენარჩუნებაში. 2006 წლიდან სერგანტთა მომზადების სკოლას აქტიურ დახმარებას უწევს გერმანული ბუნდესვერის პამელბურგის ქვეითთა სკოლა, რაც ქართველ სერგანტთა მომზადების დონეზე აისხება.

მათარი რედაქტორი ირაკლი ალამაშვილი პასუხისმგებელი რედაქტორი თამარ ჩანანიძე კომპიუტერული უზრუნველყოფა მათი მოსიანაშვილი

შურაღმება! გაგიფრემი „არსენალი“ და მიიღებთ 2006, ორ კვირაში მართობის! ტელ: 238-26-74; 238-26-73

რედაქციის მართობისა და მართობის მართობის მართობის

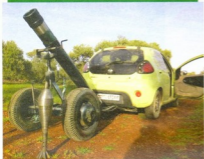
მართობის მართობის მართობის

მართობის „მართობის პალიტრის“ მართობის რედაქციის მართობის: მართობის, მართობის მ. N49 ტელ: 238-83-07 (121)

სარედაქციო მართობის: ტელ: 237-78-07; 238-78-70 email: arsenalali@kvirispalitra.com შურაღმები მართობის ორ კვირაში მართობის მართობის

სირიულ ავგონაგულთა ნაღვსაგოროცხის შხიკელიგობაქიანი გაქმე

კენგაგონისთვის ანაკროილი-შიკაანგე შხიკემს

ამერიკელ ინჟინერთა ჯგუფმა პერტეკონის პერსპექტიული კვლევების სამპროექტო DARPA-ს დაკვეთით ახალი ტიპის, ადამიანისსეკური რობოტი (ანდროიდი) CHIMP-ი წარმოადგინა, რომელიც მუხლეუხებით გადაადგილდება.

რეობს, რომელიც ადამიანისთვის სავსიმ გარეშობში (მაგალითად, ბირთვულ რეაქტორებზე ავარიის დაკვლიადიისას) მოქმედებ აპარატების შექმნას ითვლისწინებს, რომლიც ტებს, სხვისთან ერთად, კონტეინერულა და სარტანისპორტულ სათვლელ ბათი მართვაც მოქმედებთა.

რთხილვ კიდურებზე რეხინის-გარსიანი მუხლეუხებით რობოტი, სახელად „შიმპანზე“, რთული რელიევის ზედაპირზე იძლიად დიდის, ხელია სავსათა „ქულით“ კი ბაგინრეც კვადება, ქელის ხუფებაც ხსნის და ელექტრონისტრუმენტებსაც მოიხმარს.

ახლა ინჟინრები სავკაალერ პროგრამულ უზრუნველყოფებზე მუშაობენ, რამაც რობოტის პროცესორში გარეშობის საშენისომილედიანი სურათი უნდა შექმნას. ამით ანდროიდმა დაბრკოლებუბითან შევცახება და დაიხანება უნდა ათიადლოს ითვიდან და თან, წინასწორბაც შეინარწუროს. ანდროიდზე მუშაობა DARPA-ს იმ პროგრამით მიმდინა-

სირიული ამბოხებულებების მილიტარისტული ფანტაზია რომ უსახდერია, „არხენალიის“ მკითხველები აქამდეც დარწმუნდებოდნენ, რადგან შათი სამხედრო ინდუსტრიის „შედეგები“ ვერნალიის ფურცლებზე არაერთხელ წარმოგვიადგენია.

და აი, კიდევ ერთი საინტერესო ექსპონატი — თქვენ წინამეა სირიულითა „ნაღვსაგოროცხის მცირეელტრავიანი გამწე“.

ფოტოსურათი პროექტია იდისშია გადაღებული, სადაც ამბოხებულებსა და სახელისუფლებო ჯარებს შორის გააფთრებული ბრძოლები ისევ ვრძელდება.

ყველაზე დიდი ჩვეოლწეკი მსოფლიოში

გინეისის რეკორდების წიგნის თანახმად, ეს მსოფლიოში ყველაზე დიდი, მოქმედი რელიეფია, რომელიც ისერის. 2002 წელს პოლინელოს რაინარდ ტომბისმა დაახლოდა იარაღი, რომლის წინა 45 კგ და ლულის სგრამე კი 130 სმ-ია. რელიეფერ 1858 Remington New Model Army-ის გადადებული, სუხტი ახლი ორიგინალის მსგავხად კვამლიანი დენთის შემოქობით ისერის.

რაც შეეება იარაღი-მონსტრის სხვა მახაიათებუბს, მის შეუქლია 28 მმ დამეტრისა და 136-გრამიანი ფოლადის ბურთულების დაახლოებით 50 მ-ზე სრულა.

ხელმარევე პოლინელო ითვიხი ქმნილებით ძლიან ამავლობს და ზოგჯერ ხაღმონსტრაციო სროლებსაც მართებს, ოღონდ ამისთვის იარაღს სავკაალერ საშავრზე აყენებს.

მოგლანდიის სავაფო გვარკიანი სიქი გავორცხა

მოტლანდიის სავაფო გვარკიანში, ისტორიანში ბირველად, სიქი ჯარისკაცი გამოიხნა. დიახ, 25 წლის ვაითინდერბალ სინგზე ბხულარის ნება დართვის, არ გაიპაროს სიქი და თან, ითვე არა ბრატკანული სამხედრო ფორმის შესახებერი ქული, არამედ მისთვის ტრადიციული ხალხმა ატაროს.

სულით ხორცამდე სიქი ჯარისკაცის დანახვა ამავ მოტლანდიულითა რეგებში, ცოტა არ ითვის, სახალისია. რაც შეეება რელიეგია სიქისმის, ცნობისთვის, ის ინდოეთში XV საუკუნეში ჩამოვლიბდა და ინდუსტრიო და მუსლიმანური რელიეგიების ტრადიციებს ითვესებს.

აპრიკელავს 60 პე-ინი ნაღსაგეორხნაის გამოყენება ღროვით უკრაინა

აშშ-ის თავდაცვის სამინისტრომ გადამწვიტა 60 პე-ინი ნაღსაგეორხნის გამოყენება შეაწვროს.

ბრძანება 18 მარტს, წყადის სამხედრო ბაზაზე სწავლებისას მომხდარ აფეთქებას უკავშირდება, რამაც შეიღო საზღვაო ქვეითი იმსხვერპლა. ინციდენტის შედეგად კიდევ შეიღმა სამხედრომ სხვადასხვა სიმძიმის დაზიანება მიიღო. ცნობილია, რომ ქურდი ნაღსაგეორხნის გამოყენებამდე აფეთქდა, მიზეზებს კი გამოძიება იკვლევს.

60 პე-ინი ნაღსაგეორხნის გამოყენების შექმრება მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში ამერიკის არმიის ვეღა ქვედანაწილებზე ვრცელდება და ის ძალაში გამოიბიების დასრულებამდე დაჩრტება.

შეგახსენებო, მსგავსი უბედური შემთხვევა 2011 წლის 11 იანვარს კრწანისის სასწავლო ცენტრში მოხდა. წერხნების დროს დაწვებული ტექნიკური შეკდობის გამო 120 პე-ინი ნაღსაგეორხნის ქურუბის აფეთქებას სამი ჯარისკაცის სიცოცხლე შეწვრა, 13 კი დაიჭრა.

XXI საუკუნის უიღონო საგზაღრო კონფლიქტზე ფოგოროიქიქიქი

2003 წლის 20 მარტს დამით აშშ-ისა და მოკავშირეთა ძალების მიერ მასირებული ავიდარტყმების სერიით დაიწყო ერთევის ომი, რომელიც თითქმის ცხრა წელი გაგრძელდა. ორივე მხრიდან მსხვერპლმა 50 ათასს გადაჭარბა, შვილობიან მოსახლეობაში კი ის კიდევ უფრო დიდი აღმოჩნდა — სხვადასხვა გათვლებითა, 100-დან და 130 ათასამდე.

საერთო Noor-ის რჩეული ფორტოები ცხადად ასახავს XXI საუკუნის უდიდეს სამხედრო კონფლიქტს — სისხლისმღვრელსა და უღმობელს.

ღობაში კი მის მხარში შეეობარო გეოგრა რეზე კლანი ვეღა. 2006 წლის მით იქორწინეს და სურათიც მამინაა გადაღებული. საწმუხნაროდ ჯანმრთელობაშერეული ტიაღვრა 2012 წლის 26 დეკემბერს გარდაცვალა.

ბაღდადის ჩრდილოეთით 30 კილომეტრში მდებარე თავის ბაზაზე დღეს სამხედრო ტექნიკის „სასაფლაოა“. უწინ კი აქ ერთევის არმიის სატანკო ქვედანაწილე იყო განთავსებული. ბაზაზე თვით სადამპუკინების ბიძაშვილი, ერთ დროს ქვეყნის თავდაცვის მინისტრი აღიპასან აღ-მაჯიდი, შეტესხულად „ქიმიური აღი“ ცხვრობდა.

შიტიკ-ქალები შეტაკებისას დაჭრილი სურტის გათავსურებას ითხოვენ, რომელსაც ამერიკელი ჯარისკაცები დაკითხავენ. დატყვევებულს ნიღბი და აფრომატი FR-47 აღმოაჩნდა (ბაღდადი, 28 სექტემბერი, 2006).

აშშ-ის საზღვაო ქვეითთა სერჟანტი ტიაღორ ზოგელი ერთევიმ თვითკვლელი-ტერორისტის აფეთქების შედეგად მძიმედ დაიჭრა. ის სიკვდილს წელიწად-ნახევარი ებრძოდა, მთელი ამ დროის განმავლობაში.

ნეაღლის არმიამ გეგლეი-საიღოს განაღვრეაღის გრამანაა შიღოღ

სხვა ქვეყნის შეიარაღებულ ძალებში ისეთ ბრძანებას, როგორც ცოტა ხნის წინ ნეაღლის არმიამაში გაიცა, ნაღფილად ხუმრობად მიიღებდნენ, მაგრამ სიმალის მითანეთის ვეზოტიკური სახელმწიფოს მკვიდრო ზოგჯერ პრობლემატიც ვეზოტიკური აქეთ — მაგალითად, ბრძოლა სპიდოსთან.

დაიას, ნეაღლის შეიარაღებულ ძალებს კვლეური საიღოს განაღვრება დაეაღეს, რომელმაც სამ თვეში რითხი კაცი იმსხვერპლა. ბღლის ცხოველი ჩიტკანის ერთეული პარკის სახაღოვეს მუებარე სოფელში მოსახლე ცოღ-ქმარს დაეხსა და საბრღლონი სახიკვდილოდ გათვლა.

აღგიღობრძემა ხელისუფლებამ მკვლელი-საიღოს მოსაძიებლად არმიას უწმო. საერთოდ კი, ნეაღლში საღიღებს კანონი იცავს, რომელიც ცხოველის მოკვლისთვის 15 წლამდე ციხეზ ითვალისწინებს.

ავღანეთში დიდი „ქართული როტაცია“ დაიწყო

მე-4 ბრიგადა ავღანეთში ISAF-ის ოპერატიული ჯიშვლად გზავნის ქვეით ბაზალიონს

საქართველოში მიმდინარე ქართულ-ამერიკული ერთობლივი სამხედრო სწავლების „Agile Spirit 2013“-ის პარალელურად, რომელშიც 350 ამერიკელ საზღვაო ქვეითთან ერთად ქართული 23-ე ბატალიონიც მონაწილეობს, დაიწყო ქართული სამხედროების მასობრივად გაგზავნა ავღანეთში.

ნახევარწლიანი სპეციალური მომზადების შემდეგ, რომელშიც ვერმინამში, აშშ-ის შრავალურული შტაბფორსის ცენტრ „ოქსფორდის“ წინაშე შედიოდა, ორი ქართული — 33-ე და 42-ე ბატალიონები ეტაპობრივად ავღანეთში მიუტანავენ.

მათ ჰელმუნდის პროვინციაში ორი ქართული ქვეითი ბატალიონი (მე-12 და 23-ე) უნდა ჩაინაცვლოს, რომლებიც ავღანეთში ISAF-ის ოპერატიული ნაწილი წარმოადგენს.

სავლეთის ხმელეთის 42-ე ბატალიონი მე-4 ქვეითი ბრიგადის პირველი საბრძოლო დანაყოფია, რომელსაც ეს ბრიგადა სამშვიდობო მისიით გზავნის საზღვაო ბრიგადის მე-4 ბრიგადის შემადგენლობაში. 2008 წლის აგვისტოს ომში მე-4 ბრიგადის ბატალიონებში დიდი მსხვრამლი გაიღეს და სხვა ბრიგადებზე მეტი საბრძოლო ტექნიკა დაკარგეს, რასაც ობიექტური თუ სუ-

ჩაგვით მონაწილეობა: ISAF-ის ოფიციალური ინფორმაციის თანახმად, 2012 წლის მარტისთვის ავღანეთში ISAF-ის სამშვიდობო მისიაში მონაწილეობდა რაოდენობა 112579 კაცი შეადგენდა. ყველაზე დიდი სამხედრო კონტინგენტი ამ ქვეყანაში აშშ-ის ჰაეს — 74400 კაცი, რაც საერთო შემადგენლობის 68,2%-ს შეადგენს. საქართველოს ISAF-ის მისიაში 1561 სამხედრო ჰაესს მფლობელი, რაც საერთო რიცხვის 4,2%-ია, პროცენტული მაჩვენებლით საქართველო აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის შემდეგ მესამე ადგილზეა. ქართული კონტინგენტი რიცხობრივად პირველია NATO-ს არაწევრ ქვეყნებს შორის (ფრანკების 1550 კაცი ჰაესს) და უსრულებს მრავალფუნქციური აღმანის ბურ და ქვეყანასაც კი (ესპანეთის კონტინგენტი 1500 კაცი შეადგენს, ხოლო თურქეთისა კი მხოლოდ 1271-ს, რომ აღარაფერი ვთქვათ 12-კაციან ბერძნულ „არმაზე“). ჩვენს მქობლებს, სომხებს — 127, ხოლო აზერბაიჯანს კი 94 სამხედრო ჰაესს გაგზავნილი ავღანეთში.

ობიექტური მიზეზები ჰქონდა (სხვათა შორის, 2008 წლის ზაფხულის ბოლოთვის მე-4 ბრიგადა ურავში სამშვიდობო მისიაში მონაწილეობისთვის ათე გამზადებული).

ავღანეთში თანამებრძოლების ჩასაწევლებად ჩასვლას იცავს სამშრომელა დახვლით, რაც მათ წინაშეობებს — მოულოდნელი ჩასაფრებები, თითონაკეთი ასაღიქებელი მწიბობობები, სნაიპერები, ასევე გაუსაძლის სიცხე დღისით და სმინელი სიცივე ღამით.

სწორედ იქ გამოჩნდება, თუ რამდენად კარგად მოემზადა 33-ე და 42-ე ქვეითი ბატალიონების პირადი შემადგენლობა ავღანური მისიისთვის.

წესით, მათ აღარ უნდა მოეწყოთ აქტიურ საბრძოლო მოქმედებებში ხშირად ჩართვა, რადგან აშშ-ისა

და ავღანეთის პრეზიდენტის შორის შეთანხმების თანახმად, გაზაფხულიდან ISAF-ი წვეტს ავღანეთში ოპერაციების დაგეგმვასა და ჩატარებას.

მოუხედავლ ამისა, საერთო საერთაშორისო მისიის წარმომადგენლებისთვის და მათ შორის ქართული სამხედრო კონტინგენტისთვისაც ნაკლებად არ იქნება, რადგან თალიბები, სუარაულად, გააქტიურდებიან.

ეს კი შეიძლება გამოიხატოს იმაში, რომ კოალიციის დანაყოფებს მარტო გზებზე გადაადგილებისას კი არა, არამედ უშუალოდ ბაზირების ადგილებზე დაესპობიან თავს, მათ შორის სხვადასხვა კაბიბრის ნაღმსატყორცების გამოყენებით.

„დიდგორის“ ჯაფუანი CBД-მ შერ ბასპრიტა

ჯაფუანეანეანე „დიდგორის“ ჯაფუანეოლადის ბასპრიტა „არსენალე“ რიი ათეული ეპერიდან სროლით სტადა...

არი წლის წინ ქართული ჯაფუან-მანქანების „დიდგორების“ გამოჩენის შემდეგ სპეციალისტებსა და დანტერესებულ პირთ დაებადათ კითხვა — რისი გაბლება შეეძლო „დიდგორის“ ჯაფუანს?

ბუნებრივია, ასეთივე კითხვა „არსენალსაც“ ანტერესებდა, თუცა იმ დროს წარმოუდგენელი იყო ამის თავად შუბრწეება. ცოტა ხნის წინ კი „არსენალს“ მიეცა შესაძლებლობა თავად გამოეცადა „დიდგორის“ ჯაფუანგამძლეობა.

ამისთვის, რა თქმა უნდა, უშუალოდ მანქანისთვის არ გვისურია. ტირში დადეს „დიდგორის“ დაჯეშნისას გამოყენებული ჯაფუანეოლადის ნაჭერი, რომ-

ლის სიგრძე და სიგანე 60 სმ გახლდათ გამოცდა, რომელშიც „დელტას“ და გაერთიანებული შტაბის წარმომადგენლებთან ერთად „არსენალს“ შინაწილეობდა, ჩატარდა სნაიპერული შაშხანა CBД-ს გამოყენებით, რომლითაც 7.62X54R კალიბრის ტყვიებს ექსროლით ჯაფუანეოლადს.

სროლის მანძილი შხილოდ 20 მ გახლდათ საერთო ჯაფუანეოლადს 7.62X54R კალიბრის 22 ტყვია მოხედა, მათგან 4 ცალი ლიხ-ის, ხოლო 18 კი 532 ტიპის იყო.

532 ტიპის ჯაფუანგამტან-ცეცხლგამტან ტყეაას 1700 მ-ზე რკინის ჩაფურტის გახერტა შეუძლია, 1200 მ დისტანციიდან მე-4 კლასის ჯაფუანეოლეტს ხერტს, ხოლო 90 გრადუსით

მოხედრისას 550 მ-იდან ატანს 7 მმ სისქის ჯაფუანში.

ყენ „დიდგორის“ ჯაფუანეოლადის ფილის სისქეს ზუსტ მონაცემს გასაბეტი მიზეზის გამო არ ვაკონკრეტებთ, თუცა ის ზემოთ ხსენებული 7 მმ სისქის ჯაფუანზე, რომელსაც 7,62 მმ კალიბრის 532 ტიპის ტყვია 550 მ-იდან ხერტს, ხელ რამდენიმე მილიმეტრით სქელია.

გამოცდისას ტყვიების ჯაფუანეოლადზე მოხედრის კუთხე ახლო იყო 90 გრადუსიან და ტყვიები დიდი სიძურჯლით მოხედა, ზოგი ერთმანეთშიც კი „აჯადა“.

საზოგადოდ, გამოცდის დროს მიღებულია, რომ ჯაფუანეოლადზე შხილოდ 3 ტყვია (მეთოხე დამატებით) მოხედეს.

და მოხვედრის ადგილებს შორის მანძილი 120 მმ-მდე მაინც იყო. ამასთან, სროლის მინიმალური მანძილი 30 მ-ითა განისაზღვრული.

ჩვენ „დიდგორის“ ჯეჟმანფოლადის ფილა ბევრად მკაცრი გამოცდა ჩავეტარეთ რადგან როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 22 ტყევა 20 მ-იდან ვესროდეთ თუმცა, როგორც აღმოჩნდა, უშედეგოდ.

თავიდან ЛПС- 4 ტყევა გავისროდეთ, რომლებმაც „დიდგორის“ ჯეჟმანფოლადის ფილა მხოლოდ ამოფხაჭნა. 532-ის ჯეჟმანგამტან-ცეცხლგამქმნა ტყეეებმა კი ჯეჟმანფოლისგან მხოლოდ ორი-სამი მმ თუ „ამოიხარეს“.

ჯეჟმანფოლადის ფილა მთელი დარჩა, რაც ნამდვილად ხასხარაული უნდა იყოს მათთვის, ვისაც მოძველები „დიდგორებით“ მოუწევს საბრძოლო მოქმედების რაიონებში მოძრაობა.

ვერ დავცვენით „დიდგორებისთვის“ განკუთვნილი ჯეჟმანფოლადი საქართველოში არ არის დამზადებული, მიუხედავად იმისა, რომ წინა ხელისუფლებმა დატენებით ცდლობდა ამ ტყევაში დაერქმუნებინა საზოგადოებრიობის დიდი ნაწილი. საქართველოში ჯეჟმანფოლადის ფურცლები არასოდეს უწარმოებია და ასეთი რთული პროდუქციის შექმნა უცხად შეუძლებელია.

„დიდგორისთვის“, ისევე, როგორც „ლაზიკასთვის“ საქართველოში ფურცლები, ერთ არცთუ ახლი ტყეეებში მზადდება და იქიდან ჩამოღის საქართველოში.

თუმცა არის ერთი მნიშვნელოვანი ნიუანსიც – ეს ჯეჟმანფოლადი დამზადებულია ქართული სპეციალისტების რეკომენდაციის გათვალისწინებით, წი-

„დიდგორის“ ჯეჟმანფოლადი ჯეჟმანგამტან-ცეცხლგამქმნა ტყეეებმა მხოლოდ ასეთი ცალი დატოვებს...

ნააღმდეგ შეზიხვევაში, ის ძველი ჯეჟმანი, რომელსაც მანამდე იმ ქვეყნის ქარხანა ამზადებდა, ნამდვილად ვერ გაუძლებდა 20 მ-იდან ნახოლ ჯეჟმანგამტან-ცეცხლგამქმნ 7,62 მმ კალიბრის ტყეეებს.

იმ ქვეყნის ქარხანაში ზოგჯერ ქართველმა სპეციალისტებმა ადგილობრივებს შეაცვლევინეს ჯეჟმანფოლადის წარმოების ტექნოლოგიური ცაკლი, რისი წყალობითაც ჯეჟმანისმოტკიცემ, ჯეჟმის ხისთვის გაზრდის გარეშე, მნიშვნელოვნად მოიმატა.

თუ დააბრკველად გათვლილი იყო, რომ „დიდგორის“ დაჯეჟმნა უნდა შეესაბამებოდეს NATO-ის STANAG-ის (ნითურება როგორც „სუანხმევა სტანდარტიზაციის შესახებ“) მე-2 დონეს, რომელიც ითვალისწინებს 30

მ-იდან „კალაშნიკოვიან“ ნახოლი 7,62X39 მმ კალიბრის 63 ტაისი ჯეჟმანგამტანი-ცეცხლგამქმნი ტყეეის, ასევე 80 მ-ში 155 მმ-იანი საარტილერიო ქურუის ნამსხვერვეების შექურებას, ასევე 6 კვ ტროტლის შემცველი ფუგასური მოქმედების ტანკსაწინააღმდეგო ნაღმის აუფოქებისგან დაცვას.

ჩვენ მერ 20 მეტრიდან CBM-იდან ნახოლი 7,62X54R კალიბრის 22 ტყეეის (მათ შორის 18 ცალი ჯეჟმანგამტანი-ცეცხლგამქმნი 532) მოხვედრის გაძლების შემდეგ „დიდგორის“ დაჯეჟმნის დონე იზრდება და იგი უკვე შეესაბამება STANAG4569-ის მე-3 დონეს.

მე-3 დონე ითვალისწინებს 30 მ-იდან 7,62X51 მმ კალიბრის ტყეეების, 60 მ-ში აუფოქებული 155 მმ-იანი საარტილერიო ქურუის ნამსხვერვეებისა და 10 კვ ტროტლის შემცველი ფუგასური მოქმედების ტანკსაწინააღმდეგო ნაღმის აუფოქებისგან დაცვას.

ხაზგასმულია ის გარემოებაც, რომ „დიდგორის“ დაცვა მხოლოდ ჯეჟმანფოლებით რთვი შემოიფარგლება, მის შიგნით დამატებულია კომპონიციური მასალებისგან დამზადებული დაცვის ელემენტებიც, რომლებიც ვაკაიეთსა და დეზანტის უსაფრთხოების ნამსხვერვეებისგან დაცვს.

„დიდგორის“ შემქმნელები აგრძელებენ ამ ჯეჟმანგამტანის ერთ-ერთი (არ დეზანტებით) მოდელის სერიალურ მოდერნიზაციას, რომელსაც მისმა ჯეჟმანმა მსხვილკალიბრანი 12,7 მმ-იანი ჯეჟმანგამტანი ტყეეებიც კი შეიძლება შეაჩეროს.

ირაკლი ალაღაშვილი

ტირში გამოცდისას სროლება „დიდგორის“ ჯეჟმანფოლის მიმართულებით მხოლოდ 20 მეტრის სიშორიდან ზორციელდებოდა

ყოველი უაღრესად „აღმატებული“

ხუთი წლის წინ, 2008 წლის 18 მარტს, სენარატის ციხელი ავიაციის საინჟინერო-სამუშაოების განყოფილებაში ინფორმაცია, რომ ავიახაზურმა ავიაგანსამდგურებელმა ინჟინრებმა და გადის რაიონების შორის, სოფელ პრამარსკოვსთან, ჩამოვარდნილი საჰაერო თვლავლის უპილოტო საფრენი აპარატი, რომელიც ზღვაში ჩავარდა.

ერთი თვის შემდეგ 20 აპრილს სოხუმში გააეროვდა განცხადება ავიაგანსამდგურებლის მიერ უპილოტო ჩამოვარდნის შესახებ და ისრაელური Hermes 450-ის ჩამოხვედრებიც წარმოადგინა.

დაკვირვებელი ჩანდა, რომ თანამედროვე ტექნოლოგიებით დამზადებული უპილოტოები ავიახაზურ ავიაგანსამდგურებლებს ჩამოვარდნა რადგან ასეთი კლასის თვითმფრინავები სენარატის ტყის არ შეუძლია.

„სერვისიდან“ გადაღებული კადრების დემონსტრირების შემდეგ, სადაც კარგად ჩანდა რუსული ავიაგანსამდგურებელი MiG-29 და უპილოტო-სკანდინავიური „საერო-პარა“ კლასის რაკეტა-უპილოტოები გასაუბრებელია.

წესით რუსული თვითმფრინავი ავიახაზში საქართველოს საჰაერო სფეროში არაფერი ესაჭიროება, მაგრამ დღემდე ამ თვითმფრინავს მოსკოვი მანინ ავიახაზის ავიაციის მოქმედების უკუგზავრებს. კრძალვების მიუხედავად 2008 წლის აგვისტოში კოდორის ხეობაში განლაგებული ქართველი ქვედანაყოფების მოხიზვების დაბრუნებას.

თვითმფრინავი, რომელიც „წინამატებით“ ახერხებს უპილოტოების „ჩამოვარდნას“, ხანძრული ხარისხის

ბომბებითა და რაკეტებით დამუშავებას 70-იან წლებში გამოშვებული ჩეხოსლოვაკური სასწრაფო-საწვინი L-39 Albatros-ია.

1992 წლის ნოემბერში თბილისში გამოძველ ავიაციის სახელმწიფო ოფისის გაბიუჯებაში „საკავშირის“ კონტინენტალურ კვლევებში“ დაიბეჭდა პატარა ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ ჩინეთიდან ავიახაზში არჩინებას დასახმარებლად რუსი L-39 ჩაფრინდა.

ამის აღბათობა მაშინ რეალურად არსებობდა, რადგან 1992 წლის აგვისტოში ავიახაზში დაქვემდებარებული ჩინური ავიახაზი მონაწილეობდა — ორგანიზაციის უკეთესი მონაწილე „პოეტიკის“ რაზმებს, გზავნიდა ცეცხლსასროლ იარაღსა და საბრძოლო მასალებს. გამოირჩეული არც თვითმფრინავების გამოგზავნა იყო, რადგან ჩინური საჰაერო ტექნიკის დევიდტი პირობა.

1992 წლის 8 თვისის ჩინური რუსი ჯარისკაცებსა დატრფეს და რუსეთის იმდროინდელი თავდაცვის მინისტრ პავლე გრანოვის ბრძანებით რუსეთის ტერიტორიაზე დიდი რაოდენობა რუსეთის არმიის ნაწილებსა შეიარაღებისა და სახელმწიფო ტექნიკის 50% დატრფეს.

ჩინურმა მიღეს ათეულობით საარტილერიო ხისტებსა და გვირგვინების ერთეულს, ათათობით ცეცხლსასროლი იარაღი და დიდხალი საბრძოლო მასალა, მაგრამ თვითმფრინავების საქმე კი უცნაურად წარმოიშობა.

გროზნიდან რამდენიმე კმ-ში ავიაბაზა „ხანკალას“ აგროდრომაში, სადაც სტრატეგიის მფრინავი უპილოტო საჰაერო სასწრაფოების 382-ე სა-

სწრაფო საჰაერო პოლკის ყველა სასწრაფო-საწვინი თვითმფრინავი — 72 L-39C Albatros-ი და 69 L-29 Delfin-ი დარჩა.

შეგვიხსენებთ იგი საეროს რაიონში ავიაბაზა „კალინინსკაიაზე“, სადაც რუსებმა ჩინურებს დოდადის რაიონის სასწრაფო საჰაერო ცენტრის სასწრაფო-საწვინი 39 L-39C Albatros-ი და 80 L-29 Delfin-ი, 3 ძველი ავიაგანსამდგურებელი MiG-17F და 2 სასწრაფო-საწვინი MiG-15 UTI დაუტრფეს.

უკვლევებში ინფორმაცია, რომ ამ უზარმაზარი საჰაერო პარკიდან დაახლოებით ასო თვითმფრინავი საერო ვარგისი იყო და საბრძოლო ვალდებობა შესასრულებლად პატარა გადაკეთება სჭირდებოდა, რის შემდეგაც მათი გამოყენება სასწრაფო-საბრძოლო და მსუბუქ მოთვარეულ თვითმფრინავად.

ახლა როგორც ირკვევა, ეს მოლადაც არ იყო. რუსებმა ჩინეთის პირველ პრეზიდენტს ვლადიმერ ლუდსკოვს „აღმატებული“ ნაწილის რუსეთში გაყვანა შესთავაზეს, მაგრამ ჩინურმა გერმანიულმა საერო-დასაბრძოლო ხელში საეროთა ავტომობილებით გადაკეთეს და თვითმფრინავებს აერონის სამუშაოება არ მიეცეს. მაშინ რუსმა ტექნიკოსებმა უკმაკურ ზერის მიმართ და თვითმფრინავებზე მწიფობიდან გამოყენება „სემი-სხვისის“ ამოცნობა აპარატურა და სისქარის გადამწვინი, ბევრი „აღმატებული“ უფრო საუფლებლად იყო დანიშნებული. ხელს არც ადგილობრივი მასალის გამოყენება და საერო აპარატების დეტალებს ხსნადა.

**ჩამწერილი „დელონების“
სასწულაო**

უფრო დაზარალებულნი „დელონების“ აპარატების 90% კონსტრუქციას ან ჩამწერას ექსპლუატაციას.

ჩქნეთის ავიაციის სხვა პრობლემებიც არ აკლდა — საავიაციო ტექნიკის მომსახურე სპეციალისტების სიმცირე, საადარგო ნაწილების უკმარისობა და კვალიფიკაცია და გამოცდილი მკრანების ნაკლებობა იყო.

ავიაციის განკარგულებაში ოთხი შედარებით გამოცდილი მკრანევი-ისტრუქტორი და მათ შორის 3 ჩქნაიყო, რომელთაგანაც ორს დღისაღწის ვიდეოგრაფის სასწავლო ავიაციტრნი ჰქონდა დამთავრებული და მხოლოდ სასწავლო-საქონლულ თვითმფრინავებზე ფრენის გამოცდილებას ფლობდა.

ასეთი იყო ერთი რუსი კაპიტანი ან მადრი კაპის მფრინავთა უსადგამო საავიაციო სასწავლებლის დიპლომათ.

ეს ოთხი კაცი ამზადებდა ჩქნე კურსანტებს, რომელთა სავარაუდო რაოდენობა ორ ათეულამდე თუ იქნებოდა.

პრობლემა იყო საბრძოლო მასალები — უმართავი რაკეტების განსყვები უნიციტარებული ბლიკი **УБ-16** და მისი რაკეტები, საავიაციო საბრძოლო ლიმბები, რადეგან საწყობებში დანქნალო ბომბების დიდ ნაწილს სასწავლო დანიშნულება ჰქონდა.

დაახლოებით 300 საფრენი აპარატებიდან ფრენას მხოლოდ 3-5 მათგანი თუ ახერხებდა და ვეუალაზე ბეკრი 6-8 თვითმფრინავი პაერში უზოდროულად 1994 წლის 6 სექტემბრის ადღუესის დროს გაფრინდა.

ასეთი მდგომარეობა იყო ჩქნეთის ავიაციამ 1994 წელს და ცხადია, რომ ბეკრად ეუდი ხერეუცია 1992 წელს იქნებოდა. ამიტომაც აუხაზეთის ალბატროსების“ ჩქნეთიდან გადმოიტრნა რუსების მიფრინდა მათია, რომლი-

ათაც საკუთარი დახმარების დამხელა სერდიათ.

შეუკანებით თივდ აუხაზემაც აღიარებს, რომ „აღბატროსები“ მკრანავი-ისტრუქტორებითა მომსახურე ტექნიკური პერსონალითა და საბრძოლო მასალებით რუსეთიდან მიადეს.

აუხაზეუნმა „აღბატროსებმა“ პირველი საბრძოლო ფრენა 1992 წლის 10 დეკტემბრს შეასრულეს და მასში, ხავარაუდოდ, ორა აუხაზე მფრინავი — ოლეგ ჩამბა და ნოდარ ჩამბია მონაწილეობდა.

ვეუალაზე გამოცდილი აუხაზე მკრანავიციისთვის, მადრი ოლეგ ჩამბათვის 1993 წლის 6 ანერის გაფრენა საბუდისწერი აღბომბდა. ქვემო უქრახსთან რუსულმა სასაერო თივდიკამ „აღბატროსი“ შეცილითი ჩამბავდი და მკრანავი დაიღუკა.

აუხაზეუათს ომის მივდი მინძიმზე მოწინააღმდეგეკ „აღბატროსები“ რამდენჯერმე გამოიფენა, მასი მოქმედების ვეუტეტი კი უწინაშეული გამოიფე.

აუხაზეური თვითმფრინავებია რუსებ-

მა 2001 წლის ოქტომბერში გაიხსენეს, როცა მათ „სახარხათა ვიდეოფრინის“ რუსულან ველაფეის რაზმში მოიფრინე შეუკლემფრენებითა და თვითმფრინავებით მასირებულად დაბომბეს. რადეგან რუსებს ამის „უფლება“ არ ჰქონდათ, ამიტომ ველაფეის რაზმისთვის მიფრენა ბლიე სასაერო დარტყმები აუხაზეურ „აღბატროსებს“ დააბრადეს, თუქცა ვეუდაფერი პარიაქით იყო.

ერასხანს უქაქსოდ დარქნაული „აღბატროსები“ რუს ტერისტებს აფერხებდნენ და იქაური მფრინავები ასე პატარა ფელაქც აეკეფდნენ.

2008 წელს რუსებმა საქართველოსთან ომში ვეკრანია აუხაზეური „აღბატროსები“ ასეც გამოიფენეს.

თინათინ ჩახავიძე

ორვეჯლიანი სასწავლო-საწერ-თივდი **L-39 Albatros-ი** საქონალური საფრენისთვის მასა — 4 700 კგ, სიქცარე — 761 კმ/სთ-ში, ფრენის სიმაღლე — 1 650 კმ, ფრენის ბეკრი — 12 000 მ, მიღაფეკაციის სიქცეული საბრძოლო დარტყმითა — 500-1 250 კგ.

„აუხაზეური „აღბატროსები“
ბაბუქერას აეროპორტში

რას ჰყვება ოსი გეოგრაფი სამაჩაბლოს ომზე

„აბაბა ბიძი ვინაჲ, როფასჲ აქრთვალასა და ოსასა შორის
ჟოფელთიანი მომეფდა. უბანში ბიანბი ბავრს ჰლანაკარაუბლით უბა-
ხა... იმ დღეს, 1989 წლის ნოემბერში, როფასჲ 15 ათასადღა აქრთვა-
ლი მცინვალისანა დაიჭრა, საბოლოოდ დაარსებდით, რომ ბაბი
ბავარდებოდა. ზაის დარბიზებალი ურავინ გვყავდა და ჩვენს ჰმდ-
ლოვდით, ყველა ომით მოგვარავინა იმართი, რათა „სამხრეთი“
დაგვეყავა... 1990 წლიდან, როფასჲ ჩვენს ოლქსა „უფროს ნინასი“
ჰრთვიანი ბიზინარა, უკვე ყველაფერი მთელი იყო, – რადიკალური
პროვინციონისი ზღა ვინაჲთი. ზემოთ კი მცინვალისი უსაღაროყალი-
ბებალი პროვინციონი გვარდისი ნაწილი შემოვიყვანეს და ყველაფერი აი-
რია. ბრმა იტალიონისი ვინაჲ ჟოფელი და სიმოხვლამ არ გინა-
ბოდა“, – ეს იხსენებს აქრთვალ-ოსარ ოსი გეოგრაფი ოსის მონაბე-
ლა 54 წლის დარბიზონი, როფელის ზღაბი უსოვრთი მცხოვრობს.

ყოფილ გეოგრაფს იმ აქრთვალისი დაზარალები თავადავნიდით,
როფასჲთანაჲ აქრთვალ ზემოთს და მცხოვრობს. იმინი ყოფილი გე-
ოგრაფი არინა და საბრთვალს ბარბიროვანი მთლიანობისთვის
იბრძოდნენ... აქრთვალისი გეოგრაფი იმეორებდა, ვიდრე ომი დაიწყო-
ბოდა. ზემოთ, როფასჲ „შეინახული დამოუკიდებლობა“ მითი აღ-
მოჩნდა, მცხოვრება ოსის ნაშენებლობით ბავრს ძალი იყო, ვიდრე
თავად ომი... ყოფილი გეოგრაფი იმ დღეებს იხსენებს და წახს, რომ
ღვთის ზემოთს იმსა მძინვალისაბა იმის ზემოთსა გინეორს.

– მახსოვს, სუნი, რომელიც ია-
რადს ჰქონდა, როდესაც ხელში დავი-
ჭირე. „კალანსიყო“ იყო, მაგრამ იმ-
დენად ვიყავით ხომრად მოტყვირული,
რომ ის ომი რომ არ ყოფილიყო, აღ-
ბათ, ერთმანეთს დავეროდით შენობა-
ში, სადაც შეკრებილი ვიყავით, იარაღი
მუდმივად მოქონდათ და სარდაფში
ვალაგებდით როგორც გვიოხრეს, ვი-
მარაგებდით საბრძოლო გამოცდილე

ბა არსადროს შექონა და ბიჭები ხან
ხარდავით, ხანაც მოტყვირული შენი-
ბის ეჭოში ვისწოდით. ზოგჯერ ჩვენ-
თან რუსი სამხედროები მოდიოდნენ
და რაღაც მითითებებს გვაძლევდნენ,
მაგრამ კონკრეტულად რას, არ ვიცი,
რადგან ლიდერებს ესაუბრებოდნენ.

– ომამდე ქართველებთან გჭირდათ
ურთიერთობა?

– კი, როგორ არა, ჩემს უბანში
უამრავი ქართველი ცხვრობდა. მათ

შორის, განსაკუთრებით სამ მძინვალ
ვიყავი ახლოს, ქისინვალისი იყვნენ
ორი ტყუპი იყო, ერთი მათზე ერთი
წლით უფროსი. ტყუპისცალი და მე
ახლო მეგობრები ვიყავით. მახსოვს,
ერთხელ ვიყავი გამო ვანხუბე კინო-
ში და მის ჩემ გუნთ ცხვირი გაუტყუეს.
ღამით მისთან სახლში მივედი. მა-
მამის დიდი კაცებიანი ყველაფერი
მოუყუევით, ჩემდა გასაკურად არც კი
გაბრაზებულა, ორჯერ თუხე წამოგ-
ვარტყა და რუსულად გვიოხნა, კარ-
გი დასწეხია, ბიჭებო... ბრახანა.
მაგრამ სამართლიანი ბიჭი იყო, აღბ-
რადროს“ ვესახდით ვიცი, რომ ცხინ-
ვალში ისიც მძინვალ დაიჭრა. რამდენი-
მე დღე სიკვდილს ებრძოდა. მაგრამ
გადარჩა. ახლა უცხოეთში ცხვრობს,
მაგრამ რომელ ქვეყანაში, არ ვიცი...
არადა, ძალიან ბევრ ვეხვებე. სამოე-
ნებით დეკლარაცია ვიკითხე მამსდელ
შევიკითხე. მამს მთელიც კამ დაგ-
ეკბრძე, მეზე კი იმ დეკლარაციამ.
რომელიც წლების განმავლობაში რუ-
სეთი და ის ოსები თანაგრძობენ, რომელ-
თაც ცხინვალში ბინესხი ჰქონდათ. 90-
იან წლებში ბევრმა ოსმა უარი თქვა
ქართველებთან ბრძოლაზე. მაგრამ
როდესაც 2008 წლის მოვლენებზე გა-
დაუხველ, მიხვდი, რომ იმ ხნის განძე-
ლობაში აგრესია ბევრად გაზრდილა.

– 90-იანი წლების ხომრად მოუყ-
დებების დროს თქვენც დატყუებ?

— დაიბ, მძიმედ, ფრისში შეტაკებისას. შემდეგ ცხინვალის „ომონის“ ბატონი შეროშვიტი წავიდა, მაგრამ ამასობაში ერთი მხლი დადამატარებს. არ ვიცი, ჩემს თანამებრძოლებს მკვდარი ვცრუნე თუ იმ არეულობაში სულაც არავის გვაგახსენდა, ერთი სიტყვით, სახლში, რომელსაც იკოს ვაყვარებდა, მარტო დავრჩი. მუშობელ ქართველს ვუპოვიფარ და ოსების მიუგვიანებარ ომს სურბატინებუი არ უგვარს, მაგრამ ფაქტია, რომ ვიდრე უცნობმა ქართველმა, მამინდელი რეალობიდან გამომდინარე, მტერმა, სიკვდილს გადაამარინა.

— ვიცო, რომ თქვენი მსგებრობა...
— ოთხთვიანი ვიბრძობდით ასე გუჯვარდა მამინ. ვეწამა, რომ სიძარბოლეს ვუმსახურებოდით ის ცხინვალის „ომონის“ იყო. გადაარჩა, მაგრამ შემდეგ ფსიქიკური პრობლემები დაიწყო და თავისებურად იარაღით სახლში თავი მოიკლა... არ ვიცი, სად არის სიძარბოლე. მაგრამ იცოვო, რომ ომის შემდეგ დაუვიწყარი და ვადგავარებული „ომონელებმა“ საკუთარ მოსახლეობას დაერბუნენ და მათი დევანალება დაიწესეს. მე იმ წლებში უკვე წარსოვლი ვაიცო ცხინვალის და საბუნდურიოდ, ბერჩე რამეს ვერ შევსწავლი. არ მინახავს, როგორ გაღატაკდნენ და გამბარბუნდნენ ის ბიჭები, ვინც მამის სიცოცხლე და ჯანმრთელობა არ დაზოვა. როდესაც მთი აშკარე კეთხოვლობდი, ჩემი ოჯახის წევრებისგან მხოლოდ ზოგად სასუბუნეს ვიღებდი. შემდეგ ერთ-ერთი მათგანი, ვინც ომონის რიგებში ჩემს მამისან ერთად აბრძობდა, ერთ-ერთი ქვეყანაში ენახე. მითხრა, ცხინვალელებს უმეტრესობა ვრცეყოთის ბაზრებშივე მუშაობს. ქართველებთან ერთად ბიზნესი აქეთ თავად ეკითხვიან, მაგრამ მათი ოჯახის წევრები მთლიანმა ხშირად წადიან. მიუხედავად, რომ ის ომი ძალიან დიდი სისულელე იყო და თუკო მის მიხუბუნეს ობიექტურად შეიკევილიან, ვრცე ქართველი და ვრცე ოსი თავს ვერ გამაბრძოლებენ.

სხვადასხვა პოზიციებზე ებრძობოდით, მაგრამ ერთმანეთზე ვეყვალავრთი ყოციოდით მათაც ჩვენსავით უჭრაბრძობი იარაღი და საცხები. ჩემი ბრძოლები უფრო პარტიზანულ ომს შეეკვდა, ვიდრე სტრატეგიულ ბრძოლას... სტრატეგიკა თითქმის არ არსებობდა. ან თავს ვესხობოდი, ან მშინაწაბლდევის თედასხმას ვაეკრიბოდით.

— თქვენს შესაძლებლობებს რა შედეგია?

— ცხინვალის მოკვლეს. 1993 წელს

„ომონმა“ დილაუთენია სოფელ ფრისში სპეცოპერაცია ჩატარა. ერთ-ერთი სახელში ქართველი მომხრეები, ჩემს ინფორმაციით 30-მდე ცაცი იყო და მათი გაუნებრბელება ვალეხობოდი იქიდან გამომდინარებულებს, ერთმანეთში უთახზიბოება მოვიდიად და ორად გავიყენე. ერთ მხარეს იყო ჩემი მამა, რომელიც დაპირისპირების დროს თანამებრძოლის ტყვეით მოკვდა. საერთოდ, 90-იანი წლების შემდეგ, შიდა დაპირისპირებას იმანვე 4-ჯერ შეტი ადამიანის სიცოცხლე შეწერა, ვიდრე 90-იანი წლების ომის დროს. შორიდან რომ ებრძობედი იქ არსებულ საფლავო მემორიალებზე, ვხუბდებოდი, რომ ძალიან მძიმე მდგომარეობაში იყო ჩემი ხალხი. რუსებისგან ვიდვლობდებო, ან სულაც სამსკელს და ნარკოტიკზე ცვლიდებოდი არაღეს და ერთმანეთს ებრძოდნენ. თითქმის ვცვდა უნაირი კლანებად იყო დაფოფილი. დღემდე ასე გრძელდება. ვაჭარებში, უმუშევრობამ და იდეოლოგიამ გატკბა და დაბოროტილა ხალხი, როდესაც იცი, რომ შენ უკან ოჯახი დგას, რომელსაც შეიძლება ზეაღზე პურის ფული არ ჰქონდეს, სხვა ვეღვაფერო, მათ შორის პატრიარქები, უნაბა ღვინე გააღდის. ვიცი, რომ ეს სიტყვები ბევრს გააღიზიანებს, მაგრამ ომის შემდეგ ცხუბრებამ სხვადასხვა გემს დასცვალა. მე ვიცი, როგორ ხდება კატაკლიზმი ცხუბრებებზე დღეს ის ბიჭები და მათი განწყობაც ვიცი.

— ნაბობია?

— დაიბ, ნაბობენ, რომ იმ უპირობა და რაც მოყარა, უმედეგო ომს მათი ახლოვლებას სიცოცხლე და მათი ჯანმრთელობა შეწერა. როდესაც ისეაღდი ადამიანს მყოფი ცხუბრებო ბრძოლები აბნობობს. ის ბეკრა რამის გადავტყვებას აეკუებს და სხვანაირად ფაქტობობს.

— როგორ გაგრძელდა თქვენი ცხუბრება ომის შემდგომ?

— ომის შემდეგ რამდენიმე წელი მკურნალობამ მომიწია, რომ ფეხზე დაემუდგარბოყავი. ვეღვა ძალიან დამსხურელი მქონდა, ჰერბემაცილე კი დამახიანდა. ამიტომ უამრავი ოპერაცია გავიკეთე. დიდი ხნის განმეცლობაში მოსკოვში რეაბილიტაციის ცენტრში დავდიდი, სადაც რამდენიმე ქართველი გაცივანი. ისინიც ჩემს დღეში იყვნენ, დაინვალიდებს ებრობდნენ. ოღონდ ისინი აფხაზეთის ომის ჭრილობებს ატარებდნენ სულთი და სხუელთი. საერთო ენის გამონახვა არ გავკვირებოდა, მაგრამ ომზე არახდროს ესაუბრობდით პრობლემები ერთმანირი გეკონდა, ჯანმრთელობის,

უსახელკარობის, უმუშევრობის უმედეგო ერთ-ერთმა მათგანმა განქრინდა მოიწყო და დანარჩენებაც ჩაკვროი.

ერთხელ ერთ ქართულ რესტორანში ვაიცი, როდესაც სხვა მოქოიფე ვჯვუვი შემოვიციერიოდა. ისინიც ქართველები იყვნენ. ძალიან გაუხზარდა, რომ ვაიცავს, ქართველები და ოსები ერთად ეკვიფობდით იქ ჩვენ ერთი სამშობლო გვაქვს და ომის საღღვრბელოს გამოხობით... მაგრამ შემდეგ კიდევ ერთი შემოვიციერიოდა და ოსებს წავტკბინა. ვაყოვები ხართ ვეყვანა... მე ჯანმრთელობა არ მაძლევდა საუბელებას მისთვის პასუხი ვამეკა, მაგრამ ასეც რომ არ ვფიცილეყო, ხელის გატოვება არ დამეწირებოდა, თავად ქართველებმა ვაიცივინე ვარეყო. ეთხოვე, ხელი არ დაერტყათ ჩვენ გამო რომ მოხუბდება, დაიხობდება. ვუბრა, თავად მიზეზიც ვეღვაფერბ-მოიყო.

— ქართული სადინი იცი?

— 90-იანი წლებამდე და შემდგომაც. 2008 წლის ომამდე, თითქმის ვეღვლა ომს იყოდა ქართული. შემდეგ არ ვიცი, რა შეიცივდა. მე პირადად ფროსეს ხუბოლთი ვიზრებოდი და ქართულად ვოცლდებოდი თავისუფლად ესაუბრობდი. ახლა რუსულად საუბრობენ. თუკა, ისიც ვიცი, რომ ქართულ ტყეღვარებს ეუფრებენ. ეს კი ომის ნიშნეობს, რომ ეს უნა ვიდევ ეწმის.

— მითხარბი, ჩემს მამისევილმა წლებში შემდეგ ჩემი მუცლობა ვაჭარებო...

— დაიბ, ის 2008 წლის რუსული-საქართველოს ომში მონაწილეობდა. სავალიდებოლი სამცხრდი საშინაზეთში იყო, მაგრამ ასეც რომ არ ვაყოფავრბოდი, მამამე დიანეც და მისი ოჯახი მკურნალობის ხარტყებს და უსრულდებოდა ჩემს-სამუდარბაში. რამდენჯერმე შეიკ ვაჯვრბავენ ფული. მას სხვანაირი მსოფლიმხედვლობა აქვს... ჩემი ხნის რომ ვაზდება, ვეღვაფერბის სხვანაირად მუხედუეს და მიხეცდება, სად არის სიძარბოლე, მაგრამ მანაიად დრო, ავლობა ბერჩე რამეს ვაყოფვტებს.

— ცხინვალში დაბრუნებას არ აბირობთ?

— ვერჯვარიობთ არა, იქიდან აქეთ გამობრბის ხალხი... ყოველდღიურად იცვლება ებუბრობა. სამაგვიროდ რუსი სამხედროების რაციფი იზრდება. ახლა საქართველოს ახალ ხელისუფელებას იმდენი თვალთი ვუეწირებო, ენახობი, რა შეიცივდება. მე, როგორც ერთ რავით ოსსა და ფოფლე მოქმარბი, ქართველებთან საომრო არაფერი მაქვს.

ლალო პაპახიძე

გალა გალიში?!

ქართველი სამხედროები, შესაძლოა, აფრიკაში, მაღალი საერთაშორისო სამშვიდობო კონტინგენტის შემადგენლობაშიც გაეზარდონ...

ქართველი სამხედროები გალა შეიძლება აფრიკის კონტინენტზე, გალის რესპუბლიკაშიც გაიშინდნენ, სიდან 2013 წლის 13 იანვარს საერთაშორისო დანახვით გადისხნენ უსებრევიზო ილაიკისგან საგაქმლავლად

საქართველოს თავდაცვის მინისტრ არაღლი აღასანიას განცხადებით, ამჟამად განიხილვენ ევროკავშირის უსებრევიზო მდლის მისიაში ქართველი სამხედრო კონტინენტის შესაძლო მონაწილეობის შესახებ, რაც, თავდაცვის მინისტრის აზრით, დაიქარებს საქართველოს ინტერესების ევროპურ კონ-

ტინენტის წრდილო-დასავლეთ ნაწილში მდებარეობს, ესაზღვრება ალკის, მერიტანიას, ბურჯინა-ფასოს, ნიგერისა და არა აქვს გასავლელი ატლანტის ოკეანეში. მდლის წრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილს „აღ-ქადასთან“ დაკავშირებული შეიარაღებული ისლამისტები აკონტროლებენ.

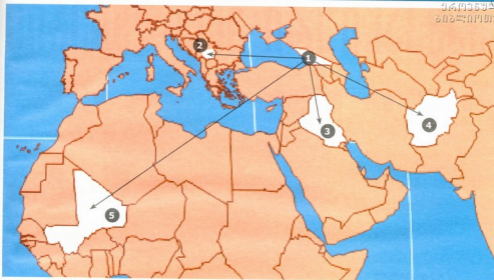
მდლის ტერიტორია მე-19 საუკუნიდან საერთაშორისო კოლონია იყო. 1964

წელს მდლის რესპუბლიკამ სუვერენიტეტი გამოაცხადა. მას შემდეგ ქვეყანაში საბი სახელმწიფო გადატრიალებები (1968, 1991 და 2012 წლებში) მიხდა.

ბოლო გადატრიალების შემდეგ მდლის წრდილოეთ ნაწილში ახადამო ტუარეგების ტომის იმ წარმომადგენლებმა, რომელთაც ლიბია შუამარ კადფის რეჟიმის დამხობის შემდეგ დატრეეს, სახელმწიფო გამოაცხადეს.

ფრანგი მეღესანტები მაღალი

საქართველოდან (1) კოსოვოზე (2) 1600 კმ-ია, ვრაგამზე (3) 430, ავღანეთამდე (4) 1415, ხოლო აფრიკის მალიმდე (5) კი 4400 კმ

2012 წლის 20 დეკემბერს გაეროს უშიშროების საბჭომ მალაში საერთაშორისო სამშვიდობო კონტინგენტის გაგზავნის გადაწყვეტილება მიიღო. სამშვიდობო ძალებს ქვეყნის ჩრდილოეთი ისლამისტი ექსტრემისტებისაგან უნდა გაეთავისუფლებინათ ა.წ. 13 იანვარს მალაში გადასახეს საერთაშორისო დესანტი, რომელშიც იყვნენ ფრანგი და გერმანელი სამხედროები.

ამჟამად მალაში 5,4 ათასი ფრანგი სამხედროა, რომელთაც მალის სახელმწიფო ჯარებთან ერთად მიახერხებს დასახლებული პუნქტიდან შეიარაღებული ისლამისტების განდევნა, თუმცა მათ იაყო უღაბნის შეაფარეს და პარტიზანულ ბრძოლაზე გადავიდნენ.

საფრანგეთმა მალის ოპერაციაში უკვე დახარჯა 100 მლნ ევროზე მეტი და როგორც ჩანს, ფრანგი ჯარისკაცების დიდი ნაწილი დატოვებს აფრიკის ამ ქვეყანას, თუმცა იქ დარჩება საერთაშორისო სამხედრო კონტინგენტი, რომელშიც შეიძლება საქართველოს წარგზავნილებიც აღმოჩნდნენ.

საერთაშორისო სამხედრო-სამშვიდობო მისიებში მონაწილეობა ქართუ-

საერთაშორისო სამხედრო-სამშვიდობო მისიაში მონაწილეობა ქართული არმიისთვის უხვო ალბათობაა. 1999 წელს აზერბაიჯანში, KFOR-ის ფარგლებში, ტაივანში ქართული საერთაშორისო სამხედრო მისია, რომელიც 2003-2008 წლებში ვრაგამზე გაგზავნილია, 2009 წლიდან კი ქართველი სამხედროები ავღანეთში – ISAF-ის ოპერაციაში მონაწილეობენ.

ლო არმიისთვის უცხო აღარ არის. 1999 წელს კოსოვოში, KFOR-ის ფარგლებში, დაიწყო ქართული საერთაშორისო სამხედრო მისია, რომელიც 2003-2008 წლებში ვრაგამზე გაგზავნილია, 2009 წლიდან კი ქართველი სამხედროები ავღანეთში – ISAF-ის ოპერაციაში მონაწილეობენ.

2004 წელს საქართველოს შეიარაღებული ძალების წარმომადგენლები სამ სხვადასხვა კონფლიქტის ზონაში – კოსოვოში, ვრაგამს და ავღანეთში

(სადაც ადგილობრივი საპრეზიდენტო არჩევნების უსაფრთხოება ჩატარებისთვის რამდენიმე თვით 50-მდე ქართველი სამხედრო გაგზავნა) ერთდროულად ასრულებდნენ სამშვიდობო მისიას.

საქართველოს ხელისუფლება, ალბათ, მალაში ქართველი სამხედროების გაგზავნის გადაწყვეტილებას მიიღებს, რაც ევროკავშირთან (რომლის წევრ ქვეყნებს და ევვლზე მეტად – საფრანგეთს, აფრიკის ამ ნაწილის გაკონტროლება სურთ) დაახლოებისა და მასში განქრების დიდი სურვილით აიხსნება.

დღეს, მარაიალია, ძალზე შეუძირდა რუსული სამხედრო ავრეისის განხლებების სამშროუება და ალბათ, აღარ განმორდება ის სიტუაცია, როდესაც 2008 წელს, რუსეთთან ომის დაწყების წინ, ორი ათასამდე ქართველი სამხედრო ვრაგამზე გვევდა გაგზავნილი, მაგრამ აფრიკაში მრავალრიცხვანი კონტინგენტის გაგზავნაც არ იქნება გამართლებული.

თუ გვსურს, გვერდით დავუდგეთ ევროკავშირის ქვეყნებს, ამისთვის სრულიად საკმარისი იქნებოდა მალაში რამდენიმე შტაბის ოფიცრის, სამხედრო ინსტრუქტორისა და ექიმის გაგზავნა, რომელიც ტრენინგებსა და ისლამისტებთან საბრძოლო დაპირისპირება არ მოუწოდებდა წინააღმდეგ შემთხვევაში, სამუხარო ცნობები ავღანეთის გარდა აფრიკიდანაც მოგვცემა...

ფურნალ „არსენალის“ რედაქცია თანუგრძობს რუბრიკა „საქესამსახურების“ ავტორს ბესიკ ალადაშვილს მუულის ნანა ალადაშვილის ტრაგიკულად გარდაცვალების გამო.

კავკასიური მოვლენები

საქართველოში
გაეროს მისია

2012 წელს აზერბაიჯანში თვითდაცვალების პრობლემის წარმოება წინა წელიწადთან შედარებით 10,3 %-ით გაზარდა

აზერბაიჯანი

● სამხედრო ჟურნალისტიკის კვლევების ცენტრის „დექტრინის“ მონაცემებით, მარტის პირველი რიცხვებისთვის აზერბაიჯანის არმიამ 14 სამხედრო მოსამხაზურე დაკარგა. ბოლო ათ წელიწადში კი არმიის დანაკარგმა დაახლოებით 85% არასამხედრო დანაკარგია. 100-ზე მეტმა ჯარისკაცმა სიცოცხლე თვითმკვლელობით დაასრულა, დაახლოებით 130 ძალადობის მსხვერპლი გახდა.

● 2012 წელს აზერბაიჯანმა 119 მლნ 800 ათასი მანათის (დაახლოებით 153 მლნ დოლარი) თვითდაცვალების პრობლემა დაამხადა, რაც 2011 წლის მაჩვენებელს 10,3%-ით აღემატება. გამოშვებული პროდუქციის ასორტიმენტი კი 700 ერთეულს აჭარბებს.

● 6 მარტს შამქორის საარმიო კორპუსის ჯარისკაცი მაღალ მთაში სამხედრო პოსტზე გარდაცვლილი იპოვეს.

● აზერბაიჯანმა მხარი დაუჭირა კასპის ზღვაში სანავიგაციო მღვინე-მარუბოზე თანამშრომლობასა და ინფორმაციის ოპერატიული გაცვლის ინიციატივას.

● 10 მარტს ფრონტის ხაზის ფიზიკური მონაკვეთზე სომხმა სნაიპერმა აზერბაიჯანელი ჯარისკაცი მოკლა.

● 13 მარტს ნახჭევანის ტერიტორიაზე სამხედრო სატვირთო ავტომობილი გადაბრუნდა და მანქანის უფროსის მოკვლეობის შემსრულებელი პრაპორშნიკი დაიღუპა.

● 16 და 17 მარტს სომხეთის ცეცხლის შეწყვეტის ხაზის გადაკვეთისთვის ვაზახის რაიონში აზერბაიჯანელმა სამხედროებმა ორი სომეხი მოქალაქე და-

აკვეს. წითელი ჯერის საერთაშორისო ორგანიზაციის ჩარევის შემდეგ ორეუ მოქალაქე სომხეთის წარმომადგენლებმა 20 მარტს უკან დაიბრუნეს.

● 17 მარტს ფრონტის ხაზის აღდამის მონაკვეთზე ცეცხლის შეწყვეტის რეჟიმის დარღვევის დროს დაიჭრა 19 წლის ჯარისკაცი, რომელიც პოსტიტალში გადაიყვანეს.

● 18 მარტს პრეზიდენტმა ილჰამ ალიევმა ხელი მოაწერა განკარგულებას პოლკოვნიკ საბირ ნავი-ოღლუ ნავიციისთვის გენერალ-მაიორის წოდების მინიჭებაზე.

● 18 მარტს ბაქოში აზერბაიჯანისა და საქართველოს თვითდაცვის მინისტრების საფარ აბიევისა და ირაკლი ალასანიას შეხვედრა შედგა, სადაც ისაუბრეს ორ ქვეყანას შორის არსებულ მუდობრულ ურთიერთობაზე, საქართველოს თვითდაცვის მინისტრმა

სომხეთის თვითდაცვის სამინისტროში განხილვის პროტესტის AH-2 ტიპის თვითფრინავების თვითდაცვის სამინისტროდან საგანგებო სიტუაციების სამინისტროსთვის გადაცემის საკითხი

მიმოხილვა

მადლურებით მოიხსენია ის დახმარება, რომელიც აზერბაიჯანმა საქართველოს გაუწია.

სოხხათი

● „უახლესო თვეებში სტუფანჯანის აეროპორტის სომხეთის საგანგებო სიტუაციების სამინისტროსთვის გადაცემის საკითხი გადაწყდება“, — განაცხადა ქვეყნის ეროვნული უშიშროების საბჭოს მდივნმა არტურ ბაღდასარიანმა. მისეუ თქმით განიხილება AH-2 ტიპის თვითმფრინავების თვდაცვის სამინისტროდან საგანგებო სიტუაციების სამინისტროსთვის გადაცემა.

● სამხეთისა და საქართველოს თვდაცვის მინისტრებმა სერან ოვანინამ და ირაკლი ალახანიამ შეტყუარზე განიხილეს 2013 წლის თანამშრომლობის გეგმა, რომელიც შეეხება სამხედრო განაილებას, სამშვიდობო ოპერაციებს, რეაორმებსა და სპეცდანიშნულების ქვედანაყოფების სამთო პრობებში მონადაებას.

● 11 მარტს ერთ-ერთმა ირანულმა საიტმა **Irdiplomacy**-მ გამოაქვეყნა ირანული დიპლომატის ნათქვამი, რომ ვარაბაღის ომის დროს თურანი სომეხ მებრძოლებს დახმარებას უწევდა. ამის გამო კი ბაქოსა და თერანის შორის უთანხმოება ჩამოყარდა.

● 18 მარტს თვდაცვის სამინისტროში სომხეთის შეიარაღებული ძალების ხელმძღვანელობისა და ოფიცრთა უმაღლესი შემადგენლობის ყოველწლიური ოპერატიული შეყრება ჩატარდა. დამსწრეთა წინაშე სიტყვით გამოვიდა პრემიერ-მინისტრი ტერან

სარქისიანი, თვდაცვის მინისტრი სერან ოვანინი, მთავარი შტაბის უფროსი გენერალ-პოლკოვნიკი იური ხინატურევი და სხვები. განიხილეს რეაირული უსაფრთხოების საკითხები, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება, ეკონომიკური დოტრინა, შიდა და საგარეო პოლიტიკის საკითხები.

● რუსული 102-ე სამხედრო ბაზის მშვერებმა სამთო-სასწავლო ცენტრ პამბაკზე 3-კვირიან შეყრებაზე მონადაება გაიარეს სამთო დაბრკოლებათა დაძლევის ტექნიკაში, მთებში ორიენტირებაზე, სამთო აღჭურვილობით გადასვლებსა და ასვლებში, ალპინისტური კანძების შეყვარაში, ასევე დიდა დაფეო დავითო სამთო პრობებში ბრძოლის ტაქტიკას, ჩასაფრების მონყობას, თვდასხმების ორგანიზებას, საგუნდაგოების მონყობას, მონინააღმდეგვის პოზიციებზე დაყვირებას და სხვ.

ჩრდილო კავკასია

● 16 მარტს გროზნოში ხანკალას აერორუმზე დაფეომისას ჩრდილო კავკასიის სასახლერი სამმართველოს შეყრამდურენ **მი-8** ჩამყარდა. ვიპაიფიდან 3 კაცი დაიღუბა, მეთოზე კი დაშედა. გახული წლის 10 დეყემბერს იმაყ სამმართველოს **მი-8** რიწის ტბის მახლობლად დაიშხერა.

სოფლიმბის კაპიონები ოპერაბაზული აზხაზებით

● 13 მარტს ალექსანდრე ანექამმა საერთაშორისო წითელი ჯერის კომიტეტის წარმომადგენლები მიიღო და

საუბარი უკვალოდ დატყუარდა მოძიებას შეყრა. უკვალოდ დატყუარდა 158 აფხაზი თიღლები, მთაგან 50-ზე მონაცემები შეიკრება. მათსში დაგვამილია საფეალების გახსნა და ნაშთების ექსპეშიაკცია.

● 15 მარტს აფხაზმა სესპარატისტებმა სოხუმზე მარტის მუტყვის მე-20 წელი აღინიშნეს. 1993 წლის 15-16 მარტს სესპარატისტთა ფორმირებებმა გუმისთა გადაღალებს და სოხუმის აღებას შეყედნენ. ოპერაგია 18 მარტს სრული მარცხით დასრულიდა და აფხაზთა დანაკარგმა 222 დაღუბული, 23 უკვალოდ დაკარგული და რამდენიმე ასეული დაჭრილი შეადგინა.

● წყაქედის სამთო პოლიგონზე საოყეპაციო ჯარების მე-7 ბაზის სარემონტო ქვედანაყოფების ტექტიკურ-სპეციალური სწვლებსა ჩატარდა, სადაც ვურაღდება დათმთო მოშიღური სახელწონოების **МТО-АТ**-სა და **МТО-БТ**-ს გამლა-ექსპლუატაციას. მოშიღური სახელწონოები საველე პრობებში სავეტომობილი და მუხლებს ტექნიკისთვის 15 სახის საშეშოთა ჩატარების საშეალებას იძლევა. სწვლებში 80-ზე მეტი სამხედრო და 50-მდე სპეციალური ტექნიკის უსთეული მონაწილეობდა.

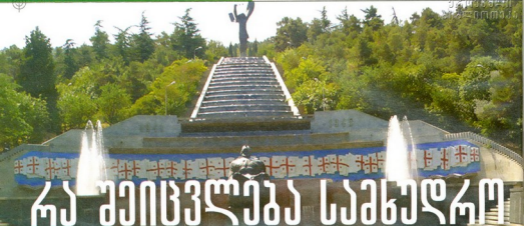
● წყაქედისა და ნავგალოუს პოლიგონებზე საოყეპაციო ჯარების მე-7 ბაზის სნაიპერთა ქვედანაყოფებს გამოცდილი ინსტრუქტორების ხელმძღვანელობით სპეციალური მეცადინეობები ჩატარდა. სნაიპერებმა შეისწვლეს აფგილმდებარეობის რელიეფის გათვალისწინებით ფარული გადაადგილების ტექნიკა, დახვერვის წარმოება, სამიწხეთა კლასიფიკაცია დორებულების მიხედვით მინიღლის განსახლერა დლე-ღამის დაყვირების ხელსაწყოთა გამოყენების და სხვ.

თბიშური ჩახსენიმი

2015

აფხაზთშია საოყეპაციო ჯარების სნაიპერთა ქვედანაყოფების შეთოიღებებში მონაწილეთა **СВ-98** კაბა შეღის

რა შეიძლება სახელგრი ვეზირანაბრისთვის

ფლავის ბანგავლობაში ყვალას გავსმორა იმ ადამიანების ნახილი, ვინც სხვადასხვა დროს სხვადასხვა ომში ჯანსაღობაზე უფრო მთვინე ნათელი მხიმა პირობაში, რადგან ხშირად ვებრანებისთვის ყვალა მთავარი, ჯანდაცვის საბითონი პირობაა. ღვათის ბანგავლობა სახალხოებო მეთაუ ან ნაულაბო ზრანავა, ან სულ არ ხსოვდა. საზოგადოებას ხსოვს, მისი მოგვობილი დარბაზები...

ჩვენ დავინებარსდით, რა შეიძლება სახალხოებო ვებრანებისთვის ხალისაფლავის გავსლის გზებზე და ვებრანებით, გავსარაბი, რა გზებზე ვაპს სახალხოებო საზოგადოების ან აბაზორობისთვის.

მალხაზ თორფარიძე, ომის ვებრანი, ქართული ლეგიონის ერთ-ერთი დამფუძნებელი:

„აფხაზეთის ომის დროს, ბატალიონ „შენაბადავს“ ასეულის მეთაური ვიყავი... არც შევარდნაძის დროს გვიხამდნენ თავზე ხელს, მაგრამ ანაციონალურმა მოძრაობამ ჩვენი მიწასთან გასწორება დააბიზა. ადამიანებად აღარ გვიკლავდნენ და სიძულვილით გველაპარაკებოდნენ. თითქოს, როდესაც თავს შევახსენებდით ისე გვიხსწორდებოდნენ, როგორც ბოროტ მოქმედებს. ალბათ, საზოგადოებას ახსოვს ის ცნობილი დარბევები... ასეთ პირობებში, ცხადია, შედეგების მოთხოვნას აზრი არ ჰქონდა. ახლა კი ეს ადამიანები ქვეყნისა და ადამიანთა უფლების დამცველად გველინებან. ეს განსაკუთრებით ნუგზარ წიკლაურსა და აკაკი შინაშვილს ეჭება. დასახინჩებულ ბიჭებს არ შეუძლიათ ხაშუკ-

რად არაფერი და მათ რა დამსახურება აქვთ, რა გაუკეთებიათ ქვეყნისთვის ჩვენი ჯანსაღ-გინებისა და დამცირების გარდა?! ხსოვდა რომ ქონდეთ, საკუთარი ნებით უნდა დააბრუნონ იარაღი.

რაც შეეხება ახლანდელ ვითარებას, ჯერჯერობით საქანონმდებლო ცვლილებები არ განხორციელებულა, მაგრამ დამოკიდებულება შეიცვალა, ხელისუფლება ზისილით არ გველაპარაკება. ეს ბევრს ნიშნავს ჩვენითვის. ვნახით, რა იქნება, იმედი, თანდათან ვეფლავებოთ გამოსწორება. ბევრი ვებრანი მართლაც უკიდურესად მსამეფოგმობარობაშია და მათ დროული დამხარება თუ არ აღმოუჩინეს, შეიძლება დაიღუპონ კიდევ.

ისე კი, თუ ადრე საქანონმდებლო ბაზა მთლიანად დახურული იყო და არანაირ ინფორმაციასზე ხელი არ მგვიწვდებოდა, ბოლო დროს ამ მიმართულებით მფეომარობა შეიცვალა და

იმის გაგება მაინც შეუძლებელია, თუ რა ცვლილებები განხორციელდა“.

პიტა ბიბილაშვილი, ომის ვებრანი, ვიკი-პოლკოვნიკი:

„უღანვლა სექციონების ბატალიონის წევრი, აფხაზეთი-სამხაბლოს ომების ვებრანი და ვებრან გორჯასლის ორდენისანი ვარ 1993 წლის 24 სექტემბერს სოხუმის ანაბე დავიჭერი. შევარდნაძის ხელისუფლების დროს საქართველოს კანონმდებლობაში არსებობდა ვებრანების დამკვიდრებული სპეციალური მუხლი, რომელიც 2003 წლის შემდეგ სააკაშვილის ხელისუფლებამ გააუქმა და ყველა შეღავათი — სოციალური, ჯანდაცვა თუ კომუნალური მოგვჭრა.“

შეიქცა სხვა ვებრანებისაც მოსტრანსპორტი, ე. წ. ომის სინდრომი ვიკებს. ეს ყველას აწუხებს, ვისაც კი ავლანეთში უშიშა, ჩვენ ვიკებს ავლანეთის ვებრანების სპეციალური მოსპილება და ახლახან ვივთხოვ რომ მის დამალვასაც აპირებენ, რაც ჩვენითვის მართლაც უდიდესი დარტყმა იქნება.

შორე ვაუფის იტალიდი ვარ ანაციონალური მოძრაობის“ დროს ძალით ვადამიკეფენს მესამე ვაუფზე და უშიშროების პენსიის ნაცვლად, რომელსაც ადრე ვიღებდი, სამოქალაქო დამინიშნეს და ამჟამად 114 ლარს ვიღებ. ეს თანხა მხოვრელია.

რა თქმა უნდა, უმუშევარი ვარ, მაგრამ ამას უკვე შევგუე. მე კი არა,

ახალგაზრდები და ჯანმრთელი ადამიანები ვერ მოულოებენ სამსახურს. მუშაობა რომც დეფიციტით მაინც არასახარბიელო მდგომარეობაში ვიქნებით, კანონის თანახმად, პენსია ავტომატურად გვეტანება.

დაზღვევა არა გვაქვს და ხელ-ხვე რომ ვიღაცამ გამომაგდოს იმ სამსახურიდან, პენსიასაც დავკარგავ და ულუკმაპურიც დვარდნები. ერთდროულად მუშაობა და პენსიის მიღება კანონით დაუშვებელია. გასაგებია, რომ შვიარაღებულ ძალებში დაბრუნების იმედი ძალიან მცირეა, მაგრამ ხომ არსებობს სხვა სპეციალობებიც თავდაცვის ან შინაგან საქმეთა სამინისტროში, სადაც თვითრეაბილიტაციას შეეძლება წლებია ჩვენზე არეიან ფიქრობს, ისევ პროტექციონიზმით, ნაცნობობითა და ნათესაობით წყდება ვეღვადურა.

— რამდენი ხანია უმუშევარი ხართ?

— სტაბილური სამსახური დიდი ხანია სანატრელი გამიხდა. ისე კი, სანამ „ქართული ოცნება“ ხელისუფლებაში მოვიდოდა, 30-კაციან ჯგუფთან ერთად სწრაფი რეაგირების ბატალიონში ვირიცხებოდიო. ანტისნაიპერულ მუშაობასა და გარე დაცვას ვატარებდით, ანუ იმ ადგილის უსაფრთხოებას

უზრუნველყოფდით, სადაც ლიდერები უნდა გამოსულიყვნენ. მაშინ მე და ჩემს ჯგუფს თითქმის ვეღვა ძალოვანი უწყება გვდევნიდა, ოჯახების განადგურებით გვეუქმებოდნენ, მაგრამ ჩვენი საქმისთვის უკან არასდროს გვიღალატია. თუმცა გვიდა დრო, ხელისუფლება შეიცვალა და ჩვენ ისევ უუზრუნველად და რაც მთავარია, უმუშევარი ვართ ომის ვეტერანები ვეღვანი ერთმანეთს ვიცნობთ, ძალიან ბევრი გალიოდა, ავადმყოფობისგან გაუბედურდა და დამანაგდა. ოდესმე ხომ უნდა დავგვეგვს სამველი“.

ზაზა მუშაბიძიძე, ომის ვეტერანი:

— სხვების არ ვიცი, პირადად მე როგორც ომის ვეტერანს განსაკუთრებული პრევილგია არც შეუარდნამის ხელისუფლების დროს მქონია და არც შემდეგ. ერთადერთი, თუკი შეიძლება ეს პრევილგიად ჩათვალოს, ის იყო, რომ კომუნალური გადასახადები გვექონდა განახევრებული და სასოფლიოებრივი ტრანსპორტით უფასოდ ვსარგებლობდით ხელისუფლებაში „ნაციონალური მოძრაობის“ მოსვლის შემდეგ, ვეტერანების დახარისხება დაიწვეს. იქამდე ძალიან ბევრს მქონდა ყალიბი დოკუმენტა, მაგრამ ორჯერ მეტმა აიღო ვეტე-

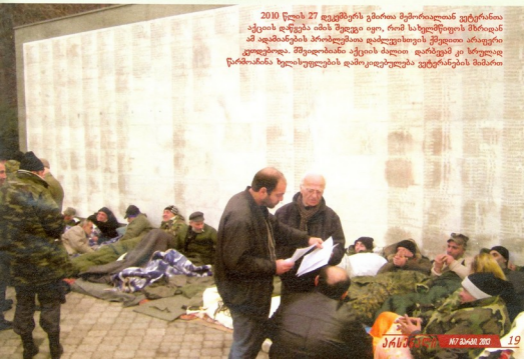
რანის ყალიბი ბილეთი, იმ შემთხვევაში მოგვეტანა და 22-ლარიანი დამინერგამ დაგვიწვსდა. მე კონტრუხა მქონდა და ამიტომ პენსიაც არ მერიცხებოდა.

ახალი ხელისუფლების მოსვლის შემდეგ ჯერჯერობით არაფერი გავცემებულა, მაგრამ რამდენიმე თვის წინ მოხულს ვერც მოუთხოეთ ვერაფერს, რადგან წინა ორი ხელისუფლებისგან მხარე გამოციდილება გვაქვს, როდესაც არსებულ სიტუაციას ვაპროტესტებდით, უარეს შედეგს ვიღებდით, განსაკუთრებით სააკაშვილის მმართველობის დროს, ადამიანებად დიარ მიგვიჩვენდნენ. რამდენიმე წლის წინ გაიხსნა ე. წ. ვეტერანების პოსიდალი, რომელიც სახელმწიფო ბიუჯეტზე იყო აფინილი და საკმაოდ კარგ სამუციცნო მომსახურებას გვიწვედნენ. ახლა ამბობენ, რომ უნდა დაიხუროს...

— სად მოვიწიათ ბრძოლაში?

— რამდენიმე ადგილას მომიწია, გაგრის დაცემის დროსაც იქ ვიყავი... აფხაზეთის ომის დროს შინაგანი ვარების საპატრულო პოლკში ვმსახურობდი. ჩვენი ნაწილი სამუციცნო ძალებში მონაწილეობდა და როდესაც გაგრა დაეცა, მთელი ემელარი, ცოცხალი ძალითა და ტყენიკით, აფხაზეთ-

2010 წლის 27 დეკემბერს გმართა მუშორაილთან ვეტერანთა აქციის დანება იმის შედეგი იყო, რომ სახელმწიფოს მხრიდან ამ ადამიანების პრობლემათა დაძლევისთვის კმედიით არაფერი კოლეზობდა. მშვიდობიანი აქციის ძალით დარბრამ კი სრულად წარმოაჩინა ხელისუფლების დამოკიდებულება ვეტერანების მიმართ

მი ვაემზავება. თითქმის ყველა რაიონში მოგვიხდა ყოფნა... სოხუმის დაცემამდე იქ ვიყავი, იქაურთა 27 სექტემბერის დღეებზე... შერე კი, როდესაც ვეფლავები დასრულდა, ვანადები და ვანადებო გვიძახეს. არადა, ადამიანი, რომელიც იმდენს, ის შერეც ძალეან ზნავერტეხი უნდა დარჩეს, რადგან ხშირად მისგან ვერ ბინებულნი გამოდის და ვერ მასწავლებელი. შეომარის სხვანაირი ფსიქოლოგია უკავიადგება და მწელი სხვა პროფესიას მოეკიდოს.

ყველაზე მეტად თბილისელები დევიანგურა ვინც რაიონიდან იყო, სოფლის მეურნეობას მოჰქიდა ხელი. თბილისში კი არაფერი ზღბოდა, საშუალო არ იყო და მეომრისთვის ვაჭრობა მწელი აღმოჩნდა. ამიტომ დაერთო ასე უღუკე-მაპურად არადა, არც ერთი არა ვართ იმ ასაკში, რომ ვთქვათ ცოვრება დამთავრდა. ძალიან ბევრი რამის გაკეთება შეუძლია დღესაც წუბი ქვეყნისთვის.

ლევან ბაბუნაძე, ომის ვეტერანი:

— სკოლის დამთავრების შემდეგ, სამხედრო სამსახურს ვაგრძობს სამხრეთკავკასიაში ვიხდიდი, იქიდან კი პირდაპირ ომში, ბატალიონ „მედიანადას“ შემადგენლობაში წვიდი. გამოიწილას შეიძლება განითავებოდა უნდა შევხვდებოდი 3 საათი უკედლობითი შესვლას. იქ აუხანია დიდი ძალა დაგვხვდა. ვაგვიჭირდა, მაგრამ ვაგრძობდი და „ლესელიძის სამხრეთ“ (თუ არ ეცდებოდა, ასე ვერქვა ერთ-ერთი შენარების) შემოგვეშველენ.

1992 წლის 30 აპრილი იყო. ვაგრანაში შეტევაზე გადავიდით ერთ-ერთი შეტევის შემდეგ მივიღეთ ინფორმაცია, რომ რომელიღაც აუხანური დაგვკუფება ქართულ ქვედანაწილზე აპირებდა თავდასხმას.

ჩვენს ნაწილს ამ თავდასხმის მოგერიება დაეკავა. 100 უდასრულებელი მეომრის დაღუპვას 10-მდე კაცის დახოცვა ვართობი და რამდენიმე მეომარმა „კოლხიდაში“ დაბანაკებულ აფხაზურ ბანდორომარებაზე იერიში მივიტანეთ. ძალიან მძიმედ დავიჭირა, ერთადერთი ავგილი, სადაც ტყვია არ მომხვედრია, თუი იყო... ყველას მკვდარი ვეგონე, მაგრამ დედამ მიაოვა და მორცოდან გამოშვებინა. მას შემდეგ დაიწყო დაუსრულებელი ოპერაციები. ნაღმის ნაშხურეები, რომლებიც წვლამა სხეულში მაქვს, ნეკროზები აღმოჩნდა, სამხედრო წარმონაქმნებზე იქცა და ამოღება მჭირდება... საქართველოში, ერთი ნაღმის ამოღება 70-80 ლარი მიეღება.

— ვიცო, რომ ახლაც მიღიხარო შენთვის...

— დიას, დიდი მადლობელი ვარ თავდაცვის სამინისტროსი, რომელმაც დიდი გულისხმობა გამოიჩინა. მოჭირდი ხელზე სიმსენური წარმონაქმნი წამოშვარდა და ოპერაცია მჭირდება. ეს უკვე ვანმრთელობის კი არა, სიცოცხლის შენარჩუნების საკითხია. თურქეთში, კონიაში „გათამა“ გერმანულ ხელის პროფესი ვამივფიქრებ. ამ ოპერაციის ხარჯები თავდაცვის სამინისტრომ დაიფინანსა. სხვა სოციალური პირები მეც ისევე მეჭებ, როგორც სხვა ვეტერანებს. კარგი იქნება, თუ ცვლილებები განხორციელდება.

ირაკლი ბაბუნაძე, ომის ვეტერანი:

„24-ე ბრიგადიში ემსახურობდი. ტამიშის ცნობილი ბრიგადებისას მძიმე კონტრაქტა მფიდე და მას შემდეგ უმდებო შენარჩუნება მჭირდება... მართალი ვიფიქრებ, სახელმწიფოსგან დიდს არაფერს ველოდი. 90-იანი წლების ბოლომდე სოციალური დახმარება ვეჭირებოდა, მართადად კომუნალურ გადასახადებზე შემდეგ ვეფლავები მოგვიხსნეს. ამდენწელიანი იმედგაცრუების, დაინებისა და შეურაცხობის შემდეგ, პირადად მე პირველი პარებისგან ვეგრომე, რომ ვერ კიდევ საზოგადოების ნაწილი ვარ. თუკი ამას საქმეც თან დაერთობა და უკეთესი იქნება. მით უმეტეს, დახმარებებზეც არის ლაპარაკი. ჩვენამდე მოვიდა ინფორმაცია, რომ ყველადა დახმარების მოძიებაც ივფიქრებ.“

ბაბაქო ფოქიძე, ვეტერანთა დეპარტამენტის თავმჯდომარე:

„ვეტერანების პრობლემებზე ჩვენთან ერთად მუშაობენ თითქმის ყველა სამინისტროსი მოადგილეები. შექმნილია სახელმწიფო კომისია, რომელიც პრობლემებზე საკითხების გადაჭრა-

ზე მუშაობს. შეზღუდვებზე ვერაფერს ვეფიქრებ.

— ბატონო ველა, თუ არსებობს ერთი საკითხი მაინც, რაზეც შეთანხმებას მიადიწვი?

— დიას, ეს არის ვეტერანების ვანმრთელობის დახვეწა. ამ სტატუსის მქონე ადამიანები ისარგებლებენ ისეთი ვანსაკუთრებული ვანდაცვის პროგრამებით, როგორც მასწავლებლები აქვთ ხელიწვლამა შემოგვიყვანა, ადგებს ვეტერანებისთვის განკუთვნილი სოციალური დახმარება, მათ შორის ის 22-ლარაიანი დახმარებაც. თუკი ამ საკითხზე ვერერთობი შეთანხმება მიღწეული არ არის.

დღემდე მწიფე თუმა ვეტერანთა სტატუსი, რადგან წინა ხელისუფლებამ შოგის დაუმსახურებლად გაუკუქმა. უკვე შექმნილია მონიტორინგის ვეგუფი, რომელიც ამ საქმეს სწავლობს და ვითხვით, ან ყველას ადგვებს სტატუსი, ან ყველას გაუწეძქმეს.

— ბოლო მონაცემებით, რამდენი ვეტერანი ჰყავს ქვეყანაში?

— 69 ათასი, აქედან 3 300-ზე მეტე მჭირე მსოფლიო ომის ვეტერანია, თუკი მათი რაოდენობა ყოველდღურად მცირდება. სამწუხაროდ, ყოველდღე ვაწვდამან ინფორმაციას მათი ვანდაცვლების შესახებ...
3 414 ადამიანი საჭუთა არმიამი სამსახურის დროს სხვადასხვა ქვეყნის ტერიტორიაზე მიმდინარე ომების მონაწილეა. მათ შორისაა — აფღანეთი, ეგუბა, უნგრეთი...

32 500-ზე მეტმა ადამიანმა 1991-93 წლების საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობისთვის ომებში მონაწილეობისთვის მიიღო ვეტერანის სტატუსი. დანარჩენი კი 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომში მონაწილე ვეტერანები და მათთან ვათანაბრებული პირთა, მათ შორის მარჩენადაც კარგულებიც არაან.

ლევან ბაბუნაძე

„ლიგა“
სამსოკონალო ბაართიანება
სამსოკატილობია

- ვერქეცის ხარისხის ვაუმჯობესება
- სექსობრივი აქტის ვახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მიდოფინის შინის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არილი ბაქრაძე
მის: თაბუკაშვილის №19ა ☎ 890 32-21-21; 32-21-21, 72-59-39
www.league.ge

საპაერო თავდაცვის აგვალგა და განვითარების ასაქმეზი

სტაბილური პირველ ნდითში, ძირითადად, განვიხილეთ ავსტრალიის ომში ჰაერსაინდოლო თავდაცვის ქვადანაწყოების ომამოფარების დავაბითი და ჰაეროფრთი ასაქმეზი. მათიხავალს ორი საბითხის უფრო დავალურ განვილვას დავაბით:

1. სანდორო-საპაერო ძალეზის განვარდისა და მისი ზომადგანალი ნდითაზის, ავიაციისა და ჰაერსაინდოლო თავდაცვის, სანდოლო ჰაერაზი გავაფარის ჰაეროფრთი მხარეაზი;
2. ჰაერსაინდოლო თავდაცვის ომამოფარების უფაბიანოლო ზეფასაზის მიდგომეზი.

გავრქელეა. დასაქმისი იხ.
„არსენალი“ N5, 2013

შეიარაღებულ ძალეზში ასეთი ძირეული რეორგანიზაცია, რომელიც ჯარების სახეობების გავქმეზა-გავრთიანეზას ითვალისწინებს, უზრუნველყოფილი უნდა იყოს არა მხოლოდ დირექტიული (ბრძანებეზი, განკარგულეზეზი) და საკანონმდლო (ცვლილბა შესაბამის კანონში) აქტებია, არამედ:

● რეორგანიზაციის სამხედრო-მეცნიერული დასაბუთებია, რათა ვაპირაციზის არაკომპეტენტრეზა გადამეწვრებეზი, ყველა ასეთ სარეორგანიზაციო ცვლილბას კეთეფეს პასუხისმგებელი პირი და რეორგანიზაცია იყოს სათანადოდ განხილული საფარადო შედეგების პროგნოზირებია;

● იურიდიული. უნდა გაიწეროს რეორგანიზაციისა და შეიარაღებული ძალეზის პარსაინდოლო თვადეცეზე პასუხისმგებელი თანამდებობის პირეზი, უწყებეზი და სტრუქტურეზი, ასევე სხედასხეა ვითარბეზამი გადამეწვრებლების მიღებისა და მოქმედებების პროცედურეზი.

2008 წლის
ავსტრალიის ომის
შედეგად თავდაცვის
საინდოლო
შიერ ავიაციისა
და პაერსაინდოლო
თავდაცვის ჯარეზი
განვარდისა პაერსო
განვარდისილბა იყო

სტრუქტურა ან თანამდებობის პირი მოზადებელი უნდა იყოს შესაბამისი სტრუქტურული ცვლილებისთვის.

წარმოუდგენელია, როცა სახელმწიფოს პარსაინდოლო თვადეცეზე პასუხისმგებელი სტრუქტურა სახმელეთი ჯარეზია, ხოლო პასუხისმგებელი პირი კი სახმელეთი ჯარების სარდალი ხდებია. არა მკონია, მსგევის რამ სადმე არსებობდეს.

სახმელეთი ჯარების სარდალი არა მხოლოდ იმის გამო არ შეიძლება იყოს პასუხისმგებელი მთელი ქვეყნის პარსაინდოლო თვადეცეზე, რომ ის თეორიულად და პრაქტიკულად სათანადოდ მოზადებელი არაა, არამედ იმის გამოც, რომ იმის დროს (არც შევიღობიან პერიოდში) მას ამ ფუნქციის შესასრულებლად დრო არ ექნება.

აქ ერთი მნიშვნელოვან გარემოებას უნდა გეგვას ხაზი. სახმელეთი ჯარე-

ზის სარდალი თავისი სამტარო ძალეზითა და საშუალეზებით ფეკროზს მხოლოდ სახმელეთი ჯარების დაცეზე პერიდან და ეს (სახმელეთი ჯარების დაცეა პერიდან) მისთვის საბრძოლო უზრუნველყოფას წარმოადგენს.

საპაერო თვადეცეის სარდალობისთვის კი საპაერო თვადისხმის საშუალეზებთან პრბოლა ქვეყნის ტერიტორიების, მნიშვნელოვანი ობიექტების, ჯარების დაცეუფებებისა და მოსახლეობის დაცეის მხნია, არა საბრძოლო უზრუნველყოფა, არამედ საბრძოლო მოქმედების წარმოებაა. უფრო ღრმად ამ საკითხის დასაბუთება შეიძლება გადაღოს;

● ძალეზისა და საშუალეზების მართვის ერთიანი სისტემაი ძირეული სისტემა საპაერო თვადეცეის სისტემის საუქსელეს წარმოადგენს, რომლის გავ-

რუსეთს პაერსაწინალო თვდაცვის ქვე-დანაყოფების ეფექტიანი მართვა შეუძლებელია. ასეთი სისტემა, რომელიც მოკრებული იქნებოდა ახალ სტრუქტურაზე, არც შეუძლია;

● ლოგისტიკის ერთიანი სისტემით ავიაციისა და პაერსაწინალო თვდაცვის ქვედანაყოფების ლოგისტიკა მხოლოდ მარაგი ნაწილებითა და სწევ-ვახობის მასალებით უზრუნველყოფს არც თვდაცვისწინებს. საქმე გვაქვს ურთულესი ხანძარი და ტექნიკურ უზრუნველყოფასთან თვისი მარგლა-მენტრებული დირექტიული საბოთებო, დეკლარაციით, ინსტრუქციებით, რაც ბერისთვის დღესაც უღრან ტველ დარჩა და ამ მიზეზით უამრავი დარღვევაც მთავიყო, რომელთა შესწავლას და შემდეგ მათ აღწერას სტატისტიკის ფორმატი არ ყოფილა. მთავრად დირექტიული საავიაციო და პაერსაწინალო თვდაცვის ტექნიკის ექსპლუატაცია დაკავშირებულია არა მხოლოდ საფინანსო-ეკონომიკურ ყიართიანობასთან, არამედ ტექნიკის რესურსების სწორ გამოყენებასა და პირადი (მეფინანსი) შემადგენლობის უსაფრთხოებასთან;

● კადრების მომზადებისა და წვრთნის ერთიანი სისტემით ამ პუნქტში ვიგულისხმობთ სპეციალისტების პირველადი მომზადება, შემდეგ მათი წვრთნები და გადამზადება სამსახურის პერიოდში, საქმე გვაქვს ათეულობით სპეციალისტის მჭირე ასეულობით სამხედრო მოსამსახურის თანადგობაზე, რომლის პროფესიონალურ ზრდასთან, რომლის დავგეგმეთა და მართოთ ავი-

აციისა და პაერსაწინალო თვდაცვის სპეციალისტები უნდა იყვნენ დაკავებული და არა სახმელეთო ჯარების J1, რომელსაც ამისი არც გამოცდილება და არც რესურსი არ გააჩნია. ამ მხრივაც, საპაერო ძალების ტექნიკების გამო სავალიდ ბევრი პრობლემა დაგროვდა;

მეთხველიმა, აღბათ შენიშნა, რომ ორ ტერმინს ეხმარებოდა „საპაერო თვდაცვა“ და „საპაერსაწინალო თვდაცვა“. ამ ორ ტერმინს შორის სხვაობა ხშირად პაერსაწინალო თვდაცვის სტრუქტურებში მომსახურე მოქმედ სპეციალისტებსაც არ ესმით ამ საკითხის, ანუ საპაერო (პაერსაწინალო) თვდაცვასთან დაკავშირებული ტერმინებისა და მათი შინაარსის განხილვას ცალკე სტატისტიკის დეფინიციით მომავალში. შედეგები პუბლიკაცია იხე მოვამზადოთ, რომ არც არასპეციალისტი მეთხველისთვის იყოს გადამღვლი და, იმედგროვლად, ამ სფეროს სპეციალისტისთვის იყოს სასარგებლო.

წინამდებარე სტატიაში კი ტერმინების მოკლე განმარტებით, რომ პაერსაწინალო თვდაცვა სახელმწიფოს საპაერო თვდაცვის შემადგენელი ნაწილია. ამ მოკლე განმარტებით მეთხველის ცნობისმოყვარობასაც ნაწილობრივ დაეკმაყოფილებთ და საპაერო (პაერსაწინალო) თვდაცვის სპეციალისტებშიც კითხვებსა და დისკუსიებს გამოუწვევთ.

სტატისტიკის პირველი პარაგრაფის შე-

ვამებისას სახმელეთო-საპაერო ძალების გაუქმების პირდაპირი მხარდებუვერ ვისაუბრებოთ, რადგან ამ გადაწყვეტილებაში ერთ დამდებით დეტალსაც ვერ ვხედავთ.

ეს გადაწყვეტილება, თვისი დროზე, სახმელეთო სპეციალისტებმა კორდინაციის გაუმჯობესების აუცილებლობით ახსნეს, თუმცა აქ სხვა, არასამხედრო-მეცნიერული მიზეზები შეიძლება იყვიფიბოდე.

ეს რამდენიმე წელი დაკარგულია ავიაციისა და პაერსაწინალო თვდაცვის განვითარებაში, რადგან წლების განმავლობაში სახელმწიფოს საპაერო თვდაცვის ძალების აღჭურვისა და „რაგატების“ ნაცლად მთავრად დირექტიული ტექნიკით აღჭურვისთვის დიდძალი თანხები გამოყო, მაგრამ ზოგიერთმა სპეციალისტმა საპაერო ძალების სათანადოდ განვითარება ვერ უზრუნველწვეს.

საპაერო თვდაცვის განვითარების ასპექტებს შემდგომ სტატიაში განვიხილავთ, თუმცა აქ მოკლედ აღწეროთ, რომ შეიარაღებული ძალების დღევანდელი სტრუქტურიდან გამომდინარე: გაერთიანებული შტაბი — ორი ოპერატორული სარდლობა, მოკლე მომავალში უნდა შეიქმნას საპაერო თვდაცვის სარდლობა, სადაც ორი გეარეობა — ავიაცია და პაერსაწინალო თვდაცვა გაერთიანდება.

ამირან ხაღვინაძე
საპაერო თვდაცვის ექსპერტი
საპაერო ძალების სარდლი
2003-2005 წწ.

ავიაცია, რომელსაც ქვეყნის პაერსაწინალო თვდაცვა უნდა უზრუნველყოს ახლა სახმელეთო ჯარების სარდლის დაქვემდებარებაშია

როგორ უსვენდა სტალინი რუხველს

გაგრძელება. დასაწყისი იხ.
„არხანალი“ №6, 2013

სტალინის პირადი დამატლება

ლურჯნტი ბერიას შეილა, სერგო ბერია, მუშაობებში დაწერილებით აღწერს თეირანის კონფერენციისთვის შვადღებს, მიმდინარეობას და ისხენებს:

„ერთი წელი იყო გასული აკადემიაში სწავლების დაწყებიდან, როდესაც მოვიდა ჩემი მოსკოვში მოვლენებით გამგებების ბრძანება.

მოსკოვში გამართულმა საუბარმა ცერ მომცა სრული ინფორმაცია: „შენ მიდიხარ სატეკალურ დაეგებაზე, მიღებული აპარატურა ერთ ადგილზე უნდა დაამონტაჟო.“

აპარატურა მოსახმენი იყო, მაგრამ კონფერენცია ნახსენებც არ იყო. ისიც არ ვიცოდი, რომ თეირანში მივყვინაუდი. ბაქოში რომ დავეცეკეთა მხოლოდ დასაფრენ ბილიკზე შევიტყვე.“

თეირანის კონფერენცია 1943 წლის 28 ნოემბერს გაიხსნა და 1-ელ დეკემბერს დაიხურა. ეს იყო „დიდი სამეულის“: სტალინის, ჩერჩილისა და რუხველტის პირველი ერთობლივი შეხვედრა.

თეირანში სერგო ბერია კონფერენციის დაწყებამდე რამდენიმე დღით ადრე ჩაერინდა. მალე ის, 19 წლის ბიჭი, სტალინმა დაიბარა და საიდუმლო დეკლარაცია მისცა: „დედეს, ფაქტობრივად, მთავარი საკითხი წყდება, დაეგებასებთან თუ არა მოკავშირეობა. მე უნდა ვიციოდ ვეცლა ნიუანსი, მე შენ და სხვები სწო-

რედ ამისათვის შეგარჩიეთა მე შეგარჩიედ აღმანიები, რომლებსაც ვენდობი. ვიცი, რომ თქვენ საქმის ერთიული ხართ და აი, რა დაეღება გაქვს შენ, პირადად...“

დაეღება ეს შემდეგი იყო: საბჭოთა საელოს იმ ვლიკელში, რომელიც აშშ-ის პრეზიდენტს და დელეგაციის წევრებს გამოუვლევს, რუხველტისა და ჩერჩილის ვეცლა საუბარი უნდა ჩაქერათ და ყოველდღე მოგესხენებინათ სტალინისთვის.

როგორც სერგო ბერია წერს, მიკროფონები დამონტაჟებული იყო საბჭოთა საელოს ექვს-შეიდ ოთახში, რომლებსაც ცხრომბდნენ აშშ-ის პრეზიდენტი და მისი თანხლები პირები. სერგოსა და სხვა ოფიცრებს უნდა გაემხინათ საუბრების ჩანაწერები.

სტალინის მთავარი შეხვედრები, რუხველტისა და ჩერჩილის ვეცლა საუბარი სწორედ ამ ოთახებში იმართებოდა.

თავდაობრველად, მუშავებოდა რუხველტისა და ჩერჩილის, აგრეთვე, შტაბების ხელმძღვანელთა საუბრების ფარულად ჩაწერა.

ყოველ დღისა, სხდომების დაწყებამდე, სერგო ბერია მიდიოდა სტალინთან და ფარული მომხმების მასალები მიპქრნდა. ეს იყო თავისებური მომადება რუხველტსა და ჩერჩილთან შეხვედრამდე.

რუხველდ თარგმნილი ტექსტი მოცულობითი პატარა იყო, სულ რამდენიმე გვერდი. თუმცა სტალინი ითხოვდა ინ-

გლისურ ტექსტსაც. მკითხველი მალე მიხედება, თუ რისთვის სჭირდებოდა ეს ყოველდღე საათი, საათ-ნახევრის განმავლობაში სტალინი ითხოვდ მთარგმნელ-აპერატორთან ცალკე მუშაობა — ვერადღებით ვენობოდა რუხველ ტექსტს და თან კითხულობდა: „ეს დარწმუნებით თქვა თუ დაეცეკებით?“

ინგლისური ტექსტის გარეშე, რა თქმა უნდა, ამ კითხვებს პასუხს ვერ გასცემდნენ. ამიტომ საბჭოთა საცესამსახურების თანამშრომლებს ვეცლა ნიუანის გათვალისწინება უწევდათ.

ვერადღებას აქცევდნენ როგორც ხმის ტემბრს, ასევე ინტონაციას. პრობლემა იყო ის, რომ რუხველტს ბერი თანხლები პირი ჰყვოდა და იცოდა წარმოხადენია, რამდენი საუბრის ჩაწერა იქნებოდა საჭირო.

საბჭოთა საცესამსახურებს, უბრველეს ყოვლისა, რუხველტი და ჩერჩილი პირტყრესებდათ საჭირო იყო მათი ამოცნობა ხმის ტემბრისა და სხვა სიგანლების მუშეობითი შეხვედრე ამუშავებდნენ მასალას და სტალინთან მიდიობდნენ. ამ გრძელი ჩანაწერებიდან იძის ამორჩევა, რაც სტალინს დასჭირდებოდა, არ იყო მარტივი.

ასე გრძელდებოდა კონფერენციის ყოველი დღის განმავლობაში და, შეიძლება ითქვას, რომ თეირანში „დიდი სამეულის“ შეხვედრამდე სტალინმა უფრო მტკი სადასჯერო ინფორმაცია მიიღო, ვიდრე რუხველტმა სა ჩერჩილთან.

იოსებ სტალინმა სწორად შეაფასა მოსახმენი აპარატურის მნიშვნელობა და მისი ეფექტურობა იალტის კონფერენციაზე სრულად გამოიყენა

**იალტა, 1945 წლის
ოქტომბრამდე**

იალტის კონფერენცია (რომელსაც ასევე ვარიის კონფერენციასაც უწოდებენ) 1945 წლის 4-11 თებერლის შუალედში გაიმართა.

როგორც ჩანს, სამი დიდი ქვეყნის — სსრკ-ის, აშშ-ისა და დიდი ბრიტანეთის ხელმძღვანელთა შორეუ შეხვედრის „მოსამსახურების“ სპეციალურ შემთხვევას ბერაღი იყო.

ამ პერიოდისთვის საბჭოთა სპეციალ-ბორატორიაში შექმნეს უფრო სრულყოფილი აპარატურა, რომელიც დამონტაჟეს ველა თაბანი, რომელიც კონფერენციის უცხოელი მონაწილეები დაიკავებდნენ. ახალი აპარატურა იძლეოდა საშუალებას, შერჩეობში ფარულად მოეხმენთ არა მხოლოდ ამერიკული და ბრიტანული დელეგაციებისათვის, არამედ ბუნებში (მაგ., პარკში) სურათებისას.

უცხოელებიც არ ისხდნენ გულზე დაკრეფილნი. როგორც ამერიკელები, ისე ბრიტანელები, უსაფრთხოების ზონებში იღებდნენ. მათ ჰქონდათ დამონტაჟებული მიკროფონების აღმოსაჩენი მწიფობილობა, თუმცა ძველი ტიპისა და ახალი, გაუმჯობესებული მიკროფონები ამ მწიფობილობაზე არ რეაგირებდა. აღსანიშნავია, რომ არც თერანოსა და არც იალტაში ამერიკელებსა და ბრიტანელებს საბჭოური მოსახმენი მწიფობი-ლობები არ უსოვიათ.

აშშ-ის პრეზიდენტი ფრანკლინ რუზველტიც არ დაეჭვებულა სტალინის ვერაობაში. თერანოს კონფერენციის შემდეგ ის საბჭოეთის ბელადს სწერდა:

„მე უქარბო, რომ პირადად გადავიხალი მთელი გამომჩინელი ვერა-ლებისა და სტუმარმომყვარობისთვის,

რომელიც გამოიხატა თერანოში თქვენს საღმრთო საცხობებელი ფართობის შემოთავაზებაში. იქ მე არა მარტო კომფორტულად გეხირობდი, არამედ ვაქრობიერებ, რამდენიც ვაქრობა მოგისწავით ჩვენ ასეთ მცირე პერიოდში იმის წყალობით, რომ ჩვენი შეხვედრის განმელობაში ასეთ ახლო მუხიბლები ვყავით“.

უნდა აღინიშნოს, რომ საბჭოთა სპეციალ-ბორატორიის მოსახმენი სისტემების ხარისხი საკმაოდ მაღალი იყო და ხშირად მათი მოგნა შეუძლებელი ვახ-ლდათ მავალითად, აფერტ პარამინს, საბჭოთა კეშიში აშშ-ის ფლსი, ასეთი სისტემა (1943-1946 წლებში) გადასცეს... არამად ღინკონის (აშშ-ის მიუფესეს-ტრე პრეზიდენტი) ბოუსტი. ამ ბოუსტში დამონტაჟებულ მოსახმენ მიწეობი-ობას კვების წყარო არ ჰქონდა და ვარე განაიბებს ენერჯითი მუშაობდა...

იოსებ სტალინს კარგად ესმოდა დაზ-

ვრების მნიშვნელობა და სპეციალ-ბორატორიაში იყენებდა მის სპეციალ-ბორატორიაში. საჭაროელოს დაზვერვა-კონტრდაზ-ვრების სისტემა, მიუხედავად არაერ-თების „ფსაიდერს“ (ველილებებისა, სამ-წუხაროდ, დღემდე მინარაიო სტალინის მიერ შექმნილი სპეციალ-ბორატორიის საბ-ჭოთა მთელივე აგებოდა.

თავის დროზე „ვარდისანმა“ ძალი-ენებმა უმრავი მოსახმენი სპეციალ-ბორატორიის და როგორც საზოგადოება-ეფობდა, მთელ საქართველოს უსხედნენ. „ნაკემ-ბორატორიის“ მწარეელების პე-რადიში ტოტალური (საქციერებელიც და არასაქციერებელიც) ფარული მოს-მენები რომ ტრადეობდა, ეს მისდა უნე-ბურად პრეზიდენტსა სააკაშვილსაც დაადსტურებდა. თებერლის ბოლოს მან განაცხადა: „განცდა, რომ ველის ვეის-მენენ, ეს იყო ერთი-ერთი ველისე დიდი რამ, რამაც დაგვარადა... იმასაც ენა-ნის, რომ ბვენი სპეციალ-ბორატორიის გამოქვეყნდა, მათ შორის — საქციერ-ბულიც“. კომენტარი ზემდეტა!

დღეს მალზე აქტუალურია საკითხი, არის თუ არა ახალი ხელისუფლების პირაობში საზოგადოება უკანონო მოს-მენებისგან დაცული. გვიანდა გავაწო-დეს, რომ სახელმწიფოს ოფიციალურ-სტრუქტურები, კრბოდ, ის საშისაზურ-ბი, რომლებიც მათეობას უმორავლები-ან, უკანონო მოსმენებს აღარ წარმოებენ. ამის დასტური კი იქნება საქართველოს სპეციალ-ბორატორიის მზადყოფნა საზოგ-ადოებრივი კონტროლისათვის.

განსიკ ალვადავილი
გვსტრები ვროფი-უსაფრთხოების საკითხებში, უმბოროების დადამფარ-პოლკონიკი

talizi

თმის გალანაგების ხანგარი

განსიკონი 27, გარე 2141515
www.talizi.ge

პყვი, როგელიც მიზანს ყოველთვის მოხვდება

XXI საუკუნეში მართვადი იარაღით პირველი გამოცდები, 30-35 წლის მანძილზე, რაც მსოფლიოს განვლილ არსებობს შეიარაღებული მართვადი საარტილერიო წარმოების და ზოგჯერ ახვით. მანქანებით უფრო ახრის მართვადი მართვადი რაკეტები გამოიყენებენ. ყველა მათგანს ახსნის პირინამები, სარაც ფრანგის ბრავადროის უმრავლესობა და სამხრეთურ მფრინავა ლახარის სხვებით ხდება. უახლესად მათგან მართვადი მართვადი მართვადი ტექნოლოგიამ და ტექნიკურმა პროგრესმა სახიფათოობას ახსნის მოყვარულის მართვადი უფრო უმრავლესობა იარაღის - მართვადი ტყვიის შექმნის შედეგად ხდება.

სამხედრო საქმეში მართვადი საბრძოლო მასალა სიხლე არაა. შესაბამისი მართვის სისტემებით აღჭურვილი პირველი რაკეტები გერმანელებმა შექმნეს. 1944 წელს პოლიგონზე მართვადი ტანკინაინალმდგომ რაკეტა X-7 Rotkappchen-ი („წითელკაპა“) გამოიყენეს. მას შემდეგ ტექნიკამ და შევსებებამ წინ უდიდესი ნაბიჯი გადადგეს. თანამედროვე მართვადი რაკეტების ატრომატიზაცია იქამდე შევიდა, რომ ტერმინი „გაისროლე და დაიფრე“ ცალკეული კლასის შეიარაღების სახელწოდებად იქცა.

რაკეტის მოცულობა მასში ყველა საჭირო ელემენტის - ძრავის, საწყობის, მართვის სისტემისა და საბრძოლო ნაწილის განთავსების საშუალებას იძლევა. შეგვის იარაღი ძვირია. თუმცა ერთი ასეთი რაკეტის მიერ განადგურებული საბრძოლო ერთეულის ღირებულება თავად რაკეტისას საგრძნობლად (თვრითულად მინც) აღემატება. მართვადი ტყვიის არც ერთი მოყვანილი პირობა არ შეესაბამება.

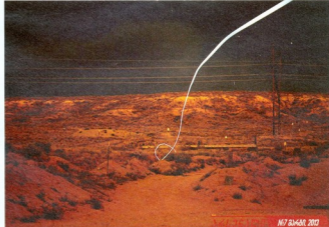
ეს გამოცდების დროს გადაღებული ფოტოზურათია. ტყვიის უკანა ნაწილზე დამატებული შექვითი ფრენისას ტყვიის ტრაექტორიის ცვლილებას ნათლად აჩვენებს

მოგერი პრობლემა, რომელიც მართვადი ტყვიის შექმნისას წარმოიქმნება, მართვის მოწყობილობის ძალიან მცირე მოცულობაში განთავსება. რაკეტის ფრენის რეჟიმს ძრავა განაპირობებს (60-იან წლებში ამერიკელებმა უნიკალური მისტიკული შექმნეს, რომელიც მიკრორაკეტებს ისროდა). მართვადი ტყვიის შემთხვევაში მართვის სისტემამ გასროლისას წარმოქმნილი საწყისი იმპულსის, თანდათანობით შექმნილებად

სიჩქარისა და სხედასხვა ნეგატიური ფაქტორის (მაგალითად, გვერდითი ქარი) პირობებში, ტყვიის ფრენის ტრაექტორიის კორექცია უნდა უზრუნველყოს. მართვადი ტყვიის შექმნისას მოგერი ამოცანა გვერდითი ქარის, პერის ატრომატიზების, საწყისი სიჩქარის შეცვლებისა და სხვა ფაქტორების პირობებში, ტყვიის საწყისი კურსიდან მინიმალური გადახრის უზრუნველყოფაში მდგომარეობს. ეს ყველაფერი სროლის სიზუსტისა და სიზრუნველს გაზრდას უზრუნველყოფს.

2008 წელს მართვადი ტყვიის შექმნის სფეროში ყველაზე პერსპექტიულ პროექტად DARPA-ს (ჰენსტაგონის პერსპექტიული კვლევების სააგენტო) და Lockheed Martin-ის მიერ წამოწყებული EXACTO თვლესობა.

2009 წლის აპრილში საყვითლის ტემპი -გაისროლე და დაიწყეს“ პირინ-

ცივით მოქმედი სპეციალური 1,2 მმ-იანი შაშხანა შექმნეს.

2010 წელს შაშხანის მთავარი კომპონენტის — მართვადი ტყვიის შექმნა დაიწყო და პირველ პრობლემებს სპეციალისტები სწორედ აქ წააწყდნენ. ტექნიკურ ხირთულებთან ერთად, 22 მლნ-იანი ბიუჯეტის დამატებით 5 მლნ-ით გაზრდა გახდა საჭირო. მაგრამ მთავარი ის იყო, რომ DARPA-ს განცხადებით, მსგავსი იარაღი ორ სნაიპერს საჭიროებს — ერთი ისერის, მეორე კი ტყვიის ტრაექტორიის კორექციას ახდენს.

პენტაგონს ეს გარემოება არ აკმაყოფილებდა და ამიტომაც სამხედროებაში ყურადღება სხვა პროექტზე — სანდიის ნაციონალური ლაბორატორიის (SNL — Sandia National Laboratory) მიერ შექმნილ ქვეკალიბრულ მართვად ტყვიასზე გადაიტანეს.

ამჟამინდელი ენერჯეტიკის სამინისტროს დაქვემდებარებული ნაციონალური ლა-

ბორატორიის მუშაობის მთავარი მიმართულება ბირთვული სისტემების საიმედოობის გაზრდა და ბირთვული ნარჩენების უტილიზაციის ახალი მეთოდების შემუშავებაა.

თეიანთი შრომის შედეგი სანდიის სპეციალისტებმა 2011 წელს წარმოადგინეს. ქვეკალიბრული სქემით შექმნილი (ანუ ტყვიის დიამეტრი ლულისაზე მცირეა) მართვადი ტყვიის სიგრძე 10,2 სმ-ია. რაკეტის ფორმის მსგავსი მართვადი ტყვია ტრადიციულ მასრაში თვისი სიგრძის 2/3-ზეა ჩაფლული. თვალ ტყვიის წინა უცნობა, თუცა მისი შიდა ელემენტების შესახებ ინფორმაცია მოიპოვება.

ტყვიის ცხერა გარსშემოქმედში ოპტიკური სენსორი, შიგნით კი რეაბიტი-

ნი ჩაბი, კვების ელემენტები და ელექტრომაგნიტური ამპრაფისა და სხვა. ოპტიკური სენსორი ეთარებას სანდიის 30-ჯერ ანალიზებს. შუბტად ამ სისწორით ხდება ფრენის კორექტირება. თვისი მხრელ ტყვიასი არსებული ჩაბი ოპტიკური სენსორიდან მიღებულ ინფორმაციას ამუშავებს და შესაბამის ბრძინებას მიკროსატყვებიან დაკუმორებულ ამპრაფებზე გადაცემს.

ფრენის დროს ტყვიის ტრაექტორიის კორექტირება და გარე ფაქტორების (მაგალითად, ტყვიის ბრუნვა საკუთარი გრძივი ღერძის გარშემო) კომპენსირება სწორედ მათი შემეყოებით ხდება. საკუთარი ფუნქციების შესრულების გარდა ტყვიის შიგნით არსებულმა მართვის მექანიზმმა გასროლისას წარმოქმნილ დიდ დატვირთვებსაც უნდა გაუმკლოს.

გასროლის შემდეგ ლულის არხიდან გამოსულ ტყვიას დამტვივრე გარსაცმი სცივდება. გასროლის მომენტში ის მიკროსატყვებს წყნებას და მალევე ტემპერატურისგან იცვლება. ამ მომენტთან შროულეს ტყვიის მართვის საშუალება ექვლება.

„ქკეიანი“ ტყვიის დამიზნება სამხრნეუ მიმართული ლაზერის სხივით ხდება (მსგავსი პრინციპი „აკერი-შიწა“ კლასის საავიაციო მართვად რაკეტებშია გამოყენებული). შესაბამისად, მიცემული ტრამის მართვადი ტყვიების მოსამზრად სნაიპერულ შაშხანასზე ლაზერული მონიშვნის მიწვობილობის დამატება იქნება საჭირო.

დასახული ამოცანის გასამარტველობად, სანდიის ლაბორატორიის სპეციალისტებმა გლუვდულიანი იარაღი აირჩიეს. გასროლის შემდეგ, გრძივი ღერძის გარშემო ტყვიის მონიმალური ბრუნვისას, მისი ფრენის კორექტირება საგრძობლად მარტვედება.

უნიკალური შესაძლებლობების მქონე ტყვიის ავტორია განცხადებით, მათ ქნილდება მალევე სიხუსტით სამზრნის განადგურება 2000 მ-მდე შეტვლება. გამიცდისას ვაზნაში თინამედროვე დინ-

ტყვიის დამატებითი გარის გასროლის მომენტში დამწვარი ფენითი აირებს აკავებს და ლულის არხში მოძრაობისას სატყვებს ხაზუნისა და ტემპერატურისგან იცვლება. ლულიდან გამოსვლისას, გარისა და ტყვიას შორის არსებულ ტერიტში მოხვედრილი მიწვედომო პაერის ნაკადი ტყვიას ამ დამატებითი გარისგან ათავისუფლებს. ეს გარემოება ფრენის სიწვის ეტაპზე ტყვიის რხევას იწყვეს. გარის მოცივლების შემდეგ, სატყვები ტყვიის მოძრაობას აკორექტირებენ, რხევებს ახშობენ და ტყვიას სიწვის ტრაექტორიაზე აბრუნებენ.

თის გამოყენებით ტყვიის მქსიმალურმა სიჩქარემ 732 მ/წმ შეადგინა. ეს 2635,2 კმ/სთ-ის ეკვივალენტია.

SNL-ის სპეციალისტებმა ამოცანა შეასრულეს და მართავი ტყვიის მოქმედი ნიმუშები შექმნეს. არსებული ცნობებით, მისი ფასი 12,7 მმ-იანი სტანდარტული ვაზნების დიზებულდებაზე მხოლოდ 2,5-ჯერ მეტი იქნება. მაგრამ თავად მართავი ტყვიის კონსტრუქციას ბევრი ნაკლი აქვს.

საკმაოდ მაღალი სიწვინი სიჩქარის მიუხედავად, გასათვალისწინებელია, რომ ტრაექტორიის ნებისმიერი მცირე ცვლილება კი სიჩქარისა და დარტყმის ძალის შექცირებას გამოიწვევს. ვინაიდან რებით შეაფიქრეს ეს მოძრავ სამაზნეზე სროლისას გამოვლინდება. ამიტომაც მართავი ტყვიებით დიდ დისტანციებზე სამაზნეების განადგურება გაცილებით უბრალო იქნებოდა. ამ შემთხვევაში ტყვიის ტრაექტორიის კორექციის სისტემა დიდ დისტანციებზე სროლისას წარმოქმნილ სირთულეების კომპენსაციას მოახდენდა. სპეციალისტთა აზრით, მართავი ტყვიები სწორედ ასეთი სახით უნდა გამოიყენონ.

დღეს ჯარისკაცს, რომელსაც სამხინის განადგურება 1500-1700 მ-ზე უჭელა, სწავლიან კეპია. ამ „ხელუვნებას“ ის რამდენიმე წელი უფულობა. მართავი ტყვიებით ასეთი მანძილის

SNL-ის მიერ შექმნილი

ტყვია და დამწვარი ნივთიერების ენერჯით მოძრავი მიკრონაკეტა ერთმანეთისგან განსხვავდება.

მიკრონაკეტების შექმნის თვალზე ამერიკელი კომპანია MBAssociates-ი 60-იან წლებში მუშაობდა. პისტოლეტში Gyrojet-ის კონსტრუქტორებმა მაღალი ეფექტურობისა და სროლის დაბალი ხმის გაერთიანება სცადეს. 50-55 მ-ის დისტანციაზე ამ უნიკალური პისტოლეტით ნახროლი ტყვიის ენერჯია M1911-ის კოლტის პისტოლეტის ენერჯიას აღემატებოდა. ვასროლისას ღვლიდან მხოლოდ გამოსულ ნაკეტაში ღვლის წვის ხმა ისმოდა. მაგრამ იარაღის მინუსებმა მისი უპირატესობანი გააღწიან. სწავრო სიჩქარის განსაზღვრებლად რაკეტებს დრო სჭირდებოდათ ამიტომაც ახლო დისტანციებზე Gyrojet-ი არაეფექტური იყო. ამასთან, პისტოლეტი სროლის დაბალი ხსუსტით გამოირჩეოდა, მუშაი კი მხოლოდ 6 ვასროლას (13x50 მმ კალიბრის რაკეტები) იტყვდა. ამ მიზეზების გამო Gyrojet-ის ტიპის პისტოლეტი და შემდგომ ანალოგიური პრინციპზე დაფუძნებული ავტომატური შაშხანა შეიარაღებაში არ მიიღეს. თუმცა აშშ-ის არმიის ოფიცრების სახსრებით შეტანილი Gyrojet-ებს შეუღლული რაოდენობით ვიეტნამის ომში იყენებდნენ.

„დაპურობა“ პრაქტიკულად ნებისმიერ რაივით ჯარისკაცს შეეძლება. სახლუეტის გამოკერის შემდეგ თინამედროვე ტექნოლოგიები უვლადეფერ მის ნაცულად შეასრულეს. ჯარისკაცს ადარ

მოუწევს სხვადასხვა ფაქტორის გათვალისწინება და ბალისტიკური კალკულატორით სარგებლობა. თუმცა წარმატების შემთხვევაში ფეველუე ამის დანერგვას და მასობრუ გამოყენებამდე მიყვანას, ხულ ცოტა, 4-5 წლიწინდი დასჭირდება.

მართავი ტყვიის შეიარაღებაში მიღების შემთხვევაში, 1500-1700 მ-ზე სამხინის განადგურება პრაქტიკულად ნებისმიერ რაივით ჯარისკაცს შეეძლება

ალექსანდრე ავანთიმ

საარსებო

საქართველოს
არსებობის

BB-63
MISSOURI

500 ფაქტი მემორების ისტორიიდან

186 სამურაის აბჯარი უამრავი ნაწილისგან შედგებოდა. დაახლოებით 800-1860 წლებში, იაპონიის კუნძულებს მართავდნენ მემორები, რომელთაც სამურაები ერქვათ სამურაის აბჯარი დაშზადებული იყო ასობით ლითონის ფირფიტისგან, რომელიც ერთმანეთზე აბრეშუმით იყო დამაგრებული. სამურაების თითოეულ ჯგუფს ჰქონდა ემბლემა, ანუ საშიმონო, რომელიც ხშირად მცენარის ან ცხოველის სურათს წარმოადგენდა.

187 სამურაის ხმლის გამოჭედვას რამდენიმე კვირა სჭირდებოდა. ხმლებს ოსტატი-ხელონები ჭედავდნენ. ისინი სხვადასხვა ლითონს აღნობდნენ და ისეთ ფორმას აძლევდნენ, რომ გლუვი პირი მიეღოთ ამ პროცესს თან ღოცვები და რელიგიური რიტუალები ახლდა.

188 ბუშიდო („მემორის ვზა“) სამურაის ქცევის დაუსწრელი კოდექსი იყო. სამურაი არა მარტო კარგი მეთამარი, მამაცი და ერთგული, არამედ ღირსეული და კეთილშობილი კაციც უნდა ყოფილიყო.

▶ სამურაი საბრძოლო ხელოვნებას დიდხანს სწავლობდა. ხანდახან სხვების დასანახავადაც ვარჯიშობდა.

გაკეთებულია სამხედრო სამსახურის თვის

დაკვირდება:

სამხედრო A4 ფერადი ქაღალდი
მარტივი ზონარის ფერადი
ფანქრები

1. გაკვეთილი ქაღალდი ორად.
2. ორვე მხარეს დახატე ცხოველი ან მცენარე.
3. გადაკვეცილი ადგილით ქაღალდი ზონარზე ისე ჩამოკიდე, რომ დროშების მწკრივი გაყოფეს.
4. ჩამოკიდე დროშები შენს ოთახში.

▼ ყველა სამურაი გაწვრთნილი იყო ცხენდაცხენ ბრძოლაში, აუცდენლად ისროდნენ მშვილდს და იწვევდნენ ხმაღს.

189

სამურაი კარგი მშვილდოსანიც უნდა ყოფილიყო. ადრეულ პერიოდში, დაახლოებით ახ. წ. 800 წელს, ბუსიდოს „ცხენისა და ისრის ვზა“ ეწოდებოდა. ითვლებოდა, რომ მემომარი უბადლო მშვილდოსანი უნდა ყოფილიყო. ხმლები უფრო მოგვიანებით გახდა მნიშვნელოვანი, მშვილდოსნობა კი საკვანძო უნარ-ჩვევად დარჩა 1860-იან წლებამდე, სამურაების პერიოდის დასასრულამდე.

▼ ილუსტრაცია წარმოგვიდგენს სამურაის ფერადოვან სამოსში, რომელიც შემორჩენა ძალიან მოსწონდათ.

190

სამურაების უმეტესობა ორ ხმაღს ატარებდა. ბრძოლაში უმეტესად კატანა გამოიყენებოდა, შედარებით მოკლე გაკიბასი კი განსაკუთრებულ შემთხვევებში ან რიტუალური თვითმკვლელობისთვის. ზოგიერთი სამურაი უფრო გრძელ ხმაღს — ნოდატის ამჯობინებდა, რომელიც ორივე ხელით ეჭირათ.

▲ შრომისკაცების სპეციალური დასაცავი იარაღი. 1850 წ. შრომისკაცების ერთ-ერთი მიზანმიმართული სტილი სპორტი მუშების იყო.

191

პირველი ცივიზისსრული იარაღის არ შეფუთო მისზე ვერხვანში შედგენი. დროის იდეაზე ილი სპეციალური იმუნდო ქვედაცა არ იყო, რომ ცივიზისსრული იარაღიდან მკვლელად გამოტოვებული. 1800 წლისთვის ისტატუსის ტრადიციული მუშაობებისა და ახერის ვაცოვის დაწესება.

▲ მუშაობის დახვედრის 1850 წლის შრომისკაცების, სპორტისთვის ასე ვადაცოვებო.

192

ზარბაზნის ახერის ვანაფერვის შეფუთო დიდი ზარბაზნის ისრული რკინის არ ქუის სპორტის, რომელია წინა ზოგად 25 კმ-ს აღწევდა. ზარბაზნის ტურნეების ქუის ველისზე არეწოდებო. იფერებენ სპორტისთვის. ახერის მუშაობის ზარბაზნის ტურნეების ვერ იყავო.

193

კვილურია ველის ახერისსრული ისრული. მველი დროის კვილურია სრულია სწრაფი ვადაც ვალის ტექნიკის იფერება შიშის, რაც ვანოლის შედეგ მუშაობისთვის იარაღის ზედაპირზე დატანის ვერ ახერხებო. ამტოვებო მუშაობის უბუნებელ ხვედრისა და შეხების ისრულიც და ახერის უსაფრთხოდ სპორტო ზოგად.

194

▲ ფრანგი კვილურია ისრული 180 წლის. მის რკინის მუშაობის ახერის და სპორტის ახერის იყო.

კვილი იფერებო ვანოლის — ველისთვის ახერის ახერხებენ. მის XIV-XV საუკუნეების იფერებენ, ცივიზისსრული იარაღის ვანოლისთვის ვანოლის კონსტრუქციისთვის, რომ სპორტის იარაღისთვის იყო დიდიცოვო სპორტის ვანოლის ვე ვანოლის სპორტისთვის წილად მის აღსანიშნული ისრულია. ზოგადი მუშაობის მის 1914 წლის ახერხებენ.

▲ ეს მუშაობის დიდიცოვო 1750 წ. ზოგადი ცივიზისსრული რკინის იყო.

195

1850 წლისთვის მუშაობის ახერხებისა ახერის აღარ ახერხებო. სპორტის ველისთვის ზოგადი იფერებო ცივიზისსრული იარაღის დაიყო, ის მისი სპორტის და მუშაობის ისრულია. XIX საუკუნის მუშაობისთვის კვილურის ახერხებისა იფერებო იყო ახერხების, რომელია ზოგადი ახერის ვანოლისთვის შედგენილია.

დასრულებულია

1814 წლისთვის ვე ზოგადი ფრანგი კვილურია რკინის იარაღისთვის მუშაობისთვის, რომელია ახერხებისა და ზარბაზნისთვის მუშაობისთვის.

VAM-Rosomak: მასა — 22,0 ტ, ეკიპაჟი — 3 კაცი, დეზანტი — 8 კაცი, დიზელის ძრავა — 480-ცხ.ძალიანი, სელის მარაგი — 800 კმ, ხინჩაზე — 100 კმ/სთ-ში, შეიარაღება — 30 მმ-იანი ავტომატური ქვემუხი და 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეველი

ჯავახანბეიკა სუოიდას

საბრძოლავალით ახარა ფინეთმა სხვადასხვა სახის შიდარეზინა თუ სახმადრრო ტექნიკის წარმოების მხრივ დიდ წარმატებას მიღწეა. რაც მთავარია — ფინური იარაღი ყოველთვის სინჯავალით, ხარისხითა და გამძლეობით გამოირჩევა.

1917 წლის 6 დეკემბერს ფინეთმა საბჭოთა რუსეთისგან დამოუკიდებლობა მიიღო და ქვეყანაში მალევე დაიწყო სამოქალაქო ომი, სადაც ერთმანეთს ფინეთა წითელი და თეთრი გვარდიები დაუპირისპირდნენ.

გამარჯვებულ თეთრებს ბოლშევიკი წითლებსგან აღფრთხილებულნი დაიხრეს „თეთრის“ ქარხანაში დაჯერებული რამდენიმე ავტომობილი Fiat M1916 და Austin-ი დაზარადა.

რეორგანიზებული თეთრი გვარდიის საფუძველზე ფინეთის არმია ჩამოყალიბდა, რომელიც 1919 წლის ივლისში 32 ფრანგული მსუბუქი ტანკით Renault FT-17-ით შეიჭრა. 30-იანი წლების ბოლოსთვის კი სატანკო პარკს პრიორიტეტი მიანიჭდა 34 „ვიკრს-არმსტრონგის“ MKE Mod.B დაემატა.

ავტორარმობის განვითარებისთვის 1931 წელს ინჟინერმა ტორ ნელსინმა პირველი საავტომობილო ფირმა SISU (ფინურად — ნებისყოფის ძალის ნიშ-

ნავს) დააარსა. დღემდე ფირმის მთავარი მიმართულება განსაკუთრებით მკაცრ პირობებში (-700-მდე) საექსპლუატაციო, მტკიცე და გამძლე სამოქალაქო-სამხედრო ავტომობილების შექმნაა.

1937 წელს „სისუშ“ შინაგან საქმეთა სამინისტროს შეკვეთით პირველი დაჯერებული ავტომობილის აწეობა დაიწყო, მაგრამ სახელმწიფოებრივ წინააღმდეგობა და მანქანის დაბალი საგალი თვისებები ის მიზეზები იყო, რის გამოც ჯერმანმაქანამ სერიულად ვერ მიაღწია.

იმვე პერიოდში ფინეთმა შედეგებისგან ჯერმანავტომობილი Landsverk L-182 იყიდა და ექვსიოთხი გამოცდა ჩატარა. შედეგობა მანქანამ მოწონება დაიმსახურა და 1937 წელს საკავალერიო ბრიგადის შემადგენლობაში ექვსი L-182-ით ცალკეული ჯავახანგადრონი ჩამოყალიბდა.

1939-40 წელს ფინეთის არმია საბჭოთა აგრესორებს ამ ჯავახანგადრონი

ებრძოდა და ღირსეული წინააღმდეგობაც გაუწია.

1941 წელს ფინეთმა და საბჭოთა კავშირის შორის საბრძოლო მოქმედებები ისევ განახლდა და 1944 წლის ზაფხულში დასრულდა.

1956 წლიდან ფინეთი გავრცობდა საბჭოთა ოპერაციებში ჩაერთო და პირველი ფინური ასეული მისიის შესასრულებლად სინას ნახევარკონტინენტზე გაეგზავნა.

მას შემდეგ ფინეთმა სამხედროებაში მშვიდობისმოყვარეობა მოვალეობის მრავალ ცხელ წერტილში შეასრულეს და ახლაც განაგრძობენ გაეროს ვიდეით სამსახურს.

სამშვიდობო ოპერაციებში ფინელი სამხედროები სხვადასხვა ქვეყნის მსუბუქი ჯავახანგადრონი ხარგვლობდნენ, რომლებიც წვეულებზე სარბილი ტექნიკის ანალოგიური იყო და ოპერაციების სულისკვეთებას არ პასუხობდა.

70-იანი წლების დასაწყისში სამშვიდობო კონტინენტის ორიგინალური ჯავახანგადრონი ორიგინალით აღჭურვის საკითხი დადგა. 1972 წლიდან საბრძოლველი სამუშაოები დაიწყო, სადაც შემკვეთმა მოთხოვნა — სამამულო წარმოების კანძებისა და დერეკალი

ის აუცილებელი გამოყენება დააყენა. ოთხ წელსინდომ პროტოტიპი VK აჯო და საჭარხო გამოცდის დასრულების შემდეგ, 1977 წლის იანვარში, გამოსცდელად არმაას გადაეცა.

ჯეჟმანტრანსპორტიორმა ომელი არ გამართლა, მიზეზი — არასაკმარისი სიმძლავრის ძრავა, ცუდად შერეული გადაცემთა კოლოფი და სუსტი დაკიდების სისტემა გახდა.

იმ დროისთვის ფინეთის არმაა ქვეითა გადაადგილებისთვის დაჯეჟმული სამუდამებიდან ჯერ საბჭოთა ჯეჟმანტრანსპორტიორებს (БТР-60П/БТР-60ПБ) და შემდგომ ქვეითთა საბრძოლო მანქანებს (БМП-1/БМП-2) იყენებდა.

1979 წელს ახალი ჯეჟმანტრანსპორტიორის შესაქმნელი ტექნიკური დავლება ოთხ ფინმას გადაეცა. ომცა მოვიანებით კონკრისი მხოლოდ ორმა — Sisu Auto-მ და Valmet Ltd-მა გააგრძელა.

გამოცდებზე „ელმუტის“ 1912-6-ს „სისუს“ საცდელმა XA-180-მა აჯობა და გამარჯვებაც მას დარჩა, რასაც გარკვეულწილად ხელი ომანკა შეუწყო, რომ ჯეჟმანტრანსპორტიორში სამხედრო სატვირთო ავტომობილის Sisu SA 195 Masi-ის კეხნები და ავრგატებები ფართოდ იყო გამოყენებული.

მაღე „სისუს“ სამხედრო განყოფილება კორპორაცია Patria Vehicles-მა იყიდა და ჯეჟმანიანი ტექნიკის წარმოებას შეუდგა.

მეურთი ჯეჟმანტრანსპორტიორის XA-180 Pasi-ს (6X6) კორპუსი ფოლადის ჯეჟმანფუეცლების შედგელებით არის დამზადებული და შუბლის მხარეს ჯეჟმის სისქე 10 მმ-ს აღწევს. კორპუსის წინა ნაწილი მძღოლსა და მეთაურს, შუა — ძრავა-ტრანსმისისასა და უკანა კო — სადესანტო განყოფილებას უკავია.

ჯეჟმანტრანსპორტიორის სელი და მე-2 ხელი მართავი აქვს. შეუძლია წელის დაბრკელებთა დაძლევა კინოში დაეფეხულო ორი სანიმე ზრანჩის სამუალებით.

სტანდარტულე შეიარაღებასთან ერთად გათუაღისწინებულია ტაბიკან ტურელზე მსხეილკალიბრანი ტყვიამრქეცვის დაეწება. ასევე შესაძლებელია ტანკანინააღმდეგო მართავი სარაკეტო კომპლექსი Milan-ით ან 81 მმ-იანი ნაღმსატვორნი TDA-ით აღჭურვა.

XA-180-ის სერიული წარმოება 1984 წელს დაიწყო. პირველი შეეკეთა 50 ჯეჟმანტრანსპორტიორზე ფინეთის თვდაეცის ძალებისთვის გაეოღა და კიდე 10 კი გეგრომ შეეკეთა.

XA-180 Pasi საბაზისო ჯეჟმანტრანსპორტიორია, რომლის ბაზაზე შეადგებოდა: XA-181 — საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი Crotale NG-ს მატარებელი, XA-185 — მეტი სიმძლავრის ძრავისა და გამძლეებული ხიდების მქონე ჯეჟმანტრანსპორტიორი, XA-186 — სამშენილო ოპერაციების ჯეჟმანტრანსპორტიორი გამძლეებული ჯეჟმანდაეცით, ტანკანინააღმდეგო მართავი სარაკეტო კომპლექსი 9K111 PhosT-ით აღჭურვული საბრძოლო მანქანა, Jantronic J-1000/Giraffe IV — მეტიეკალიბრანი საზენიტო არტილერიის მიზანმიმართული თვითმავალი საპერო დაეეგრვის რადიოლოკაციური სადგური, XA-202 — სამტაბო-სამშეაურო მანქანა, XA-203 — მრავალმხრეი დანიშნულების გაუმჯობესებული საბრძოლო მანქანა და სხე.

გარდა ამისა, XA-180-ის რამდენიმე მოდელი ესტონეთის, ნორვეგიის, შვეციის და პოლანდიის არმათა მოთხოვნათა გათუაღისწინებით აიწყო.

XA-180 Pasi: მასა — 15,5 ტ, ეკიპაჟი — 2 კაცი, დესანტი — 10 კაცი, დიზელის ძრავა — 236-ცხალიანი, სელის მარაგი — 800 კმ, სისქარე — 100 კმ/სო-ში, შეიარაღება — 12,7 მმ-იანი ან 7,62 მმ-იანი ტყვიამრქეცვი

XA-361 AMOS: კომპერის წონაა 4445 კგ, ტვირთი — 4 ტონა, შეიარაღება — 120 მმ-იანი ნაღმსატორცი, სროლის ტემპი — 16 გასროლა/წთ-ში, გასროლების რაოდენობა — 48, სროლის დიაპაზონი — 150 მ-დან 10 კმ-მდე

ფინურ ჯეშანტრანსპორტიორს სამშვიდობო ოპერაციებში ხშირად იყენებენ, რაც განპირობებულია მისი მობილურობით, ნაკლებად აგრესიული ფორმით (ვეტერანული იარაღისგან, ნაღმებისა და თვითნაკეთი ფეიქსები მწიფობილი ნაღმებისგან დაცვის უწყვეტური სისტემით, კარგი შეიარაღებით, კომფორტული სადესანტო განყოფილებით და სხვ.

„პატრიამ“ დაახლოებით 1200 Pasi დააშენა და მისი გამოცდების არეალიც საკმაოდ ფართოა, რომელიც მოიცავს სამშვიდობო ოპერაციებს აფიანთში, ბოსნიამში, ხორვატიაში, კრიტურაში, ყრამში, კოსოვოში, ნამიბიაში და ა.შ.

აღსანიშნავია, რომ 1990 წელს სამქოთა კემბრი შეეცადა ფინეთისთვის თავს მოეპოვა ETP-80 და გამოსაცემულად ორი ჯეშანტრანსპორტიორიც გაუგზავნა, მაგრამ საბჭოურ ტექნიკაზე ფინელმა სამხედროებმა უარო თქვეს.

სამაგიეროდ, მუშაობა დაიწყო სამაშვილო წარმოების პერსპექტიული მცურავი და ჯეშანიანი მრავალმხრივი გამოყენების პლატფორმის შესაქმნელად, რასაც შინაშენიდან იმპულსი კორპორაცია „პატრიას“ კვლევებმა მისცა.

რამდენიმეწლიანი მუშაობით „პატრიამ“ 1998 წელს ჯეშანტრანსპორტიორ XA-360 VAM-ის (8X8) სადემონსტრაციო მოდელი დააშენა, 2001 წელს ოთხი პროტოტიპი ააგო და გამოსაცემლად არმიას გადასცა.

VAM-ის დანიშნულება მოტოკვეთი ქვედანაყოფის საბრძოლო მოქმედებათა რაიონში გადაყვანა და მისი საცდელ მხარდაჭერის უზრუნველყოფაა.

ძრავ ტრანსმისიასთან ერთ ბლოკშია აწყობილი და კორპუსის წინა ნაწილშია მოთავსებული, ხოლო მის გვერდით კი მძღოლის სამუშაო ადგილია. დარჩენილი თავისუფალი სივრცე მთლიანად სადესანტო განყოფილებამ დაიკავა. შედგენილებზე ნაღმის აფეთქებით წარმოქმნილი ძაღის შემოქმედების შესამცირებლად ზედაშიე ჯეშანტრანსპორტის გვერდებზეა დამაგრებული.

VAM-ის 1-ლი და მე-2 ხიდი მართავდა, მაგრამ საჭიროების შემთხვევაში მე-3 და მე-4 ხიდების განხორციელებაც მართავდა ხდება.

„პატრიას“ ინიცირებმა ჯეშანტრანსპორტიორებმა დაამაგრეს, რითაც მართალია ჯეშანტრანსპორტიორის წინა გაიზარდა, მაგრამ ხანკვლოდ ჩარჩოში მოთავსებული კარდაღების შექანიერო დაზიანებისგან დაიცვა გაუფორმებდა და რეზერტიც გათვალდა.

ჯეშანტრანსპორტიორის კორპუსი დამაშვებულია მომატებული სიმაგრის ჯეშანტრანსპორტიორების მდუღეობით და გაერდენ დაცვის ძალიან ხარისხის მქონე კრამიკული ჯეშანტრანსპორტიორის დაფარული. გარდა ამისა, კორპუსსა და დამატებით ჯეშანტრანსპორტიორს სერვე მინამოქმედის პანელებით არის შევსებული. ჯეშანტრანსპორტიორი სხვადასხვა და-

რეექტებული, რომ მისი კონფიგურაცია შესასრულებელი ამოცანების მიხედვით შეიძლება შეიცვალოს და შესაბამისად ჯეშანტრანსპორტიორის მასა 16-26 ტ-ის ფარგლებში ვარირებს.

VAM-ის საფუძვლებზე შეადგება ჯეშანტრანსპორტიორი, ქვეითთა საბრძოლო, საინჟინრო, ტექნიკური და საშედაცინო უზრუნველყოფის მანქანები. ჯეშანტრანსპორტიორის ვარიანტის შეიარაღებამა გამოყენებულა 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეცი HCB, ან დისტანციურად მართავდი მოდული Protector RWS და 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეცი M2HB, ან დისტანციურად მართავდი მოდული HITROLE — 12,7 მმ-იანი ტყვიამფრეცი M2HB-ით ან 40 მმ-იანი ექსპლოსივტიორცია

ქვეითთა საბრძოლო მანქანებისთვის გათვალისწინებულია სხვადასხვა სახის კომპურა და მცირეკალიბრანი ატრო-მტრური ქვეჭები — 25 მმ-იანი Oerlikon KBA, ან 25 მმ-იანი M242 Bushmaster, ან 30 მმ-იანი Mk44 Bushmaster II.

2003 წელს ფინეთის არმიის შეეკითხით „პატრიამ“ VAM-ის პლატფორმაზე შექმნილიებული 120 მმ-იანი თვითმავალი ნაღმსატორციის XA-361 AMOS-ის შექმნას შეუდგა და ორთაგინალური კონსტრუქციის თვითმავალი ნაღმსატორცი ახლა არმიის შეიარაღებამა შედის.

2012 წელს კი „პატრიამ“ მომდევნო სიახლე თვითმავალი ნაღმსატორცი NEMO წარმოაფარება, რომელიც AMOS-

**NEMO: კომპერის წინა — 1700 ტბ.
შეიარაღება — ერთი 120 მმ-იანი ნაღმსატყორცი**

The Military Balance 2012-ის მონაცემებით ფინეთის არმია 16 ათას სამხედრო მოსამსახურეს ითვლის.

სახმელეთო ჯარების განკარგულებაში შემდეგი ჯავშანტექნიკაა: 100 ტანკი Leopard 2A4, 10 საარტილერიო ცეცხლის მართვის მანქანა BMP-1T, ქვეითთა საბრძოლო მანქანები — 92 BMP-2 და 102 CV-90, ჯავშანტრანსპორტიორები —

40 MT-ЛБу, 102 MT-ЛБВ, 260 XA-180/XA-185, 101 XA-202, 48 XA-203, 68 XA-360 AMV, ოთხი 120 მმ-იანი ოფთომოგალი ნაღმსატყორცი XA-361 AMOS-ი.

იხგან განსხვავებით ერთი 120 მმ-იანი გლუვკუდიანი ნაღმსატყორცი არის აღჭურვილი.

კომპაქტური ზომისა და პატარა წონის გამო NEMO-ს კომპერის დაყენება მრავალი სახის როგორც ბორბლებიდან, ასევე მუხლუხა ჯავშანტექნიკის ნიშნულზე შეიძლება.

NEMO-ს შესაძლებლობები ფინელებმა 14 ტ წყალწვეის Jarmo-ს ტიპის ერთ-ერთ კატარღაზე შეამოწმეს და კარგი შედეგებიც მიიღეს. მაგალითად, კომპლექსი ბრძანების მიღებიდან

30 წმ-ში ცეცხლს 10 კმ-ის დიაპაზონში ხსნის.

VAM-ს პირველი წარმატება 2002 წელს პოლონეთის ტენდერმა მოუტანა და პოლონეთის თვდაცვის სამინისტრომ Patria-ს 690 ჯავშანმანქანა (პოლონური დანახელება Rosomak-ია) შეუკვეთა.

ფინური ჯავშანტრანსპორტიორი ახლა შეიარაღებაში აქვს არაბთა გაერთიანებული სამხრეთის, სამხრეთ აფრიკის, ლიუვენის, ზორვატიისა და შვედეთის არმიებს.

თხზუარ ჩანანდი

**ფინეთის 14 ტ
წყალწვეის კატარღა
Jarmo და 120 მმ-იანი
ნაღმსატყორცი Nemo**

ნადიროს განაღვებება

დასასრული დასწევისი იხ.
„არსენალი“ №6, 2013

ისრაელის არმიის გენერალური შტაბის ყოფილმა უფროსმა, ტერორიზმიან პრისონის სპეციალისტმა, გენერალმა რაფელ ვიტანმა ბუდიონოვსკის ტრაგედიის შემდეგ განაცხადა: „სუსტიდებული ბანდიტებს რაღაცის დაპირდეს ან რაიმე პირობაზე შეთანხმდეს, მაგრამ აუცილებელი არ არის დანაპირების ან შეთანხმების დირსეულად შესრულება. პირიქით, უნდა ეცადო პირველსვე ხელსაწყოლ სიტუაციაში გაანადგურო ისინი“.

ასეთი ხელსაწყოლი მომენტები, რუსულ სპეცსამსახურებს საკმარისი პქინდათ მაგრამ იმ დროს ყველა პრესპერმინისტრის მისწერებოდა, ის კი „ღარსეულად“ დეკადა.

რამდენიმე დღეში ბასავემა მართლია რომ ტერორისტული გზა გაიარა — მოაწყო ხისხლბანი ტერაქტი, პრემიერ-მინისტრის ხელი მოაწერინა მოიხონებზე და როგორც ვრცელული გმირი ჩქნებით დაბრუნდა.

შემდეგ „გმირი“ ბასავეის პორტრეტის შექნაშია დიდი როლი ითამაშა მასმედიაში, სადაც მას საქთეისცემით მოიხსენიებდნენ, რომელსაც „ჩქნეთის რვეილები“ საკუთარი ტალანტის მალაანად წარმოქმნის საშუალება მასცა და „მისი როგორც გაბედულისა და დაუმორჩილებელი შუიშრის ავტორიტეტი ერთობ დიდი იყო“.

თავდა ბასავეი კი წარმოადგენილი იყო პირიქებმად, რომელსაც „არ სუნდა ცრონოლოკური გველდისი სვერობისა გადანიშნულკვაში ჩართვა და არც კრიმინალურ გარკვევებაში მონაწილეობა“.

რუსულ მასმედიაში არც უცხოური პრესა ჩამორჩებოდა, სადაც ბუდიონოვსკის მოვლენების „გამოჭებისას“ ბასავეის ტერორისტებს „ჩქნე მოუკანევედა“ ან საველდ შეპრბოლებად მოიხსენიებდნენ.

ბასავეის სიყვდილის შემდეგ საზოგადოებაში ორი ყველაზე მწვეუ კითხვა განჩადა, რომელთა შესახებაც დღემდე მიდინარეობს კამათი მასმედიაში. ეს კითხვებია, როგორ მოკლეს ბასავეი და სპეცსამსახურებმა რატომ ვერ მოახერხეს მისი დროულად დიკვიდაცა?

რუსეთის მოქალაქეთა უმრავლესობა ფიქრობს, რომ სპეცსამსახურებმა ბასავეზე „აიადირობა“ ბუდიონოვსკის ტერაქტის შემდეგ დაიწყეს.

სამწუხაროდ, სინამდვილეში საქმე სხვაგვარადაა. ჩქნეთის პირველ ომში მისა დაკეება არევის უცდია, ხოლო ვარების გაყვანის შემდეგ მასთან მახლოუბას ცქრავინ ბედუდა.

მისი ხელშეუხებლობის სადემოქლოს ფარდა ახადა სახელმწიფო დემის დეპარტამბე, ვერნალისტმა ალექსანდრ ხინმტეინმა თევის გამბობუბა სერაბაში, რომელსაც 90-იანი წლების ბოლოს იტყუებობდა.

აღმოჩნდა, რომ ბასავეი კრეშში ჰყვდა მაღალჩინოსანი მკარველი თევი ბორის ბერეზოვსკის სახით, რომელსაც იმ დროს რუსეთის სახელმწიფო უმბორების საბჭოს თეუმედლომარის მთადვილის პოსტი ეკავა. მისი საოცნებო მიზნის განხორციელებებში — ნობელის მქვიდილის საქმიისი მიღებებში ბასავეს ერთ-ერთი მთავარი როლი უნდა მასვე უკლებინა.

ერთ ტელეგვადაკეებში ხინმტეინმა განაცხადა: „ასოლოტურად დარწმუნებულად ვართ რომ უმბორების საბჭოს თეუმედლომარე ბერეზოვსკი ყველა ღონეს

ხმარობდა, რათა ბასავეი დამსახურებულ სასჯელს გაეცეკვოდა“.

ამ აზრის განსამტკიცებლად ალექსანდრ ხინმტეინი ასახელებს ფტქტ: „1998 წელს ბორის აბრამოვი ბერეზოვსკი ინგუშეთის აეროპორტში ჩაერინდა. მას იქ დახვდა მამულ ბასავეი. ბერეზოვსკიმ ბასავეს საორტული ჩანთა გადასცა, რომელშიც ორი მილიონი დოლარი იყო რის შემდეგაც ბასავეი დაციეს კორტეთი ჩქნეთისგნ გაუგზავრა, ბორის აბრამოვი კი მოსკოვში გაერინდა“.

იმვე წელს ჩქნეთის პარლამენტის სხდომამე ბასავემა ათაბადა, რომ ბერეზოვსკისგან მართლიაც მიიღო ორი მაღალი დოლარი და ფულის ნაწილი ქველმოქმედებისთვის გაიღო, ხოლო მთავრე კი თევის შეპრბოლებს დაურთა.

ბერი რამ შეიცვალა კრემლიდან ელციისი წასვლის შემდეგ, ხელისუფლებიდან გააძვეს ბერეზოვსკი და მისი მომხრეები. მუხეგვად ამასა, ბასავეის დიკვიდაციისა და მისი დააატამრების მიდელიობებს დადებითი შედეგი არ მოქვილია.

ბასავეი გამოცვლილი ტერორისტი იყო; მან კარგად იცოდა, რომ მასზე ნადიროს იყო გამოცხადებული, ამიტომ შედისწვეთინ ფრთხილად იქეცოდა. არ დადიოდა ერთი და იმვე მამრტრეტი უმეტეს შემთხვევებში ახლდა მასქიმეში ორი პირადი მცველი. ზოგჯერ კი მოვლედწილად ჩქნეთიდან ინგუშეთში მარტო ვადგეოდა ხოლმე.

ცრბობდა, რომ 2005 წელს იგი მასხალავს მარტო ქეჩია (ჩქნეთის პრეზიდენტე დეკავის დიკვიდაციის შემდეგ), მასთან ერთი ცვითი დარჩა ტლოტეფეთიუბი და შემდეგაც მარტომ დტრევა სოვილი.

ერთი მქეგდითი დაუკურებელია, რომ

საქართველო
მოსახლარის პირადობის მოწმობა

პროცენტი № 01024068962

რუსულად

პაპასხორი

დასავლეთის თარიღი 25.08.1973

დასავლეთის ადგილი თბილისი

№ 1035621

რ. პაპასხორი
პირადი ხელმოწერა

**რუსულან პაპასხორი —
„აფხაზეთის გმირის“
განადგურების აღმსრულებელი**

ცილვება ტერორისტმა (2005 წელს ბასევის აფეთქება მოუწვევს, რის შედეგადაც ფეხის ამპუტაცია გაუკეთეს) ასეთი წელი გზა გაიარა და შერე უკან დაბრუნდა, მაგრამ ფაქტია.

რუსეთის დიდი ხნის განხლებლაში „რეზენოდა“ იმის აღიარება, რომ ბასევის მოსახლეობა მხარს უჭერდა.

ერთ გახეობში გამოქვეყნებულ სტატიაში, სათაურით „რატომ ვერ მოხელის ბასევი II წლის განხლებლობაში“ ერთს დეიამ №1 ტერორისტის კოტეხ-პინდრტს ვანუცხად: ახლა რომ იგი ცოცხალი შუბოვიდს ესეობა, მასთან მოსახლეობებლად შე რევიმ ჩადგეობა მომიწვესო“.

სამწუხაროდ, ფაქტია, რომ მოსახლეობა ბასევის მხარს მართლაც უჭერდა. ამის უარყოფა კი ხიბრივე და თავის მოტყუებაა.

რა თქმა უნდა, ყველა არ ეთავებულობდა მას, მაგრამ ქმარებოდნენ. ზოგი თანამოაზრეობის, ზოგი კი შიშის გამო. მაგალითად, ჩქენია მელიციელი ლილიოზოვი თვისი მანქანით უქსახურეობდა ბასევის, როცა იგი ნახრანის ტერაქტს აშალებდა. ვინ იცის, ახლაც რამდენი ასეთი ლილიოზოვი დადის ჩქენეობში, ინტევიტა და დაღუტრანში?

შესამდე და ყველაზე მნიშვნელოვანი პიხეში, რამაც ტერორისტის სიცოცხლის გახანგრძლივებას შეუწყო ხელი, რუსული სპეცსამსახურების ხისუსტე იყო.

როცა КГБ-ს თვებდომარის ვოვლ პირველ მოადგილეს, სპეცსამსახურების განსეიდელ თანამშრომელს, გენერალ ან-

ტრი აღენიკოვს დაუსესს კითხვა: „შეძლებულია თუ არა ჩქენეთის საკითხის სპეცსამსახურების სამუხლებით გადაჭრა“?

მან უპასუხა: „როცა ხელისუფლებამში დედაევი მოვიდა, თეფელომარემ მითხრა: ააღე შენს თეზეუ ჩქენეთი“. ამ რევიტის კარვად ეციხობდი, აღიანეობში შეუპობასაც არ ჩაუვლია ჩქენეთის უქმად. ერთი სიტყვით, ჩადედი, წეიმუხედე, შეეისწეულე მეგეობარეობა.

მარევესეიანი გაანალიზების შემდეგ წერილობითა და რამდენიმე წინადღებებით უქსიშორების საბეუსი მეგეობარევი:

პირველი — გვერეულებინა დედაევის ხაღხი, ჩაეპარებისინა აარიდი, რომელსაც შემდეგ რუსულებიკიდან გევიტრანდიოთ შევიტე — საჭირო იყო ნავეობის ექსისორტის არჩევის გადაეკრევი. იქ ხომ უქაღელეს ხარისხის ნავეობია. ისინი მოსიკეობდნენ ნავეობის, ატრატებდნენ რუსეთის ტერორისტობი და ნოქრობისეცხა და ტეპევისეობი ტანტრებს ტერიოვიდნენ.

იქვე მევეითევი, რომ მოიკლე ხანში დედაევის ხაღხი იმდენ ნავეობდობლარის დაეგროვებდა, რომ მათი შექმრება ერთობ გამწეხებდებოდა.

შესამდე და უთავიერესი — საჭირო იყო ФСБ-ს ძლიერი სამმართველოს შეჭვნა პირატეოროსკეში და ჩქენეთზე აეკტრეორული ბადის გადაევიტრება“. პევიტეობი საჭირო იყო ინფორმაცია, რომელიც თითქმის არ გვექსიარა, რადგან КГБ-ს ადელოზობრევი სამმართველოსტან პირატეოროკულად აღიარევი იყო დარწინილი. სხდომებზე ჩქენი წინადღებები მოისინხეს, თევები აკანტრეუს, ხელები იქეიეს და... პირატეოროკული არაევიტი გაუევიტეობით“.

დაეხეზობთ თევი გენერლის წამოევიტეობულ პირველ იქ წინადღებებს და გაეციხეხილით შექსაღე.

დედაევის ხელისუფლებებამში მოსივლის შემდეგ, ჩქენეთში КГБ-ს სამმართველო განადეურდა. აღევიტიკევი, როგორც გა-მოსივლი კონტრამევიტრევი, ინფორმაციის წეარის მოსივებას ციღეობს.

რადგან თუ ბასევის დატევეევა გინდა, უპირველეს ვოვლისა, ის ძაინე უნდა იცილე, ხად იმეოვიტევა იგი. სწორედ ამისთვის მოითხოვდა გენერალი ჩქენეთისათვის აეკტრეორული ბადის“ გადაევიტრებას. სამწუხაროა, რომ ამ იდეის აღსრულება ათი წლით გადაილი, მაგრამ დაედა დრო და ამჟამედა აეკტრეორული ქსელი. ყველა ჩქენი ლიდერისა და ტერორისტის ლეკეიდეცია ხომ აეკტრეორული ინფორმაციების შეუჭეობით დაეცემილი აპერაციების შემდეგ აღსრულებდა.

ისინი სხედასხევა შეივიდის გამოევიტეობით გაევიტეობეს: ვოპარ დედაევი თეითიმეორევიანი დამინხეულებს რაევიტამ შექსიარა, ბასევი სპეციოპერაციის დროს მოიკლეს, ხატეობი მონამლეუს, ან-

**შამილ ბასევის სიცოცხლე
ისე დაასრულა, როგორც
ტერორისტს შეევიტრეობდა**

დარბაზე აავეთიეს, მამულ დაქრული გულად სისხლისგან დიაცლა, ფედერალურ ძალებთან საბრძოლო შეჯახებისას დაიღუპნენ აბუ-ალ-კალიდი, აბდულ-კალიმი საიდულავე და ახლან მასხადლევი. ეს ყველაფერი კარგად მოეუქრებოდა და დაფეხმადილი ოპერატიული მუშაობის შედეგად გახდა შესაძლებელი.

სოველ ეკაფეოსთან „კამაის“ ავეთიების შემდეგ, რუსული მამულია დიდხანს კამათობდა, თუ რომელი მეთოდით მოკლეს რუსეთის №1 ტერორისტი.

ეს მეთოდი კი შესაძლებელია რამდენიმე იყოს: ასავეთიებელი მცხოვრილობა მიმდგრებული იყო ავტომობილის ფსკერზე ან შეუთუთული იყო ძარბაზე იარაღთან ერთად და მისი ამოქმედება შეიძლებოდა თანამებრძოლიდან, უპილოტო მკვლელები თვითმფრინავიდან, ან ახლო მასშტაბის რადიოსამუდლებიდან.

თუ **ФСБ-ს** დირექტორს ნი კოვალის პატრულის ვერსიას დეფუქტებოდა, ბასავეის ლიკვიდაციის სპეცოპერაცია რუსულმა საიდუმლო სამსახურებმა დაამუშავეს.

პატრულებმა საჭეწინოდ განაცხადა: „ბასავეის ლიკვიდაციის ღონისძიების სისრულეში მძევანა შესაძლებელი გახდა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც შეიქმნა

მოსამზადებელი ოპერატიული ჯგუფი, უპირველეს ყოვლისა, იმ ქვეყნებში, სადაც გროვდებოდა იარაღი, რომელიც შემდეგ რუსეთში, ბოფეციასათვის იგზავნებოდა“.

აქედან გამომდინარე, უფრო მართებული უნდა იყოს პაპოთეხა, რომ „ბომბი სოურარბიში“ იარაღთან ერთად უნდა ვიფილიყო შეუთუთული, ხოლო სად დაამზადეს ეს სოურარბი? ვინ მოახერხა მისი იარაღში ჩადება? რა გზებით იარა, სანამ ჩქინეთის მოხედებოდა? ვინ მო-

ცილებდა? რით იყო ისეთი მნიშვნელოვანი, რომ თითი ბასავეი დნებოდა მას? საინტერესო კითხვებია სწორედ მათში მგლომარუბის მოვლენის არსი. ამ კითხვებზე პასუხის გაკემა დღეს სანჭარო არ არის, რადგან წარმსტებელი ოპერაციის უკან ხალხი დგას – საიდუმლო სამსახურების თანამშრომლები და აგენტები. „ადრე თუ გვიან, ყოველზე დაფორული გაკეხადდება“. საბოლოო კი ყველაზე მოყვარე ხომ ნადირის განადგურება იყო.

P.S. მიმდინარე წლის იანვარში თურქეთის საინფორმაციო სამუდლებებმა ტერორიზმთან ბრძოლის სტამბოლის დეპარტამენტზე დაფრდნობით გაავრცელა ინფორმაცია და დაასახელა ის პირი, რომელიც მამულ ბასავეის ლიკვიდაციის უკან იდგა.

„აფუჯათის გემრის“ მკვლელობის შემსრულებელი საქართველოს მოქალაქე რუსლან პაპასკირი, იგივე ჩქინი ადლი დაბუევი აღმოჩნდა, რომელსაც თურქეთის სპეცსამსახურები ქვეყნის ტერიტორიაზე რამდენიმე წრადილოკავაციის აქტივისტის მკვლელობაში დაწინაშეულებენ.

თურქული მედია ირწმუნება, რომ პაპასკირმა (მეტსახელი „ზონა“, აგენტურული სახელი „მოქმედება“) და კითხვებზე აღიარა და განაცხადა, რომ რუსეთის **ФСБ-ს** დეფალებით მან დანაშაუდი იარადით დატვირთული ის ავტომობილი, რომელსაც მამული ბასავეი დატეხა.

თურქეთის სპეცსამსახურმა რუსლან პაპასკირმა 2012 წლის 16 ნოემბერს სტამბოლის აეროპორტში დააკავა, როცა ის ევკაპტეში მიფრინავდა. ასევე დაკეხებულია მისი დატეხულების რამდენიმე წყვილი.

ყველა თაობის
საყვერელი გავითი
1934 წლიდან

საგარეო ურთიერთობები

გვარამია. დასაწყისი იხ.
არსენალი" NI7-26, 2012 - NI-6, 2013

ფრანგული ავიამობილი ფლოტი

ბრიტანელების მსგავსად, შორეულ მსოფლიო ომის დასრულების შემდეგ ავიამობილების განვითარების პროგრამა ფრანგებშიც დაიწყო.

1947 წელს პარლამენტმა ახალი ავიამობილის აგებას მხარი დაუჭირა, მაგრამ დაფინანსების შეზღუდვების გამო ორი წლის შემდეგ პროექტი დაიხურა. ფრანგებმა დახმარება აშშ-ს სთხოვეს და 1953 წელს იჯარით ავიამობილი „ლაფაიეტი“ („ინდეფენდენსის“ კლასის მსუბუქი ავიამობილი „ლენილი“) აიღეს, რომელიც 1947 წლიდან ამერიკელებს რუმინეთში შეუდგიათ.

იმევე წელს აშშ-მა საფრანგეთს კიდევ ერთი ავიამობილი „ბუ ბლო“ („ინდეფენდენსის“ კლასის „ბლო ეულ“) გადასცა. პრაქტიკულად, 50-იანი წლების შუა პერიოდამდე ფრანგული ავიამობილი ფლოტი უცხოური წარმოების ხომალდებისგან შედგებოდა.

1955 წელს ბრესტის ვერფებზე საფრეგული ჩაყარა ავიამობილი „კლემანსო“. შორეულ მსოფლიო ომის შემდეგ ის ვფლანგზე დიდი ფრანგული ხომალდი იყო, რომელიც მრავალმხრივი დაინოვრელებით იქმნებოდა.

265 მ სიგრძის ხომალდის ფუნქცია პერიოდულად ფლოტისა და საზღვაო დესანტის მხარდაჭერა და მოწინააღმდეგის წყალზედა-წყალქვეშა მტერზე საფრეგების ბრძოლა იყო. კუბურ გემსთან ერთად „კლემანსოს“ (ტანდარტული წყალწვევა 32 800 ტ) ორი ორთქლის კატაპულტა და ამფინოვე ელვატორი ჰქონდა.

ის მწიობრობი 1961 წელს ჩადა, მის ტექნიკული „ფოზი“ — 1963 წელს, ორივე 40-40 თვითმფრინავს იღებდა და მათი საზღვრო ბიოგრაფიეც საკმარის მდიდარი გამოდგა.

ფრანგული ავიამობილები 1982-84 წლებში ერთმანეთის მონაცვლითი აღიანის სამოქალაქო ომში მონაწილეობდნენ და ფრანგულ სამშვიდობო ძალებს საპერო მხარდაჭერას უწევდნენ.

1987-88 წლებში ოპერაცია „პრომეთეუს“ ფარგლებში „კლემანსო“ ირანეთის ომის დროს ომანის ყურეში ფრანგულ სუპერო გემების უსაფრთხოებას უზრუნველყოფდა. ოპერაციისას ინციდენტიც მოხდა — ფრანგული ავიამობილიდან აფრინებოდა F-8 Crusader-მა ირანული P-3 Orion-ი ჩამოაგდო.

ხანდახმელობის მოხუცედავად, 1990 წელს „კლემანსოში“ ოპერაცია „უდაბნოს ქარიზხალატი“ მთლილ მონაწილე

ობა და ერთეში 40 შეველმფრინე და რამდენიმე ათეული საზღვრო მანქანა ჩაიტანა. 1993 წლიდან „კლემანსო“ და „ფოზი“ იუკოსლავიაში მიმდინარე საზღვრო მოქმედებებშიც მონაწილეობდნენ.

„კლემანსო“ კარიერა 1997 წელს დასრულდა. ამჟამად ფლოტის შემადგენლობიდან გაყვანილი ხომალდი ბრიტანეთში ჯართად დაქრის მოლოდინშია.

„ფოზი“ უფრო გაუმართოდა. 2000 წელს თადარიგში გახული ავიამობილი ბრძალბიამ შეიძინა და დღეებუე „სანპალუს“ სახლით დაიკურავს.

ახალი თვითმფრინავები

ავიამობილების შექმნა-განვითარების პარალელურად ფრანგები ახალი საგემბანო თვითმფრინავების შექმნაზეც მუშაობდნენ.

50-იან წლებში NATO-მ დამტკმელი თვითმფრინავის შესაქმნელად კონკურსი გამოაცხადა. გამარჯვებული ფრანსის თვითმფრინავი ჩრდილოატლანტიკური ბლოკის ერთდროულად რამდენიმე ვეროპული ქვეყნის შეიარაღებში შევიდოდა. კონკურსის ფინალისტი შეკვეთების საკმარის ხლიდური პაკეტის მფლობელი გახდებოდა.

Etendard-ი ფრანგულ ფლოტს თითქმის 40 წელიწადი ემსახურა და ხანგრძლივი პერიოდი მართადაც ფრანგული საგემბარო თვითმფრინავი იყო

ამიტომაც მასში მონაწილეობის სურველი ორ ათეულამდე საჟაიაციო ფრანგულმა გამორტმა. მათ შორის იყო ფრანგული Dassault-ის ერთობლივი Mystere XXIV-ით მაგრამ ფრანგების შედეგობის მიუხედავად, კონკურსში გამარჯვება იტალიურმა Fiat-მა და მისმა მთავარშიუ G-91-მა მოიპოვა.

იმ პერიოდის ფრანგული საჟაიაციო ტექნიკა უმეტესწილად უცხოური წარმოებისა იყო. ავიამზიდებლები შორეული მსოფლიო ომისდროინდელი ამერიკული „კორსარები“ და „ფრეიჯერები“ ბაზირებდნენ. მათ ჩანაცვლებას ფრანგები სამსაქლო წარმოების საფრენი აპარატებით ეტაპობრად ცდილობდნენ. ფლოტის ხელმძღვანელმა Dassault-ის თვითმფრინავით სწორედ მაშინ დაინტერესდა. მას უკვე სხვა სახელი — Etendard IV ჰქონდა. ფლოტმა თვითმფრინავის საგემბარო გამანადგურებელ-

ბომბდამხმრად გადაკეთება მოითხოვა. საადმირალოს გვემთი „კლემანსოს“ კლასის ავიამზიდებლებზე ის ავიაციის მთავარი კომპონენტი უნდა ყოფილიყო.

1960 წლის სექტემბერში საგემბარო სპეციფიკას მორგებულ Etendard IV გემბანზე პირველად დაჯდა. შეიარაღებაში ზებეგრითი თვითმფრინავი ორ მოდიფიკაციად — თუდამსხმული Etendard IVM და მშვერავი Etendard IVP — მიიღეს. ახალი თვითმფრინავი ფლოტმა მოიწონა. საერაულოდ, სწორედ ამან განაპირობა, რომ შეიარაღებაში ის საგამოცდო ვტაბის დასრულებამდე მიაღეს.

ორვე მოდიფიკაციის სერიალი წარმოება ერთ დღეს — 1965 წლის 26 მაისს დასრულდა. სულ ფლოტმა 69 დამრტმული და 121 მშვერავი „ეტანდარდი“ მიიღო. ეს უკანასკნელი შეიარაღებდან 2000 წელს მოხსნეს. ერთი

წლით ადრე NATO ამ თვითმფრინავს კოსოვოს თავზე სადაზვერუო ფრენებისთვის იყენებდა. დამრტმული მოდელი კაცია IVM თადარავში კაცილეუბით ადრე — 1991 წელს გაიყვანეს.

„ეტანდარიან“ ერთად ფრანგულ ავიამზიდებლებზე იმ პერიოდში კიდევ ერთი ახალი თვითმფრინავი Alize გამოსწინდა. ტურბოპროპანული წყალქვეშა ნავსაქინააღმდგო თვითმფრინავის ავტორი კომპანია Breguet-ი იყო. წყალქვეშა ნავების აღმოსაქმნად თვითმფრინავს სამსებრო რადარი ჰქონდა. ბომბნაკვეთრობში ერთი ტორპედო ის სამი 160 კგ-იანი ხიდრმული ბომბი თუიღებოდა. ფრთაქვეშა პილონებზე დამსტებით ორო ბომბის ან ექვსი 127 მმ-იანი უმართავი რაკეტის ჩამოიკიდება შეიძლებოდა. თვითმფრინავს, რომელიც უკაციანი ვეიპავისგან შედგებოდა, პარეში ფონა 5 სთ-ის განმავლობაში შეეძლო.

Alize-ს შეიარაღებაში 1959 წელს მიიღეს და ფრანგულ ფლოტს ის 40 წლის განმავლობაში ემსახურებოდა, რაც იმ ეპოქის თვითმფრინავისთვის საკმაოდ დიდი ვადაა. შეიარაღებიდან თვითმფრინავი შეიარაღებიდან მხოლოდ 2000 წელს მოხსნეს. სერიალი წარმოებისას 89 Alize (მათ შორის 2 პროტოტიპი) ააგეს. ამათგან 75 ფრანგულ ფლოტს ემსახურებოდა. 12 ერთეული ინდიკონა შეიძინა, სადაც 1991 წლამდე ავიამზიდ „ეკორანტზე“ ბაზირებდნენ. ისინი 1971 წელს ინდიოეთ-პაკისტანის ომში მონაწილეობდნენ.

ავიაფილიების გაპრაცელება

შორეუ მსოფლიო ომის დასრულებების შემდეგ ავიამზიდები შედარებით პატარა ფლოტებშიც გამოიწმნენ. თუ ომამდე ამ ტიპის ხომალდები მხოლოდ ოთხ ქვეყანას — ამერიკას, იაპონიას, დიდ ბრიტანეთსა და საფრან-

ფრანგული ავიამზიდი „ფომა“

ესტრალიურ „მელბურნს“ საბრძოლო მოქმედებებში მონაწილეობა არ შეუძლია. თუმცა ისტორიაში ორი საესკადრო ნაღობის ჩადბრებით შევიდა

გვის ჰყვება, 1969 წლისთვის მათი რიცხვი 10-მდე გაიზარდა. პირველი კანადა იყო, რომელმაც 1948 და 1952 წლებში ბრიტანეთისგან ავიამხილები Magnificent-ი და Bonaventure შეიძინა, ორეც მათგანი კანადამ ნახევრად დასრულებული მიიღო. საეზიაციო ერთები ამერიკული და ბრიტანული წარმოების თვითმფრინავებით იყო დაკომპლექტებული. „ბონავენტურე“ კანადურ ფლოტს 1970 წლამდე უმჯახურებოდა. მას შემდეგ კანადის დიდი საექსპლუატაციო ხარჯების გამო ავიამხილები არ ვლინა.

გეოგრაფიული მდებარეობის გამო, წინარ ოკეანეში საკუთარი გველწის თვალსაჩინოებისთვის ესტრალიამაც კანადის მსგავსი ნაბიჯი გადადგა და 1948-49 წლებში ბრიტანეთისგან ავიამხილები Melbourne და Sydney შეიძინა. ეს უკანასკნელი კორეის ომში აქტიურად, ხოლო ევზიოდურად ვიეტნამის კონფლიქტშიც მონაწილეობდა. მისგან განსხვავებით „მელბურნს“ საბრძოლო მოქმედებებში მონაწილეობა არ შეუძლია. თუმცა, ისტორიაში ორი საესკადრო ნაღობის ჩადბრებით შევიდა. პირველი შემთხვევა 1964 წლის 10 თებერვლის მოხდა. ესტრალიის ფლოტის ხომალდ „კოიანგუიანი“ დაეჯახება ამ უკანასკნელის ჩადბრით დასრულდა (დაიღუპა 82 კაცი). თითქმის ანალოგიურ ვითარებაში 1969 წლის 3 ივნისს ავიამხილი ამერიკელ Frank E. Evans-ს დაეჯახა. ხომალდი მალევე ჩადიბრა და 74 ამერიკელი მებრძოლის საციკხელ შეიჭრა.

მსოფლიო ოკეანეში საკუთარი გველწის შენარჩუნებას პოლანდიაც ცდილობდა, რომელმაც 1946 წელს მსუბუქი ბრიტანული ავიამხილი „კარელ ღორმანი“ შეიძინა. ორი წლის შემდეგ პოლანდიელებმა შენაჩიმი ბრიტანელებს უკან დაუბრუნეს და მის ნაცვლად სხვა ავიამხილი მიიღეს, რომელსაც ასევე „კარელ ღორმანი“ უწოდეს. ესპლანტაციის პროცესში ავიამხილმა პოლანდიის რამდენიმე ეტაპი გაიარა. იგი პოლანდიის დროში 1968 წლამდე დაეკურვდა, რის შემდეგაც არგენტინას მიაყიდა.

კანადური, ესტრალიური და პოლანდიური ფლოტების გაძლიერება ამ ავიამხილების ყოლის სურვილი ამ სახელმწიფოების საზღვაო ტრადიციების ლოგიკური გარამდებებაა.

პოლანდიისთვის პირველი კოლონიების გასაწინააღმდეგებლად ავიამხილი ძალის დემონსტრირების შესანიშნავი საშუალება იყო, ხოლო არგენტინის, ბრაზილიისა და ინდოეთისთვის ავიამხილების ყოლა უფრო პრეტენციოზი იყო, ვიდრე აუცილებლობა.

ბრაზილია პირველი ლათინურამერიკელი ქვეყანა იყო, რომელმაც 1956 წელს 9 მლნ დოლარად ბრიტანეთისგან მსუბუქი ავიამხილი შეიძინა. მისი საფუძვლიანი მოდერნიზაციის შემდეგ, ხომალდზე კუბურეი გემპანი დააყენეს, ის ბრაზილიის ფლოტში „მინას გერაისის“ სახელით შევიდა.

საკუთარი ფლოტის შემადგენლობაში ავიამხილი არგენტინამაც შეიჭანა. „ანდეგუენდისი“ წყალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო ხომალდის ფუნქციების ასრულებდა. ამ ხომალდს სუსტი კატაპულტების გამო რეაქტიული თვითმფრინავების გამოყენება არ შეუძლია. ის არგენტინის დროში 1970 წლამდე

დაეკურვდა, რის შემდეგაც ის ფლოტის შემადგენლობიდან გაიყენეს და ჯარიალ აქციეს.

იაპონიის შემდეგ, ინდოეთი აზიის მესამე ავიამხილი იყო, რომელსაც 1957 წლის იანვარში დღლიმ ბრიტანეთისგან 75%ზე დასრულებული მსუბუქი ავიამხილი „კრუკუესი“ შეიძინა. 1961 წელს ხომალდი დასრულებული სახით ინდურ ფლოტში Vikrant-ის სახელით შევიდა. 1965-1976 წლებში ავიამხილი ინდოეთ-პაკისტანის სამხედრო დაპირისპირებაში აქტიურად მონაწილეობდა. 1971 წელს პაკისტანმა წყალქვეშა ნავის ნიკონის ჩადბრით ნარემატეკელი მცდელობა მოიძიქვდა. 1997 წელს ავიამხილი ფლოტის შემადგენლობიდან გაიყენეს. დღეს იმ მუშაის პორტში მკურავი მუშეუმის ფუნქციას ასრულებს.

ალექსანდრა ავაშიძე

თანამედროვე საზღვაო ბრძოლა და მისი ევოლუცია

1951 წელს აშშ-ის საზღვაო-საზღვაო ძალებმა შეიარაღებაში ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტა Regulus I მიიღო

ფოთიანი ნავის არაქონიანობის ცანკარულად ნაწილი აწინააღმდეგო 1944 წლის 23-26 ოქტომბერს რამდენიმე ადგილზე თითქმის ერთდროულად გერმანული მარცხით ომის დასრულებამდე.

ინაოციონის საბრძოლო ფლოტი (1 მიწა და 3 მზებზე ავიაციონი, 9 საზღო ხომალდი, 19 ავიაიანი და 34 სასაფრეო ნაწილი) აწინააღმდეგო ავიაციონი ფლოტის (8 მიწა და 3 სასაფრეო ავიაციონი, 10 საზღო ხომალდი, 9 ავიაიანი, 141 სასაფრეო ნაწილი) და სასაფრეო ხომალდი საზღო ფლოტის მდებარეობის აღმოჩენას შეეძლო.

ავიაციონი ავიაციონის ავიაციონებზე ბრძოლის ბაზის გადგეგმვა და ინაოციონის ფლოტზე მიწა და ნავი (4 ავიაციონი, 3 საზღო ხომალდი, 8 ავიაიანი, 12 სასაფრეო ნაწილი) ბენიფიცი, რომლის ფინანსირება ავიაციონი ფლოტის მდებარეობის აღმოჩენის შედეგად მიიღო.

ამ მიზნების მიხედვით, რომელიც საზღვაო ხომალდებზე ავიაციონის შენობის შენობის მიხედვით ავიაციონის აღმოჩენის შედეგად მიიღო, ავიაციონის აღმოჩენის შედეგად მიიღო.

საზღვაო ბრძოლის ახალი ეტაპი

მეორე მსოფლიო ომის დასრულება საზღო ხომალდების, საზღო და მის მიმართული უსიძველესი ეპოქა, ანუ არსებობა შეწყვიტეს იმ სახომალდო კლასებში, რომელიც შეიარაღებაში მოყვარე ადგილი ზემსხვილ და მსხვილკალიბრიან არტილერიას ეკუთვნოდა.

შესაბამისად, წარსულს ჩააბრუნა საზღო ბრძოლის, სადაც ერთ მხარე სახომალდო არტილერიით მეორის საზღვაო ძალების განადგურებას ან უსიძველესი მუხობეში დასახული ამოცანის შესრულებისთვის ხელშეშლის ცდილობდა.

სანაკვეთად წინ წამოიწია ფრთოსანი რაკეტო-კომპლექსებში, რომლებიც საარტილერიო საშუალებებს

ხიზუსტითა და სიზღვის სიშორით ბევრად აღემატებოდნენ.

აშშ-ში ასეთი კომპლექსების დაწყებითი საცდელ-საკონსტრუქციო სამუშაო 1951 წელს ხომალდსაწინააღმდეგო ფრთოსანი რაკეტა Regulus I-ის შექმნით დასრულდა.

ანალოგიური მუშაობა ხევა ქვევანებზე მიმდინარეობდა და 1955 წელს შედეგად კომპლექსი Robot 315, 1957 წელს საბჭოთა კავშირში — KCM და 1962 წელს საფრანგეთში — Malafon-ი მიიღო.

დასახელებული კომპლექსებიდან მხოლოდ „მალაფონი“ იყო წვალქვეშა ნავსაწინააღმდეგო. დანარჩენები კი წვალქვეშა ხომალდებთან ბრძოლის დანიშნულებას ასრულებდნენ.

დიდი მასა-გაბარიტის გამო პირველი თაობის რაკეტო-კომპლექსები

გამოყენება მხოლოდ სავაჭრო ნაწილში იყო შესაძლებელი.

50-იანი წლების ბოლოს მიხედვით კომპლექსური ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტო-კომპლექსები აღჭურვილი კატარა წვალქვეშის კატარა მთელიდნული, ძლიერი და მასიური რაკეტო-დარტეკებით ზღვას და საბაჰორო ზოლში მიწინააღმდეგის წვალქვეშა საბრძოლო ხომალდებს გაანადგურებდნენ.

თანაც რაკეტო-კატარების ავეტა მიერ დროის მოთხოვნა, კატარა დაბლა ღირებულება და მასიურებისთვის განსაკუთრებულ პირობებს არ საქართველდა.

საბჭოთა ფლოტის პოპულარობას ხელი შეუწყო პირველი შედეგად ანმა რაკეტო-მეტემა, როცა 1967 წლის 21 ოქტომბერს პორტ-საიდგამი 13 მილში ვეტიკულია ორმა რაკეტო-კატარად (საბჭოთა პ. 183P) ისრაელის საზღვაო ნაღობსანი Eilat-ი N-15 ტიპის ხომალდსაწინააღმდეგო 3 რაკეტით ჩაიბრა.

მართლაც შამბეტევი იყო ორო რაკეტით აღჭურვილი 81 ტ წვალქვეშის კატარებიდან 2555 ტ წვალქვეშის ხომალდის ჩაიბრა. თუმცა ერთი მინიმუმისად დატრეცა უკუდაღებულ დარტა — ვეტრანი „ვილიტო“ (ექსპერიმენტული Zealot-ი) დაბის დასწვლო სამიზნე იყო, რომლის საზენიტო საშუალებები მეორე მსოფლიო ომისდროინდელი 40 მმ-იანი ვეტრანებისგან შედგებოდა.

საბჭოთა თერია კიდევ უფრო გაამ-
დრა ინდოეთ-პაკისტანის შესამე ომმა
და იმ ევექტურმა რეიდმა, რომელც ინ-
დოეთის ფლდის სარაკტო კატარდებ-
მა 1971 წლის 5 დეკემბერს ღამით პორტ
ვარაშიშო შესასულვლად ჩატარეს.

ოპერაციამო მონაწილე ინდუსთა
სამო სარაკტო კატარადან (საბჭოთა
პ. 205) შეწინაფეუე ი-15 ტიპის ორი
რაკეტა პორტის მახლობლად პატრუ-
ლრებაზე მყოფ პაკისტანელთა საეს-
კადრო ნადმოსან Khaibar-ს (ექსბრი-
კანული Cadiz-ი შეწიბრში 1946 წელს
ნადგა) მოარტვა. ძველ ხომალდს ცეც-
ხლი მოფიო და რამდენიმე საათის შემ-
დგ წელის ქვეშ გაუჩინარდა.

მფორე კატარდამ ერთი რაკეტით
სატრანსპორტო გემო Venus Chal-
lenger-ი ააფეთქა, ხოლო მფორით კი
საესკადრო ნადმოსანი Shah Jahan-ი
მღენად დაზაზანა, რომ მისი გარემონ-
ტება არ მოხერხდა და ჩამოსწორა.

შესამე კატარდამ ერთი რაკეტით
მტრალევი ხომალდი Muhafiz-ი ჩაბირა
და მფორე კი — სანაპიროზე ნეთობსა-
ცეთის წინააღმდეგ გამოიფენა.

ინდოელმა მებლგაურებმა 6 რაკე-
ტით 100%-იანი შედგეი აწერეს, რაც
შემდეგი მსებებით იფო გამაწეველი:

— ინდოეთის ფლდტი პაკისტანის
სამხედრო-სახლგო ძალების შემადგენ-
ლობის, მღგომარეობისა და მომზადების
შესახებ შესანიშნავად იფო ინფორმირე-
ბული, რაც არგუმენტებულ გაღწევე-
ტილებათა მიღებაში ქმარებდა;

— კეიპაფების მომზადებაში დიდი
აღვლილი უკაფა სარაკტო იარაღის გა-
მეფენებასთან დაკავშირებული ტაქტი-
კის დამუშეებას;

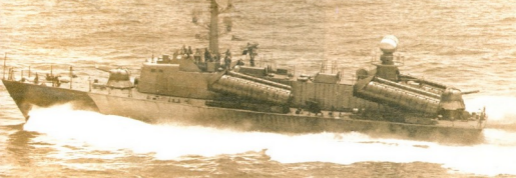

საბჭოთა ხომალდსანიადმდეფო
ერთობისანი რაკეტა ი-15

**ისრაელის სამხედრო-სახლგო
ძალების საესკადრო ნადმოსანი Eilat-ო**

**205-ე პროექტის სარაკტო
კატარდები მრავალი ქვერის
ფლდტის შემადგენლობაში მდებარეა**

— სარაკეტო კატარღები ვეიცაიასთან ერთობლივი მოქმედებით შექმნილ ვითარებაზე ინფორმაციას დროულად იღებდნენ;

— მწინააღმდეგე სარაკეტო შეტევების მოგერიებისთვის მოუზადებელი იყო, ხოლო მოძღვრული ზომალეები რაკეტებისგან თავდაცვის ან ზემოქმედების ეფექტურ საშუალებებს არ ფლობდნენ;

გად შეისწავლეს განვლილ ომებში სარაკეტო კომპლექსების გამოყენების მხარეები, ამის საფუძველზე მოამზადეს ტექტიკური და ტექნიკური სახის სიახლეები, რომლითაც მწინააღმდეგვის რაკეტების არიდებასა და საპასუხო დარტყმებს წარმატებით შეძლებდნენ.

სიახლეებმა ისრაელის სამხედრო-საზღვაო ძალებს 1973 წლის ომის პირ-

ველზე დღეს ძალებზე უპირატესობის გამარჯვება მოუტანა?

6-7 ოქტომბერს სირიელთა სამხედრო-საზღვაო ბაზა ლატაკიის მახლობლად ისრაელელთა 5-მა სარაკეტო კატარღამ (4 — Saar-3 და 1 — Saar-4) მხრიდან პატრულირებაზე მყოფი მტრადღვი ხომალდი Yamouk-ი და სტორამგლო კა-

ტარდა დააეფქსირა, რასაც ზუსტი სარაკეტო შეტევა და ორღვის ჩაძირვა მოჰყვა.

ამის შემდეგ სირიელთა 3-მა სარაკეტო კატარღამ (ორი 3. 183P და ერთი 3. 205) მწინააღმდეგვის მიმართულებით სარაკეტო შეტევა განახორციელა, მაგრამ ისრაელელებმა რადიოელექტრონიული ბრძოლისა და სხვა საშუალებათა გამოყენებით რაკეტები აიცილნეს.

„საარბების“ საპასუხო ზღაპი კ გამინადგურებელი გამოდგა — სირიელთა 2 კატარღა მამინე ჩაიძირა, ხოლო მესამე კი — ნაპირზე გამოყარდა და ეკაპაქმა მიატოვა.

დაუცველი სარაკეტო კატარღა

როგორც Eilat-ის ასევე Khaibar-ის შემთხვევაში სარაკეტო კატარღებს მწინააღმდეგვის მხრიდან არანაირი წინააღმდეგობა არ შეუღდათ.

ეფექტურობის მოუხეღჯად ცხადი იყო, რომ სარაკეტო კატარღა ფაქტობრივად ერთღჯერად საბრძოლო საშუალებად რჩებოღდა — სარაკეტო ზღაპის შემდეგ ეკაპაქს თავის დაცვა მხოლოდ ტვიღამურეღვეებით შეეღლო, რაც საკმარისი არ იყო.

ამ მოსაზრების სისწორე ძალიან ძაღე არაბეთ-ისრაელის შერიღხე ოღმა დააღასტურა.

ისრაელელღმა სამხედროღებმა კარ-

ერთოსანი რაკეტით დაზიანებული სარაკეტო საეკადრო ნაღზოსანი Sheffield-ი და ზომალღის ზანბრის შემღგოში მღგომარეობა

„ჰაერი-ზომალღის“ კლასის Exocet AM39 ტიპის რაკეტა

დაახლოებით 2 სთ-იან ბრძოლაში სირიის ფლოტმა 1 მტრული ხომალდი და 4 საბრძოლო კატარა დაკარგა, მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა რაკეტა P-15 სროლის სიმორით ისრაელელთა Gabriel Mk1-ს 2-ჯერ ადვილად ატყობდა.

ისრაელის ფლოტის წარმატებული მოქმედება ბევრად განაპირობა:

- ეკიპაჟების კარგმა პრაქტიკული ავიამანადგურებელი Sea Harrier FRS.1

ატლანტის ოკეანის სამხრეთ ნაწილში ფოლკლანდის კუნძულებისთვის დაქუებული ომში არგენტინისთვის მთავარი ამოცანა ინგლისური ხომალდების განადგურება იყო, როცა ინგლისელების მიზანს ფოლკლანდის კუნძულების უკან დაბრუნება და არგენტინელთა სასაჟრო თვლასხმების მოკრეპება წარმოადგენდა.

ბრიტანელები ხომალდების თავდაცვისთვის ავიაციასთან (ერტიკა-ლური აერენა-დასუების ავიამანადგურებლები Sea Harrier FRS.1) ვრთად საზენიტო-სა-

დარტემები საკმაოდ ეფექტური მოდელი და ხანმოკლე ომში ბრიტანეთის ფლოტმა მძიმე დღეები გადატანა.

1982 წლის 4 მაისს არგენტინელი თეიშიფრინაჟიდან გაშვებული Exocet AM39 სარაკეტო საჟაქდრო ნაღობთან D-80 Sheffield-ს (ტიპი 42) მოხვდა, რასაც ხომალდზე ხანძარი მოჰყვა, მართალია მასი ლიკვიდაცია მოერხდა, მაგრამ 10 მაისს რთული ამინდის პირობებში ბუქსირებისას „შეფლდი“ ჩაიძირა.

კლმა მოშინადავამ, მათ შორის ღამით მოქმედების დროს;

- უსწვეტ რეჟიმში მოწინააღმდეგის ძალებზე სხვადასხვა საშუალებით დაკვირვებამ და შესაბამისი ინფორმაციით სამხედრო შეზღვეურების უზრუნველყოფამ;
- მოწინააღმდეგის შეზღვევლობათა საფუძვლიანმა ცოდნამ;

ომი რაკეტებისა და რაკეტსაწინააღმდეგო საშუალებებით

1982 წლის არგენტინა-ბრიტანეთის ომი ხომალდსაწინააღმდეგო რაკეტებისა და მისგან დაცვის საშუალებათა ფართო გამოყენებით აღინიშნა.

მართავი რაკეტის მორიგი მსხვილი კონტინენტური Atlantic Conveyor-ი

რაკეტო კომპლექსებს (Sea Cat-ი, Sea Slug-ი და Sea Dart-ი), 114 მმ-იან ქვეშეშეტებს, სხვადასხვა კალაბრის საზენიტო ავტომატებს, რაკეტსაწინააღმდეგო პასიურ და აქტიურ დაბრკოლებებს იყენებდნენ.

არგენტინის ავიაციის მოქმედა კონტინენტურიდან დაახლოებით 700-960 კმ-ის დაშორებით უხვობდა, რაც თეიშიფრინაჟების საბრძოლო დატვირთვისა და სამოქმედო რადიუსზე აისახებოდა.

არგენტინელები თანამედროვე საბრძოლო საშუალებებშიც შეზღუდულები აღმოჩნდნენ და მხოლოდ ხუთი „საჟრო-ხომალდის“ კლასის რაკეტა Exocet AM39 ექონდათ.

ამის მიუხედავად, საეიაციო

საკეცავისტა დასკნით „შეფლდის“ მძიმე დაზიანების მიზეზი მისეხი სასაჟრო საეიარელის უჭრლობა იყო.

მართავი რაკეტის მორიგი მსხვილი კონტინენტური Atlantic Conveyor-ი აღმოჩნდა, რომელსაც ორი Exocet-ი 25 მაისს მოხვდა და 28 მაისს ბუქსირების დროს ატლანტის ოკეანეში ჩაიძირა.

დანარჩენი „ეკსპლენტების“ სამიზენებიდან აცილება კი ბრიტანელმა მუხლავურებმა წარმატებით შეძლეს.

ნახი უნდა გავსვას არგენტინელი მურინაჟების სიმაძივეს, რომლებიც მუორე მსოფლიო ომის მსაგუსად მოქმედებდნენ და სამიზნე ხომალდებს უპაროვ რაკეტებს, 500 და 1000-ფუნტიან საეიაციო ბომბებს ეიხუალური შემწვევის შემდეგ ესროდნენ.

ქელმა და ნაკიდმა მყოფმა გაამართლა. ავიამომბების შედეგად ბრიტანეთის ფლოტმა დაკარგა: 21 მაისს - სარაკეტო ფრეგატი F-184 Ardent-ი, 23 მაისს - სარაკეტო ფრეგატი F-170 Antelope, 25 მაისს - სარაკეტო საჟაქდრო ნაღობსანი D-118 Coventry და 8 ივნისს - სარტანსპორტო-სადესანტო ხომალდი L-3005 Sir Galahad-ი.

სხვადასხვა დაზიანება კიდევ რამდენიმე ხომალდმა და დამხმარე გემმა მიაღწია.

თხზარ ჩანახიში

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ჩაკა ზულა

1787-1828

ძროწოვრობა

- 1787 დაიბადა.
- 1802 შეუერთდა დინგისჯაიოს არმიას, მტკვრის ბელადი.
- 1816 ზულუს ბელადი გახდა. არმიის რეორგანიზებას მძეო ზელი.
- 1817 დინგისჯაიოს გარდაცვალების შემდეგ, ზულუს იმპერიის გაფართოება დაიწყო.
- 1819 დაამარცხა ნდვანდე.
- 1820 დაიწყო მეფეკანე (სრესა) — პროვინცია ნატალის განადგურება.
- 1827 ღელის სიკვდილმა ფსიქიკა შეურყია.
- 1828 23 სექტემბერს ნახევარძებმა მოკლეს.

განდევნილი

ჩაკა ზულასა და ლანგუნში იზრდებოდა დევნილობაში. როდესაც 16 წელი შეუსრულდა, ჩაკა მტკვრის საბელადოს მმართველმა დინგისჯაიომ აიყენა და თავის ჯარში გამოწერონა.

ჩაკამ, ზულუს ბოგის ბაღაფრა, თავისი არმია უმარცხებელ ძაღვად აკლდა. მისი ჯარი საზოგადოებრივად 50 წელი დომინირებდა.

ჩაკა ზულუს ბოგის ბაღაფრის საზნაბეგობის უპრობლემო მართვა. ჩაკა ზულასთან — ნდვანდთან ერთად გააძვირეს, რაფრან ძალი ლანგუნი, ანა ღაბალი ფრანს დროგობდებანი იყო. თვით ბივის სახელი „ინგანგ“ მარცხ-ხელოვანი იყო, რაფრან ნდვანდის პარანდის პრეზა, რამ მინსტრანდის დარღვევის იმეცხვა, ხოლო ზულუს ბოგის უხეცვით უხრით, ნდვან ფინგინგობის მიზანდის იყო.

ზულუს მრის გამორჩეობა

ჩაკა ერთი-ერთზე ბრძოლაში მისივე ფარის გამოყენებით იმარტებდა, მრინანადმდეკს აიბელებდა, დაუცველი მზარე მისკენ მოებრუნებინა. ასეთ დროს ჩაკა, როგორც რომელიღაცე მტერი, მტერს ხანჯალს აბეგრებდა ხოლმე. ჩაკელად ზულუს ტრადიციული სარტყორტნი ასევეა.

როდესაც სწინანგაკონა გარდაიცვალა, ჩაკა ზულუს დარტუნდა. ზულუს ტომი მამის 1500 კაცს არ აღემატებოდა. ჩაკა მათი ბელადი გახდა. მან სწრაფად მოახდინა ჯარის რეორგანიზება და იმ ხალხს გაუსწორდა, ვინც ბეჭეობდა გაუმწარა. ძველი მტრები მათივე კრავლის ღობეების სარტყებზე გასვა. ვინც კი წინააღმდეგობა სცადა, ყველა სიცოცხლეს გამოასაღმა.

ჩაკამ მუზობელი ტომების განადგურებას მიჰყო ხელი. გადარტყნილებს ზულუს ტომს უერთებდა და ერთ წელიწადში გაათიხმავა მისი რიცხვინობა. დინგისჯაიოსთან ერთად ჩაკამ ნდვანდე დაამარცხა გუკოლის შიასთან, ხოლო დინგისჯაიო რომ გარდაიცვალა. ჩაკამ დიდი საბელადოს — მტკვრის შეოერთება განიხრახა.

ნდვანდეუსთან ბრძოლაში ჩაკამ აურციისთვის უცხო ტაქტიკა — მინის გადწევა გამოიყენა. ნდვანდეუნი დილის თავზე მდინარე შლატუნთან დამარტხდა.

1820 წელს ჩაკამ მფუკანე დაიწყო. რაც ნატალის ყველა ტომის გასრესას

ზულუს ტომის შეოერთება ბრიტანელებს დირსულ წინააღმდეგობას უწყევლენ

გსოფლიოს ილუსტრირებული ისტორია

სამყაროს დასაბამიდან - დღევანდელმდე

„კვირის პალიტრასთან“ ერთად

24
თმათა

სიასლა!

შეაფასეთ და
ამოღეთ თქვენი

ნიშნის ღირსი:
6 ლარი
ბაზაში 31 თმად:
7 ლარი

1-დან 8 პერიოდამდე!
ტომი I პერიოდში

ნაიკითხე, გაერთე და შეიყვანი!

პერიოდით ნიშნის გადასახვევით! ნიშნის ღირსი 31 თმად 6 ლარად, ბაზაში 31 თმად 7 ლარად. www.elva.ge

სახედა მიზნად. ჩაკას რბევა იმდენად მასშტაბური იყო, რომ 1830 წელს „დაიდი ტრეკის“ (სამხრეთ აფრიკის ცენტრალურ რაიონებში ბურების გადასახლება) დაწყებისას პოლანდიელ კოლონისტთა შიამოშვებებს სრულიად დაუსახლებელ ადგილებში მოუწია გაქცევა.

შუღუს ხალხი უკვე 250000 კაცს ითვლიდა, ჯარი — 40000-ს, ტერიტორია კი კიბო-კოლონიდან თანამედროვე ტანზანიამდე გადაიჭობა. თვისი იმპერიის შესაქმნელად ჩაკამ 2 მილიონი კაცი გაეყვინა მასობრივი ვაჭრობების დროს.

1824 წელს ჩაკა დაჭრეს და ერთმა ანგლისელმა უმკერდალა. მადლიერების ნიშნად, ჩაკამ ინგლისელებს ნატალის პორტისა და ას მილზე — წრდილოეთით ბულავაიომდე — კრაალის გამოწერების უფლება მისცა. მან ჯორჯ II-სთან ვლქების გატკლავ კი სცადა.

1827 წელს ჩაკას დედა მოუკვდა. შუღუს ბელადმა დედის ბუნებრივი სიკვდილი არ დაიჯერა, დაელოქარა ბრატების მიაწერა და გაწარმებლმა 7000 კაცი გაგლიტა. მთელი წელი არც ხორბლის დათესვის ნება ჰქონდა ვინ-

მეს და არც რძის წარმოებისა, რაც შუღუს სატელადოში მთავარი პროდუქტი იყო. ბროხები დაკლეს, რათა დაობლებულ ბოროლებს ვრწმობოთ, რა იყო უფედომა, ფუტშიმე ქალებს კი ქვრებიანად ავლებდნენ მუხსს.

ჩაკას სისხსტყით შევიწროებულ ჯარს გულ აუკრეუდა საქმეზე და როდესაც ქვეყნის დასალიერში ბელადისთვის ახალი მიწების დასაპრობად გაგზავნეს, ჯარმა აუჯანყება გადაწყვიტა. ჩაკა ნახეარამებმა — მლანგანამ და დინგანემ მოკლეს. სიკვდილის წინ თურმე მკვლელებს შეწავალა სოხეო, მაგრამ მათგ გამოსახლმეს სიციხელებს. მისი ცხედარი ნატალის ერთ-ერთი სოფლის, სტანგეების სასაფლაოზე დაკრძალეს, თუმცა აღნიშვნა არ გაუკეთებიათ.

შუღუს არმიის ძლიერება ჩაკასთან ერთად არ ჩამკვდარა. ის კიდევ 50 წელი თავზარს სცემდა მტრებს. თვით დიდი ბრიტანეთის რეგულარულ არმიასაც კი დიდი დანაკარგი მიადევნა შუღუს ომში.

შუღუს პრის ჩამოყალიბება

● ჩაკამე შუღუს მეომრები ხარის ტვავის ფარებითა და მსუბუქი სატ-

ყორენი შუბებით იყენენ შეიარაღებულნი, მეტად უსისტემოდ იბრძოდნენ და ხშირად მარცხდებოდნენ. ჩაკამ ჯარი მძიმე მოკლევტიანი ასფეებით შეაიარადა, რაც ხელჩართულ ჩხუბში მეტისმეტად ეფექტური იყო.

● მან ჩამოაგვალა სასოლოკო სისტემა როგორც ცალკეული პოლკების, ასევე ცალკეულ კრალებში მცხოვრები იმპების სახით მათ განმსახელებული ნიშნები ჰქონდათ თავსაუარევესა და ფარეზე. ოფიცრები ბრობოლას ხელის ნიშნებით მართავდნენ, ჩაკა კი მალეკმობრობლებს გზავნიდა. მეომრების ხარის ტვავის სანდლები დიდ მანძილზე სიარულს უადვილებდა, მათ დღითურად 50 მილის გარბენა შეუძლიათ.

● ჩაკამ კარგად ცნობილი ბუფლოს წყობა განავითარა. მეომრების ნაწილი „კერდს“ წარმოადგენდა, მათ მტრის დახვდა ველებოლია როდესაც „რქები“ გაეყვებოდნენ „ლომები“ იყო სარეზერვო ჯარი, რომელსაც ბრობოლის ველთან ახლოს ყოფნა და თვალყურის დევნება ველებოლია, საპაროების შემთხვევაში კი ჩართო.

შეამზადა
ლევან ინსარაძემ

მილიტარიაზიის ახალი წრე კასპიის ზღვაში

ანერგორეანსაზი კასპიის ზღვისპირა ქვეყნების სახელმწიფო ბიუჯეტის მხარხარის მხმამალოაზი მარროა და მისი არომეო მცირე ნაწილი თაოლაქინსარნიანოზის ახალაზას მსახარება.

ბასალი წალი კასპიისპირა ქვეყნების საზღვაო ძალების მამლირების მორმიბი პაპაიტი აღნიშნა და რაოლაფ ბასაპირისი უნდა იყოს, პაბირაობით თარქამაიტი მამორიკაოლა.

ახასთან დააპირობაობით სინბარასოა ქვეყნის პრაბიდანბის მირაბანაული ბარლითაპაბაოლის მორსარება: „მანს ქვეყნას, ისეპ როგორც ნახსმირ სახელმწიფოს, როზალას ზღვაზე მასსაპირი აპს, სოზალაზი სპირადა საზღვაო საზღვაო საზღვაო პაბარლირბისა და უსაფრთხოების უსრანაულასაფოაფ, ბარორისმთან, მრგანი-ხაულა ბრააონიაროზას და ნარაობრაფითან საბროლაპალა“.

2012 წლის 5 სექტემბერს თურქეთის პრეზიდენტ გაერბანგული ბერდიუკამელიის მანჩაილიობით ქვეყნის ახალ-შქსნილმა სამხდრო-საზღვაო ძალებმა თეის ისტორიამ პირველი საწვერეული სწულება Khazar-2012 ჩატარეს, რომლის დასრულება დიდი საზღვაო აღლუმით აღინაშნა, სადაც თურქეთის ყველა ძალოენმა უწყებამ საკუარი საზღვაო პორტეციალი წარმოანა.

სამხდრო-საზღვაო ძალები სარაკლო კატარაობით 828 Edermen-თან და 829 Gayratly-თ (ორივე რუსული პ. 12418) იყო წარმოდგენილი.

აღლუმში სასაზღვაო სამსახურიდან 4 კატარა Bars-12, შინაგან საქმეთა სამინისტროდან სწრაფსელანა კატარა Master-651, ვროენული უსმირიების სამინისტროდან კი ორი სწრაფსელანა კატარა Zodiac-ი და წლის ოთხი პორტეციული Sea Doo monawileobda.

მაგრამ დამსწრეთა შორის ყველაზე მეტი ინტერესი თურქული პროექტით აგებულმა ორმა უახლესმა საპატრულო კატარადამ — NTPB-ს (New Type Patrol Boat) ანუ P1200 Tuzla-ს სერიის 101 Arkadag-მა და 102 Barkarar-მა გამოიწვია. გერეცელეული ინფორმაციით, ორივე კატარა თურქეთის ბიუჯეტს 55 მლნ ერო დულედა.

კასპიისპირა ქვეყნებისთვის სხვა სახელმწიფოებისგან ნაქუარი თე ნავიდი საბრძოლო მეურავე საშუალებათა შემოყენა უცხო შეფენა არ არის და ის არეთუ მარტივი საქმეა, რადგან ამისათვის რუსეთის ტერიტორიაზე გათვალისწინებული არხის ხისტემით სარგებლობაა საქმირ.

წინა წლებში კასპიის ზღვაში რამდენიმე ქვეყნისთვის სამხრეთ კორეიდან, გერმანიიდან, აშშ-დან და თურქეთიდან საპატრულო დანიშნულების კატარლების გადმოყენის ოპერაციებმა ჩატარდა. მათ შორის ზომებით გამორ-

ჩეული სამხრეთ კორეიდან ვახსეთისთვის გამოგზავნილი სამი Sea Dolphin-ი (სიგრძე 37 მ და წყალწვეა 170 ტ) ტიპის კატარა იყო.

თურქულ კომპანია Dearsan Shipyard-ს კი თურქეთისთვის Sea Dolphin-ზე ბერად დიდი — 400 ტ წყალწვეის კატარლები უნდა აეცო, რომელიც გაბარბეიცი ვოლაგა-დონის არხების მღეუბების ზომებში არ ჯდებოდა.

გამოსავალი კატარლების სექციებად დამზადებასა და შემდგომ თურქეთის ტერიტორიაზე აქვობაში მოიხებნა, რისთვისაც თურქებსაც პირტ თურქეთშიაში თანამულროე ვებსახაშენ-სარემონტო ქარხანა გაბარბეს.

2011 წლის ოქტომბერში კომპანიის სტამბოლის ვროფიდან კატარლების მსხვილგაბარბიანი სექციები სატვირთო გემებით შვეი ზღვა-აზოვის ზღვიდან ვოლაგა-დონის არხის გავლით კასპიის ზღვაში პირტ თურქეთშიაში ჩამოვიდა.

კატარლების აქვობის პროექტმა რამდენიმე თვეს გასტანა და საბოლოო ვითარებაში მიმდინარეობდა.

ორ ქვეყნის შორის სამხდრო-საზღვაო მიმართულებით თანამშრომლობა მომავალზე გაგრძელდება. თურქული წარმოებით, თურქეთის Dearsan Shipyard-ის დახმარებით NTPB-ს პროექტის კოდე 6 და უფრო პატარა — 15-ეურეანი AMB პროექტის 12 კატარდის აგებას აპირებს.

2012 წლის ბოლის ახალი ზომად-

საპატრულო კატარა NTPB (P1200 Tuzla): წყალწვეა — 400 ტ, სიგრძე — 55,8 მ, სიმაღლე — 25 კანონი, ცურვის სიჩქარე — 1000 მილი 14 კნაინთა, ეკიპაჟი — 34 კაცი; შეიარაღება — შეწყველებული 40 მმ-იანი ქვემუხტი Oto Melara, ორი 25 მმ-იანი დი-ტანციურად მართვადი ავტომატური დანადგარი Aselsan STOP-ი; თურქულ კატარას არა აქვს წყალქვეშა ნაგებთან საბრძოლველი საშუალება

დებით რუსეთის კასპიის ზღვის ფლოტლიაგ შეესა.

გახული წლის შემოდგომის ბოლოს ფლოტილიას დაემატა ფრეგატის კლასის (რუსული კლასიფიკაციით სადარაჯო ხომალდი) რიგითი მე-2 ხომალდი „დალესტანი“ (პ. 11661 „გეპარდი“), რომელიც უახლესი ხომალდსწინააღმდეგო სარაკეტო სისტემა Калибр-НК-ით არის აღჭურვილი.

ზაინტერესია, რომ „დალესტანი“ გამოცდას შუე ზღვაში, ნოუროსიისკის მახლობლად გადიოდა და 2012 წლის იანვარში შტორმის დროს დაზიანდა, რის გამოც მსუფრამში შეყენამ რამდენიმე თვით გადაინა.

ზაფხულში ხომალდი კასპიის ზღვაში გადმოვიდა და რუსეთის შეიარაღებული ძალების ფაროზამსტაბიან სწულედა „კუკან-2012“-ში მონაწილეობაც მოახწრო.

დეკემბერში კასპიის ფლოტილიას კორპეტის კლასის (რუსული კლასიფიკაციით პატარა ხაარტილერიო ხომალდი) „ასტრახანის“ სერიის რიგითი მე-3 ხომალდი „მახაიყადა“ (პ. 21630 „ბუიანი“) დაემატა.

მიმდინარე წელს ფლოტილია კორეტის კლასის (პატარა სარაკეტო ხომალდი) ორი ხომალდი — „გრად სვიატსია“ და „უკლიანი“ (პ. 26631 „ბუიანი“) შეიქმება. ორივე ხომალდი სარაკეტო სისტემა Калибр-НК-ით არის აღჭურვილი.

რუსეთის კასპიის ზღვის ფლოტილიის ფლაგმანი სარაკეტო ფრეგატი „დალესტანი“

სარაკეტო ფრეგატი Velayut-ი: წყალწვეა 1420 ტ, სიგრძე — 94 მ, სიმაღლე — 30 კანონი, ეკიპაჟი — 140 კაცი; შეიარაღება — ერთი 76 მმ-იანი და ერთი 40 მმ-იანი ქვემუხტი, ორი 20 მმ-იანი ავტომატი, ორი 324 მმ-იანი სატროპული აპარატი, 4 ხომალდსწინააღმდეგო რაკეტა C-802 (YJ-82), 4 საზენიტო რაკეტა Fajr-ი, 1 შვეულმფრენი

ზელნოროსისკის გემისაშენი ქარხანა კი ფლოტილიისთვის ანტიდევროსული კატარადის (პ. 21980 „გრანისონიკი“) გამოცდებს ასრულებს.

გამოცდების პროცესშია 2 სადესანტო კატარა (პ. 11770 „სურნა“), რომლებიც ფლოტილიას წლის პირველ ნახევარში უნდა დაემატოს.

17 მარტი კი კასპიისპირა ქვეყნებისთვის მორიგი ირანული სიურპრიზი აღინიშნა.

პორტ ენჯლის გემისაშენი ქარხანაში გამართულ საზეიმო ცერემონიაში ქვეყნის პრეზიდენტის მამკუდ ახმადჯინეფადისა და უმაღლესი სამხედრო პირების მონაწილეობით კასპიის ზღვა-

ში Moudge-ს პროექტის რიგითი მე-2 სარაკეტო ფრეგატი Velayut-ი (გამარან-2) ჩაემგა.

პროექტის პირველი სარაკეტო ფრეგატი Jamaran-ი სამსახურს სპარსეთის ყურეში გადის.

ახალი ფრეგატი სექტემბრამდე გამოცდებს გაეღოს და შემდეგ Paykan-ის პროექტის სარაკეტო კატარალებთან ერთად კასპიის ზღვაში ირანის საზღვაო ძალების მთავარი დაპრტეული ძალა იქნება.

დრო გავიწენებს რეგიონის დინარჩენი ქვეყნები — აზერბაიჯანი და ვაზახეთი მუზობლების საზღვაო პორტეცილის ასაღლებას თუ ორი უკასუხებენ.

თბილისი რაზსეიბა

ნახევრად ავტომატური უზგარსაგყორბნი ხელით სარგულად სამხრეთაფრიკული გამომგონება – აფრიკული უზგარისგული XM25-ის იაფი კონკრეტები

XXI საუკუნის დასაწყისში ძალზე სპეციალური გახლდათ ამერიკული ტერორისტული საიარაღო პროგრამის OICW (ობიექტური ინდივიდუალური საბრძოლო იარაღი)-ს განხორციელება, რომელიც ავტომატური ცეცხლსარგო იარაღის, უკუმარსატორცინისა და ელექტრონული დასამიზნებელი მანქანების საბაზის წარმოადგენდა.

2002 წელს აშშ-ის არმიამ სახელიც მიუძღვნა მას – XM-29 OICW, რომელიც შედგებოდა XM8 ტიპის მონდულური ავტომატური შაშხანისგან, XM25 ტიპის უკუმარსატორცინისა და ელექტრონული დასამიზნებელი მანქანისგან.

თედა მართლაც პერსპექტიული ჩანდა, რადგან მებრძოლის ციხლის გახსნა 5.56 მმ კალიბრის ტყვიების გორდა, 25 მმ-იანი უკუმარსატორცინით შექმნილ, რაც მნიშვნელოვნად ზრდიდა მანქანაღმდგვის დაზიანების აღბათობას, მიუკერტებს, თეკი ელექტრონისტრანციურამეყოქიანი 25 მმ-იანი კალიბრის უკუმარა წინასწარი დაპროგრამების მიხედვით ზუსტად მანქანაღმდგვის სარგის თეზე აეყოქლებოდა, სადაც ისინი თეს საიშელოდ დაცულად თედიდნენ.

მეუფედად იმისა, რომ XM-29 ძალზე ძეირი გამოეიდა და მისით თითოეული ჯარისკაცის აღჭურვა პენტაგონის კოლოსალური თანხა დაუჯდებოდა, ვამინგტონი ამჟეც წეიდიოდა, რომ არა მთავარი პრობლემა – XM-29-ის საეური მასა 7 კგ-ს მთეახლეუდა, რაც მებრძოლისთვის დიდ ტეირთად იქეცეოდა.

ამიტომაც ამერიკელმა კონსტრუქტორებმა განაცალკევეს XM-29 და ნახეგრად ავტომატური უკუმარსატორცინი XM-25 ცალკე საბრძოლო ერთეულად – ნახეგრად ავტომატურ

ხელის უკუმარსატორცინად XM-25-ად აქეცეს, რომელსაც ძეირად დირეხული ელექტრონული დასამიზნებელი მანქანილობა ქეონდა.

ამერიკელების სამხრეთაფრიკული კოლეგები კი უფერი მარტევი გზით წეიდნენ და თეიდანეე ბეგრად იეუ ნახეგრად ავტომატური ხელის უკუმარსატორცინი PAW-20 Neopup შექმნეს.

„ნეოპაპის“ მთავარი ღირსება მისი სითეე და სიმარტეეეა, რაც ნაკლებბიუჯეტეიანი ქეეეეების არმიებესაც მისეცემა მისი დიდი პარტეეეებით მუქნის სამთეალებას, თემა ღირს თე არა ამ

XM29 OICW ჯერჯერობით ისე განუხორციელებელ იდეად რჩება...

XM25 ტიპის ამერიკული ნახევრად ავტომატური ყუმბარასატყორცი

დანიშნულების იარაღის სახეობის შექმნა, ცოტა საკამათოა.

ერთი მხრით უდავოდ უკეთესია, როდესაც მებრძოლს შეუძლია ცხიხელი ავტომატის გარდა ყუმბარასატყორციითაც გაისხნას, თანაც ნახევრად ავტომატურ რეჟიმში. ლულისქვეშა ყუმბარასატყორცი **FP-25** – ის „კალაშნიკოვი“ და **M203**-ით **M4**-ზე სრულიადაა მებრძოლი ფეხელი გასროლის შემდეგ იძულებულია ხელახლა გატენოს ყუმბარასატყორცი, რასაც რამდენიმე წამი მაინც სჭირდება. სამხრეთაფრიკული **PAW-20**-ის მჭიდში 20 მმ კალიბრის 7 ყუმბარა ჩადის, რომელთა გასროლა ერთიმეორეს მიყოლებით ნახევრად ავტომატურ რეჟიმში

საბჭოთა წარმოების ლულისქვეშა ყუმბარასატყორცი FP-25

ამერიკული ლულისქვეშა ყუმბარასატყორცი M203

ხდება და მებრძოლს ყველაფერს უზრუნველყოფს სასხლეტის გამსრტყნის მოქმედებაში. მეორე მხრით, აუცილებლად გასათვალისწინებელია, თუ რა დაზიანების ძალა აქვს თავად ყუმბარებს. **FP-25** თუ **FP-30 40 მმ** კალიბრის **BOF-25**-ს ტიპის ყუმბარას 100 – 150 მ-ზე დაზიანებით ისვრის. ყუმბარის მასა 275 გ-ია და მასში 42 გ ტროტილია მოთავსებული.

ამერიკული ლულისქვეშა ყუმბარასატყორცი **M203**-ით 40 მმ კალიბრის ყუმბარის (**M433**, **M381**, **M397**) გასროლა შეიძლება, რომელიც დაახლოებით 270 გ-ს იწონის.

სამხრეთაფრიკული **PAW-20**-ისთვის კი ორჯერ ნაკლები კალიბრის, 20 მმ-იანი ყუმბარებია გათვლილი, რომელთა საბრძოლო წაწილის მასა 105 გ-მდეა და შესაბამისად, უფრო ნაკლები დამაზიანებელი ეფექტი აქვთ **FP-25**

და **M203** ტიპის ყუმბარასატყორციებით ნასროლ 40 მმ-იან ყუმბარებთან შედარებით.

ამიტომაც გასარკვევია, რომელი უფრო ეფექტურია ბრძოლაში – ერთმანეთის მიყოლებით, ნახევრად ავტომატურ რეჟიმში მებრძოლმა შეიძლია, 20 მმ-იანი ყუმბარა გაისროლოს, თუ იმავე დროში **FP-25**-ით ერთი-ორი 40 მმ-იანი ყუმბარის გასროლა მოასწროს.

გასათვალისწინებელია ისიც, რომ სამხრეთაფრიკული **PAW-20** მჭიდსა და დასამზინებელი მოწყობილობების გარეშე უკვე იწონის 6,9 კგ-ს, მაშინ როდესაც **FP-25**-ის მასა მხოლოდ 1,5 კგ-ია, შვიდ **BOF-25**-თან ერთად კი საერთო მასა 3,25 კგ-ს არ აღემატება.

თუკი სამხრეთაფრიკული კონცერნის **DENEL**-ის წარმომადგენლები შეეცდებიან გაზარდონ **PAW-20**-ის კა-

PAW-20 Neopup-ი

ჩვენი ღონისძიება: PAW-20 იმეორება როგორც PERSONAL ASSAULT WEAPON — პერსონალური საიერიშო იარაღი და სამხრეთ აფრიკის რესპუბლიკაში 2006 წელს შეიქმნა. მისი დანიშნულებაა ათეული-ოცეულის ღირებუ ქვეითებისთვის საცეცხლე დახმარება. მისი სამიზნეობა მოწინააღმდეგის ქვეითები, ასევე შეუეჭვშევი ტექნიკა, მათ შორის აეროდრომზე მდგარი თვითმფრინვები და შეუელზფრენები. თვითდაზტკნი (ნახერად აეტრომატური) ხელის ვუმბარსატორცინის PAW-20 Neopup-ის სიგრესე 845 მმ-ია და იგი მჭიდისა და დასამიზნესელი მოწყობილობების გარესე 5,9 კვ-ს იწონის. მჭიდში 20X42 მმ კალიბრის 7 ვუმბარა ნაღის, რომლებიც 20 მმ-იანი აეტრომატური საეიციაცი ქვემების ვუმტრების დამოკლებული (42 მმ-მდე) პილსების ბახახეა შექმნილი. სროლის ვუმტრე მახბლად ათასი მ-ია დასახელებული, რაც ცობტა მხლად დასახერებელია და უფრო გამეიდევილი ფორმის სარკელამო სვლას ჰგვს. უფრო რეალურია, რომ PAW-20-ით გასროლილი ვუმბარების რეალური საბრძოლო ვუმტრობა 300-350 მ-ის ფარგლებში იფოს.

PAW-20 Neopup-ის მოთავრი ორიგინალური დეტალი ბისტროლეტის სახელურია, რომელიც ტრადიციულად იარაღის ქვემ კი არა, მარჯუნე არის დამონტაცეებული.

ღობრი მისი საბრძოლო ვუმტრობის მოსამატებლად, მამინ აუცილებლად გაიზრდება ვუმბარსატორცინის სავრო-თო მასაც, რაც უარეიფიდა იმოქმედებს ამ იარაღის კონკურენტუნარიანობახე.

ირაკლი ალადაშვილი

გახროლისას წარმოქმნილი ვუმცემის ძალის შესამცირებლად ვუმბარსატორცინის ლულა, ლულის კოლოფი და საკეტის ვემადგენელი ნაწილები უკან 75 მმ-დე გადაადგილდებიან და კუმშევენ სეციალურ ბუფერს, რომელიც ნაწილობრივ შთანთქმეს ვუმცემის ძალას. თუმცა PAW-20-ის სროლის ვიდეოფორზე გადაღებულ კადრში კარგად ჩანს, თუ რა მგრმნობიარე დარტემას იღებს მხარზე მსროლილი.

პროსტამოლ[®] უნო

Extr. Serenoa repens

პროსტამოლის კეთილთვისებიანი
ვიზერგულაზიის სიგვრეების
სამკურნალო საშუალება

619/44 1-50.

ერთი კაფსულა
ერთზე ღირს
ქვემოთაა ვაშლია და იხილეთ

გამოყენებისას გააცანით ინსტრუქციას,
გვარდითი მოვლენების შესახებ დეტალური
ინფორმაციის მისაღებად მიმართეთ ექიმს.

M BERLIN-CHEMIE
MENARINI

www.berlin-chemie.ge

Pu-01-2013

თბილისი, 0160, გამრეკელის 19; ტელ: 224 13 70/71/72
ფაქსი: 224 12 10; ელ. ფოსტა: geobc@wanex.net